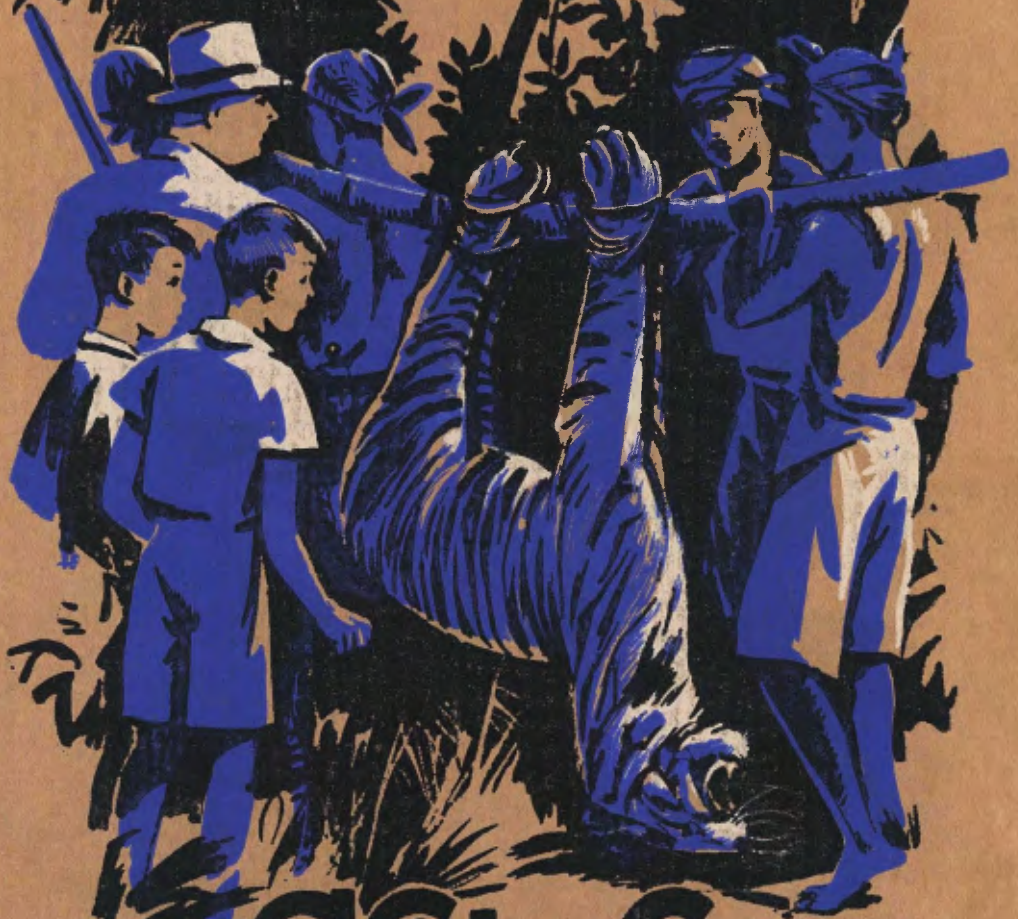

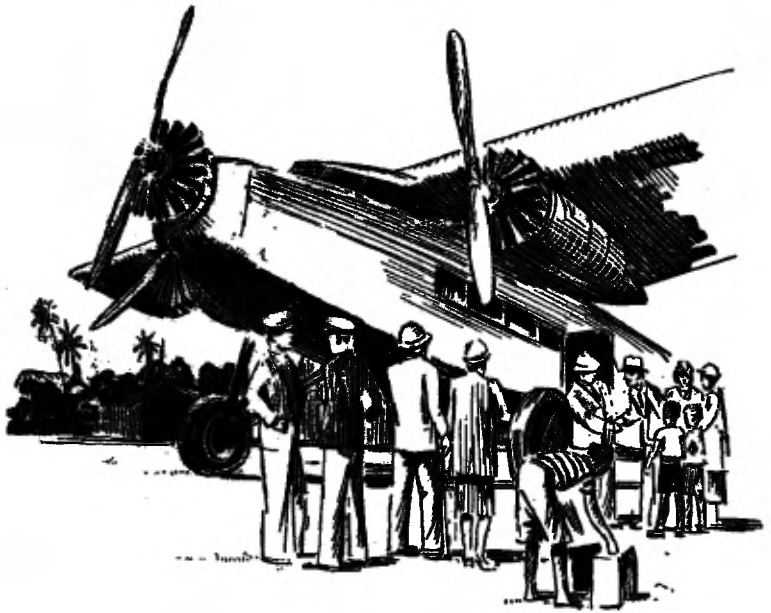
Indische Jongens

door **A.C. ter Gouw**
G.F. CALLENBACH NUKERK

**INDISCHE
JONGENS**

PENTEKENINGEN VAN SIERK SCHRÖDER

INDISCHE JONGENS

DOOR

A. C. TER GOUW

•

G. F. CALLENBACH - UITGEVER - NIJKERK

---

1. DE VERKENNERS VAN JAN PIETERSZ. COEN

Dappere....”
„Toe zeg, ga eens een beetje op zij!”.... „Is me dat hollen!”.... „Pfft, ik zweet als een schelvis!”....
„Ajo, Jan, schik nog wat op, ik zit precies in de zon te bakken!”.... „Wat heeft hij nu weer op z'n geweten?”.... „Waarom....”

Theo van Veen wachtte even tot het geroezemoes van stemmen wat bedaald was en stak toen opnieuw van wal:

„Dappere wapenbroeders!

Ik heb jullie hier laten komen om krijgsraad te houden. De vijand maakt zich gereed tot de aanval; je kunt het zelf zien als je je hoofd boven de borstwering steekt — eh — neen, doe het niet, Pisang, de giftige pijlen suizen al over ons heen! Wat nu, zei Pichegru!

Heeft iemand van jullie soms een helder ogenblik, of....”

„Of een grote witte lap?” vulde Nico de Breug met een bedrukt gezicht aan. „We moesten ons maar overgeven, vind ik, met huid en haar....”

„Wat? Overgeven?” klonk het verontwaardigd terug.

„Verkenners van Coen geven nóóit over, Nico....”

„Hm, hm!” kuchte Wim Vermeer.

„Eh — geven zich nooit over!” verbeterde Theo snel.

„Kom, wie geeft er nu eens goede raad? We zijn minstens 4 K.M. van Jacatra verwijderd, het krioelt hier van Bantammers en — Hou je toch gedekt, Wim, of je hoofd wordt door honderd pijlen getroffen!”

„Nou, stel je voor, Wim!” grinnikte Joop Laveur; „k zie je al met zo'n „speldenkussen” bij je moeder aankomen!”

„Zeg, commandant,” richtte hij zich dan tot Theo, „ik vind dat we onze opdracht goed hebben uitgevoerd; we weten immers precies hoe sterk de vijand is! Verder zie

ik, dat we verscheidene gewonden hebben: Wim heeft een schram aan z'n hals en Nico een scheur in eh — z'n pantalon. Ik zou zeggen, laten we in de stormpas naar het hoofdkwartier teruggaan!"

„Juist!" „Goed zo!" „Dat is het beste!" klonk het van alle kanten.

„'k Heb reuze-trek in een jonge klapper¹⁾, commandant!" meesmulde Karel Verrijk.

„En ik in een glas limon!" voegde Frans er tongsmakend aan toe.

„Welnu, dan zullen we de terugtocht maar aanvaarden," besliste Theo. „Eigenlijk — vind ik het niet erg eervol, in 't gezicht van den vijand aan de haal te gaan"....

„Tja, wat wou jij dan?" vroeg Jan de Gors verwonderd.

„Je kunt een vijand toch niet *altijd* achterna zitten? We maken geen reis om de wereld!"

Theo haalde de schouders op. „Wat zou de grote Coen wel zeggen van onze vlucht!"....

Eerlijk gezegd — gaven de jongens daar geen zier om op dit ogenblik!

't Was omstreeks elf uur in de morgen. De brandende stralen van de tropenzon vielen bijna loodrecht op de aarde. Er was geen wolkje aan de strakblauwe hemelkoe-
pel, geen zuchtje wind in de lucht. Loom en zwaar hing de drukkende hittewalm boven het Indische landschap. Geen wonder, dat de Verkenners al hun strijd lust hadden verloren en alleen nog maar dachten aan het hoofdkwartier, waar de sinaasappels, pisangs, rijstkoekjes en flessen limonade in een geheime schuilplaats lagen opgeborgen.

Nog één looppasje.... en hijgend en blazend lieten de jongens zich in de verkwikkende schaduw van een

---

¹⁾ cocosnoot.

De verkenners van Jan Pietersz. Coen onder de waringinboom

eeuwenoude waringinboom op het zachte mos neervallen.

Theo van Veen, de commandant, had dit fijne plekje enige maanden geleden ontdekt.

Het lag dicht bij de grote rijweg, die Tangerang met Batavia verbindt. Naar 't Zuiden strekte zich een groot wildhoutbos uit — hoe groot het precies was wisten de jongens niet; ze waagden er zich nooit verder dan enige honderden meters in —; naar het Oosten golfde een onafzienbaar alang-alangveld,¹⁾ waarin enkele kaalgebrande stukken zwart afstaken als schroeiplekken op een bruin tapijt.

Het terrein tussen de waringin en de grote weg was met laag struikgewas begroeid. Enkele verwaarloosde bamboehuisjes, groepjes pisangstammen en een paar klappers en sawoebomen deden vermoeden dat hier vroeger een kampong (Inlands dorpje) was geweest. Het gebeurt in Indië wel meer dat de bevolking van een gehucht op een goede dag haar hebben en houden bijeenpakt (veel is dat niet!) en zich ergens anders, in een vruchtbaarder streek met meer water, gaat vestigen. Hoe dan ook, de Verkenners hadden dit welig begroeide hoekje „zonder slag of stoot” veroverd en er al spoedig hun hoofdkwartier van gemaakt. Sindsdien was de geweldige waringinboom het uitgangspunt van menige onderzoekingstocht in de omgeving geweest en even zoveel keren waren de Verkenners hijgend, blazend en zwetend onder de machtige kroon van dezelfde boom teruggekeerd. Heerlijk in de schaduw liggend aten ze dan een hapje van de meegebrachte versnaperingen, lesten hun dorst met limonade of klapperwater, boonden gezellig over alles en nog wat, tot ze — meestal met schrik, bemerkten dat de ochtend al weer om was. Haastig werd dan de terugtocht aan-

---

¹⁾ hoog, Indisch gras.

vaard, eerst te voet naar de Tangerangse weg, van daar met enige gehuurde sado's (tweewielige rijtuigjes) naar oud-Batavia en vervolgens met de tram naar Weltevreden, het nieuwe gedeelte van Batavia.

„De smadelijke vlucht naar moeders pappot,” noemde Theo het altijd. „Nou, je bent toch maar wàt blij, als je thuis weer achter je pirinkje¹⁾ rijst zit!” vond Nico.

Ze waren met z'n tien, allen leerlingen van de Christelijke school te Weltevreden.

Zes van hen waren van plan over enige maanden de H.B.S. te gaan „bestormen”! Nou, bång waren ze natúúrlijk niet!... en praats hadden ze genoeg!... maar eh — die éérste hindernis, zie je — het toelatingsexamen! — als ze dáár maar niet over struikelden... Hoe meer de grote dag naderde, hoe dieper de moed hun in de schoenen zonk!

De vier anderen: Jan de Gors, Nico de Breug, Dirk van Haarde en Karel Verriek, hadden niet zulke hóge plannen. Die vonden de sprong van „ello” naar „ulo”²⁾ al een hele onderneming, — hoewel daar gelukkig geen examen aan te pas kwam.

Theo van Veen was de oudste van het stel.

't Sprak dus vanzelf — temeer nog, waar hij tevens oprichter van de club was — dat de jongens hèm tot „Sultan van Jacatra, Radja van Bantam en Commandant van de Verkenners van Jan Pietersz. Coen” hadden uitgeroepen.

Theo *hield* nogal van mooie titels. Overigens was hij een jongen met een hart van goud; alleen — kon hij wel eens erg „gewichtig” doen. Och arme! Hoe gewichtiger hij

¹⁾ pirink = bord.

²⁾ L.O. — U.L.O.

deed, hoe meer kans hij liep hartelijk uitgelachen te worden.

Theo, zo oud als hij was, had nog steeds het vak „Nederlandse Taal” niet volkomen onder de knie. Dat kwam, doordat hij tot zijn elfde jaar in de binnenlanden van Borneo had gewoond. Vóór zijn twaalfde jaar had hij nooit een school — gezien! Zijn moeder had hem lezen en schrijven geleerd en later ook les in rekenen en taal gegeven; maar ja, als je op een goede school gaat, leer je die dingen nu eenmaal veel beter dan thuis bij je moeder. Zijn ouders waren dan ook wat blij geweest, toen zij naar Batavia konden verhuizen.

Dat was nu al weer twee jaar geleden. Theo had hard gewerkt in die tijd en de achterstand in zijn kennis aardig weten in te halen. „Taal” bleef voor hem echter altijd nog het grootste struikelblok. Maleis en Dajaks sprak hij foutloos, maar Hollands! . . . Gelukkig was hij verstandig genoeg zich nooit boos te maken als zijn kameraden in de lach schoten.

Van Joop en Wim vooral kon hij heel veel verdragen. Die lachten óók wel eens, maar er is groot verschil tussen lachen en lachen! Bovendien hadden Wim en Joop er slag van hun makker met een enkel woord, soms zelfs alleen maar met een waarschuwend kuchje, op zijn fouten attent te maken.

Theo wist dat ze 't uit vriendschap deden. Dàt stelde hij bijzonder op prijs.

Joop Laveur en Wim Vermeer waren 't vorige jaar pas in Indië gekomen.

Ze woonden niet ver van elkaar en schenen gezworen kameraden te zijn. Als je Joop zag, was Wim vast dicht in de buurt! En omgekeerd natuurlijk net zo.

Hun werk voor school maakten ze bijna altijd samen.

Waren ze daar mee klaar, dan bleef er meestal nog wel

een halfuurtje over voor een spelletje dammen. Joop verloor het meestal, omdat hij te roekeloos in zijn aanvallen was. Met het grootste plezier offerde hij drie, vier schijven op om zo vlug mogelijk een dam te kunnen halen! Maar Wim was ook niet van gisteren; die incasseerde kalmpjes Joops schijven, en zorgde er intussen voor dat zijn verdedigingslinie niet open kwam. Zodra zijn tegenstander „uitgeput” begon te raken, rukte hij met z'n overmacht ten aanval op! En dan was het in de regel gauw met Joopjes hoge sprongen gedaan!

Sinds zij lid van de Verkennerclub waren geworden was er van dammen weinig meer gekomen. „Mij best, dat je op rooftocht uitgaat!” had Joops pa gezegd, „je werk voor school mag er echter niet onder lijden, hoor! Van een examen voor roverhoofdman heb ik nog nooit gehoord!”

„Nee, ik óók niet,” had mevrouw Vermeer er met een knipoogje aan toegevoegd. „En van de buit, die ze meebrengen, kan zelfs de poes nog geen dag leven. Meestal bestaat die alleen uit een broek met een winkelhaak of een geschaafde elleboog!”

De „Zeeman” (dat was Joops clubnaam) en de „Taaie” (zo heette Wim als Verkenner), hadden 't begrepen!...

Nico de Breug, bijgenaamd de „Chinees”, was een pienter ventje (vooral in rekenen muntte hij uit), maar hij behoorde niet tot de dappersten! Liefst gaf hij zich altijd maar zo gauw mogelijk aan den vijand over, dan had je 't lege lijf (hij bedoelde: het vege lijf!) tenminste gered!

Nou, daar moest je net bij Theo mee aankomen!

In één opzicht leek Nico veel op den „Commandant”: doordat hij tot zijn tiende jaar in China had gewoond, haperde er ook bij hem nogal wat aan zijn kennis van de Nederlandse taal.

Vooraf met spreekwoorden kon hij soms raar omsprin-

gen. Waarom mocht je ook alleen maar de káás niet van je boterham laten eten? Waarom moest je altijd juist de kát uit de boom kijken! En hoe ter wereld kon er nu ooit een ááp uit je mouw komen!?

Als Nico zijn opstel mocht vóórlezen, zat de klas zich meestal tranen te lachen. Waar de Chinees zich intussen geen kersepit van aantrok.

Laatst had hij ook weer zo'n mooi verhaal opgedist. 't Ging over een ondeugenden jongen, die in een hoge sawoeboom was geklommen.... „Plotseling gleed zijn voet uit; ik dacht: nu valt hij omláág! Want omhóóg kan je niet vallen.... Mijn hart zakte tot in mijn schoenen.... Gelukkig liep het nogal goed af: de aap kwam op zijn pootjes terecht!....”

Jan de Gors werd „Wimpel” genoemd, omdat z'n zakdoek altijd een onbehoorlijk eind uit zijn broekzak hing en Dirk van Haarde had de verheven bijnaam „Pisang” gekregen, omdat hij lange tijd hardnekkig volgehouden had dat de bekende vrucht van die naam eigenlijk — banáán heet! „We zullen je net zo lang pisangen, tot je beter weet!” had Theo uitgemaakt. Dirk *wist* nu al lang beter, maar zijn bijnaam raakte hij niet meer kwijt.

Dan was er nog Karel Verriek, bijgenaamd „Doerian” en Frans Dorgen, de „Boekenwurm”. Zo luidde althans zijn officieele clubnaam. Voor dagelijks gebruik was deze echter een beetje te lang, zodat in de regel alleen de tweede helft gebruikt werd!

Frans was een rasechte blokker. Volgens Theo zou hij in staat zijn nog in zijn woordenboek te zoeken, als de Bantammers reeds over zijn lijf rolden! Nu, dáár zat natuurlijk wel een beetje overdrijving in.... Maar hoe dan ook, in 't leren was Frans al z'n clubgenoten de baas. Jan de Gors vond dat hij maar in eens *eindexamen* H.B.S. moest doen. Als hij slaagde zou hij zo maar eventjes vijf

jaar schoolgeld uitgespaard hebben — en dat behoorde natuurlijk éérlijk onder de clubleden verdeeld te worden! . . .

Ook Piet Thijlsen, de „Ladder” en Gerrit van Deursen, de „Bolle” behoorden tot de aanstaande H.B.S.-bestormers. Lange Piet vooral zag geweldig tegen het toelatingsexamen op. Rekenen vond hij een afgrijselijk vak. „Als de winkeliers wijn en tabak door elkaar mengen, hoeven *wij* toch de prijs van dat knoeispul niet uit te rekenen?!” had hij laatst nijdig uitgeroepen.

„En waarom moeten *wij* altijd precies uitkienen hoeveel percent een koopman gewonnen heeft, als hij zus en als hij zo gedaan heeft! Misschien weet de goeie man het zèlf niet eens! Nou, en dan die sommen over vaten met drie kranen. . . . bah!” . . .

’t Bleef een tijdlang heel stil onder de waringinboom.

Het aantal rijstkoekjes en pisangs verminderde zienderogen en in de limonadeflessen zakte de vloeistofspiegel tot dicht bij de bodem.

„Hè hè, dàt smaakt!” verzekerde Joop Laveur welvol-daan.

„Ziezo hoor, ’t zit weer achter de knopen!” constateerde Dirk van Haarde met een tevreden lachje. Gedachteloos frommelde hij het papier, waarin hij zijn proviand had bewaard, tot een balletje in elkaar. Een ferme schop. . . . kets! De harde prop kwam per ongeluk precies tegen het gezicht van den Chinees terecht.

„Au! Pardon!” grinnikte Dirk.

„Niks te pardonnen!” gromde Nico nijdig. „Wie kaatst — krijgt het lid op zijn neus!”

Rrang! Dirk voelde een kleffe pisangschil in zijn hals plakken.

Het ruzietje zou op een flinke stoeipartij uitgelopen zijn, als Wim Vermeer den verbolgen Pisang niet stevig

bij zijn broekspijp had vastgehouden.

„Hou je bedaard, jô! We hebben niet veel tijd meer, hoor. Ik moet vanmiddag nog een boel doen....”

„Nou, ik niet minder! Da's waar ook!” herinnerde Dirk zich opeens. „Er ligt een stapel werk op me te wachten, zó iets....”

Hij wees wel een meter hoogte aan.

Ook de anderen dachten er ineens met schrik aan, dat het werk voor school er de laatste dagen lelijk bij ingeschoten was.

„Voorlopig gaan we dan maar niet meer op verkenning uit, lui!” besloot Theo. „'t Is nu wèrken. Nog twee maanden — oef!”....

't Kwam er uit als een smartelijke zucht.

„Tjâá-ja....” peinsde Wim half-hardop.

„Khmm, hm....” kuchte Gerrit met een bedrukt gezicht.

„Oche, oche....” jammerde Joop meewarig.

Weer bleef het even stil.

„Nou zeg, jullie trekken allemaal een gezicht of je je laatste oorwurm hebt versnoept!” mopperde Nico.

„Zó erg is dat examen toch niet? Jullie slagen er best dóór, en dan”....

„Hela, zeg! Hola, man! Zeg dat niet te hard, jô!” klonk het aanstonds uit zes monden tegelijk.

Jan de Gors vond dat het nu wèlletjes was.

„Laten we nou alsjeblijft niet weer over dat examen beginnen te zeuren, zeg. 'k Geloof dat jullie daar nù al buikpijn van hebt!.... Ik zat zo juist aan heel wat anders te denken. Over twee maanden begint de grote vakantie!.... Wat doen we dan?.... Gaan we weer kamperen, net als verleden jaar, of....?”

„Ja zeg, fijn was dat!” viel Karel bij. „Zullen we 't morgen aan mijnheer vragen? Als hij maar....”

„Eh, wacht eens even, lui!” verzocht Theo nadrukkelijk.

„Er schiet me iets in de gedachte.... Joop had het laatst

over een kennis van hem en Wim, die gevraagd had of . . . eh, hoe zit het daar mee, Joop? Heb je soms al iets naders gehoord?"

Aller ogen richtten zich nieuwsgierig op Joop Laveur.

„Ajo, voor de dag er mee, Zeeman!” nodigde Jan vriendelijk. „Wat had jij op je geweten?”

„Ja, hóór es,” begon Joop, „zéker weet ik nog niets! Er is kans, dat eh. . . .”

. . . . „je ons blij maakt met een dooie muts?” veronderstelde Nico.

„Chinees, hou je luidspreker dicht!” gebod Theo kortaf.

„De hele kwestie is,” ging Joop rustig verder, „dat Wim en ik laatst een brief van een vriend van ons hebben gekregen. . . .”

„Wie wat waar hoe wanneer?” interrumpde Frans belangstellend.

„'k Zal 't je haarfijn vertellen, Wurm!” beloofde Joop.

„En hou nou je mond een poosje, anders zitten we morgen nòg hier! Nou dan, de zaak zit zó:

Toen Wim en ik verleden jaar naar Indië kwamen, met de „Prinses Juliana”, hebben we op de boot kennis gemaakt met een rijken planter, een bijzonder aardige, hartelijke baas. Er waren nog wel meer aardige lui aan boord, hoor! De hoofdmachinist bijvoorbeeld, en Van Morren, de dekbediende. . . . nou, we hebben wàt een schik gehad, maar 't meest toch met onzen dikken vriend planter! Gul, dat hij was. . . .”

„Nou, en of!” bevestigde Wim. „In Port-Saïd kregen we allebei een prachtig meccanospel van hem, en een foto-stel en een album. . . .”

„Jô, schei uit!” riep Jan verbaasd. „'t Lijkt Sinterklaas wel! Hoe héét die meneer?”

„Winterfeld!” antwoordde Joop. „Hij heeft een grote koffieplantage in de buurt van Ambarawa. In de Kerstvacantie hebben Wim en ik een week bij hem gelogéerd.

't Is er heerlijk koel, want Tanahtinggi, zo heet de onderneming, ligt op zevenhonderd meter. Naast en achter het huis is een grote moestuin waarin aardbeien, boontjes, radijs en zo al meer groeien. En op een heuvel bij de Zuidgrens van de plantage is een tuin met een massa vruchtbomen: sawoe's, mangga's, sinaasappels enzovoort. Klein-Ceylon noemt mijnheer Winterfeld dat plekje!"

„Nou, je kunt daar wat fijn Verkenner spelen!" verzekerde Wim opgetogen. „Op een keer waren we in een sawoeboom geklommen, en toen Amat ons kwam zoeken bombardeerden we hem met...."

„Amat? Wat voor sinjeur is dat?" wou Dirk graag weten.

„Ook een ouwe kennis van ons!" lichtte Wim in.

„Verleden jaar was hij nog hutbediende op de „Prinses Juliana". Toen de boot in Batavia kwam heeft hij ontslag gevraagd en daarna is hij bij meneer Winterfeld in dienst getreden. Hij spreekt Maleis, Javaans, Madoerees, — en een aardig mondje Hollands. 't Is een verbazend leuke kerel, hoor, vriendelijk en behulpzaam, en altijd...."

„Tjáá....!" merkte Karel wijsgerig op; „dat is nu allemaal goed en wel, maar eh...."

„Wacht nog even met je maareh's, Doerian!" beval Theo.

„Joop en Wim zijn nog lang niet uitgepraat. 't Mooiste komt achteraan!"....

„Och, de rest is gauw verteld," meende Joop.

„Meneer Winterfeld heeft ons uitgenodigd om in de grote vakantie weer eens „op de koffie" te komen! We mogen gerust een paar vrienden meebrengen, schreef hij. Verder stond er ook nog iets in zijn brief.... over Celebes, en de Toradja's.... maar dat hebben we niet goed begrepen.... of Wim en ik graag méé wilden.... nou, stel je voor!"....

„En? Hebben jullie al teruggeschreven?" vroeg Jan nieuwigierig.

„Ja, natuurlijk. We hebben geschreven dat we lid van de Verkennersclub zijn en gevraagd of we heus *met z'n tien*en mogen komen!”

„En?? En toen??” klonk het hoopvol-vragend.

Joop lachte ondeugend.

„Tja, dáár hebben we nog geen antwoord op gekregen! Maar — je kunt er haast wel zeker van zijn, — denk je ook niet, Wim? — dat meneer Winterfeld het zal goedvinden. Jullie weet niet half wat een reuzekerel het is!”

„Hiep, hiep, hoera, voor dien meneer!” brulde Jan uitgelaten. „Leve die reuzekerel!”

Nico gaf Theo van pure blijdschap een fikse klap op de knie. „Hoe vind-je het, zeg? We zullen de hele boel daar leegplun....”

„Hé, zeg eres!” stuitte Theo verontwaardigd, „ben jij een Verkenner van Coen of een zeeschuimer? Je maakt onze club niet te schande, hoor!”

„Neen man, maak je niet ongerust.... ik eh,.... 'k wou je alleen maar vragen of je weet hoe láát het is!”

De smadelijke aftocht was weer begonnen.

„De juiste tijd is thans — even kijken, — kwart-over-twaalf!” deelde Theo plechtig mede. Ze schrokken er allen van.

„Wat? Kwart over? Om één uur moet ik achter m'n bordje rijst zitten!” jammerde Nico.

Tien lenige jongenslijven veerden tegelijk overeind. Theo hoefde niet eens „looppas” te commanderen. In vliegende vaart ging het naar de grote weg. 't Zweet liep met straaltjes langs hun neus, maar dat was minder.

Gelukkig, de sado's stonden gereed.

Twee minuten later ratelden de wielen over het knerpende grind.

„De smadelijke aftocht is weer begonnen,” bromde Theo; „maar enfin — met Tanahtinggi in het vooruitzicht....”

2. DE CLUB IN ANGST

Volgens een oud volksverhaal moet je, om in Luilek-
kerland te komen, eerst een flink gat in een berg
van rijstebrij eten. In de verbeelding van de Verken-
ners van Coen was het toelatingsexamen voor de H.B.S. min-
stens even vreselijk als een rijstebrijberg met een kilo-
meter middellijn. Om dáár met goed fatsoen doorheen
te bijten, leek hun een volslagen onmogelijkheid.

Toch — het moèst. Dan maar de tanden op elkaar ge-
zet, de mouwen hoog opgestroopt en de aanval althans
gewáágd! . . .

Ze hadden geblokt hoor, vooral de laatste twee maanden
voor het examen.

Mijnheer Zwarte, hun onderwijzer, had het hun trouwens
niet gemakkelijk gemaakt. Het ene boekje voor, het
andere boekje na, was besproken, bestudeerd, gerepe-
teerd — nog eens besproken en opnieuw gerepeteerd,
tot de rekenformules en taalregels in hun arme hoofden
als het ware vastgespijkerd zaten!

Gisteren waren ze voor 't laatst op school geweest.

Meneer had hun nogmaals moed ingesproken en gezegd,
dat ze er allen heus goed vóór stonden. Ze wisten alles
wat ze weten moesten, en als ze nu maar zorgden op
iedere vraag het juiste antwoord te geven! . . .

Wat hadden ze er om moeten lachen!

Maar, ja . . . dat was *gisteren* geweest.

Nù — vandáág, was alle lust tot lachen verdwenen. Van
de heerlijkheid van de vroege tropenochtend, waar Joop
en Wim anders zo echt van genieten konden, merkten ze
nu niets. De zon was in stralende pracht boven de hui-
zen van Kebon Sirih verrezen, een zacht koeltje gleed
fluisterend langs de wuivende palmtakken. Uit de kleu-
rige bloemperken voor de huizen stegen zoete geuren om-

hoog, welke zich traag verspreidden in de van dauw-
damp vochtige lucht.

Op de brede, beschaduwde asfaltwegen bracht het ont-
waken van de dag nieuwe bedrijvigheid: baboe's spoed-
den zich, bijna onhoorbaar schuifelend, op weg naar haar
werkhuizen; sadokoetsiers, dromerig ineengedoken op
hun wrak voertuigje gezeten, reden stapvoets langs de
berm van de weg; een enkele auto suisde reeds in snelle
vaart langs het Koningsplein.

Geleidelijk werd het verkeer op de hoofdwegen drukker;
de arbeid eiste den mens op, de nieuwe dagtaak wachtte.
Op de kantoren werden de plaatsen achter de lessenaars
door luchtig in 't wit geklede heren ingenomen, de school-
lokalen vulden zich, de Chinese klontongs¹⁾ begonnen
hun dagmars langs de huizen der njonja's²⁾, de blinden
en deuren van de toko's werden wijd opengeworpen, de
kokki's keerden, met eetwaar beladen, van de passar³⁾
terug.... 't was toch immers net een dag als andere
dagen!

Alleen — voor die zes „onverschrokken” Verkenner, die
nu met bleke gezichten naar een vreemd, hoog gebouw op
het Waterlooplein stonden te staren, was deze dag een
héél bijzondere, een zeer òngewone, een — àngstige dag!
Of ze zich zelf al wijs trachtten te maken dat het toch
heus, heus niets bijzonders was — wat betekenden nu die
paar sommen, en die taal oefening, nietwaar? 't wàs toch
immers iets gewoons, iets dat ze zoo vaak hadden ge-
daan! — 't hielp allemaal niets; dat rare gevoel liet zich
niet wegpraten.... vandaag was het — exàmen!....

„Kijk, daar komen Nico en Jan aan!” wees Joop Laveur.

„Die hebben een vrije dag, de boffers.”

„Mensen, mensen, wat kijken jùllie zuur!” riep Jan z'n

¹⁾ marskramers.

²⁾ mevrouwen.

³⁾ markt.

makkers al uit de verte toe. „Of je vannacht in een azijnfabriek hebt geslapen! Ajo, zing liever een versje! Wij leven vrij, wij leven blij, of zo iets!” Maar de gezichten bleven strak staan.

„Jij hebt makkelijk praten, mannetje,” merkte Theo schamper op; „jij hoeft dadelijk de leeuwenkooi niet in....”

Gerrit kreeg er een koude rilling van over zijn rug....

„Toe, zeg, schei uit, je maakt een mens bang.... hè, wisten we nu maar welke vragen we straks zullen krijgen! .... zouden 't èrg moeilijke zijn?”....

Nico klopte hem kalmerend op de schouder.

„'t Zal wel meevallen, Bolle! En als er iets bij is, dat je niet weet, zet je er maar onder: wat gij niet wilt, dat u geschiedt, vraag dat ook aan een ander niet!”

„Nou, je slaat weer aardig door, Chinees!” vond Wim.

„We zullen in ieder geval ons beste beentje voorzetten!”

„Stonden we nu maar in de Boekenwurm z'n schoenen!” zuchtte Gerrit. „Dan zouden we....”

.... „allemaal eksterogen krijgen!” verzekerde Frans lachend. „Of dacht je, dat ik zevenmijlslarzen had?”

Piet kreeg het opeens ook te pakken.

„Och, och, och....! 't Lijkt wel of m'n hoofd leeggelopen is!.... Ik.... ik....”

„Houd er gauw een emmertje onder, Piet, voordat alles er uit is!” spotte Jan ongevoelig.

„Nee, nee, heus, ik.... eh.... ik weet nièts meer! Zeg 'es gauw, hoe heet ook weer die grote rivier in Zuid-Amerika?.... De Wolga? Nee.... eh, de....”

„De Kromme Rijn soms?” hielp Nico.

„Zeg, schei nou uit met je rivieren!” smaalde Theo. „Wie weet die nu niet! Maar taal, táál! dàt is het lastigste vak.

Joop, zeg nog es even: een deelwoord altijd met d of t, en de Gebiedende wijs met t of....”

„Koffie,” vulde Jan onnozel aan.

„Hè, flauw zeg! Als *jij* examen moest doen kwam je zéker op de koffie! Toe Joop....”

„Kom nou, hou je mond maar over taal!” hield Gerrit tegen. „’t Makkelijkste vak dat er bij is. Je kent toch je eigen taal zeker wel? D’r is maar één akelig vak!.... Geschiedenis!”....

„Zó, ken jij je eigen geschiedenis dan niet?” kaatste Theo terug. „Wie praat er nou van ges....”

„Ik, ja,” hield Gerrit koppig vol. „Kan *jij* zo goed al die Engelse en Franse en Spaanse oorlogen en furies en verbonden uit elkaar houden?”

„Nou, en die graven dan!” merkte Piet somber op. „Al die Dirken en Jannen en Willems! Waarom heetten die lui niet allemaal Piet? Piet de Eerste, tot en met Piet de 36ste! Dan was het toch veel gemakkelijker voor ons geweest?”

„Och, dat rijtje graven is wel te onthouden,” vond Joop.

„Als je ’t kunstje maar weet....”

„’t Kúnstje?”

„Ja, toen ik nog in Holland op school ging, hadden we er wat op verzonnen. Hoor maar:

Dirk I, Dirk II, Arnoud — Dirk III, Dirk IV, Floris I — Dirk V, Floris II, Dirk VI, Floris III — Dirk VII, Willem I, Floris IV — Willem II, Floris V, Jan.”

„Tjonge, dat draai je keurig af!” klonk het bewonderend.

„En hoe is dat kunstje nu?”

„Wel, je onthoudt alleen maar:

Dikke Dikke Ar, Dikke Dikke Vlo,
Dik float, Dik float, Dikke Wim float,
Wim float Jan.”

Ze schaterden allen van het lachen.

„Zeg het nóg es, Joop, dat moeten we nog gauw er in stampen.”

„Weet je voor de Engelse oorlogen soms ook zo'n kunstje? Neen? Da's jammer.”

„Och,” mengde Frans zich nu in 't gesprek, „met Geschiedenis zal het wel loslopen. Maar met rekenen? 'k Hoop dat ze niet van die rare verhaaltjes-sommen geven: een winkelier koopt dit en krijgt dat, maar ver-geet wat, en als-tie nou dit en dat en bovendien nog zus of zo weegt, hoeveel percent wint hij dan? Nico, jij weet het zeker al!”

„Nou, en die mengingssommen dan,” zuchtte Piet. „'t Lijkt wel of ze in de toko's alles door elkaar klut-sen! Een handelaar mengt 40 K.G. thee met 60 K.G. tabak....”

„Ja, snap je dat niet?” vroeg Jan verwonderd. „Dat wordt samen 100 K.G. pruimtabak!”

Ting.... Ting.... Tingling.... Ting....

Een ernstig-kijkende concierge wenkte de jongelui, dat ze naar binnen moesten gaan.

„Nou, tabeh lui, hou je taai, hoor!” riep Jan. „En bijt maar flink van je af!” moedigde Nico aan.

De eerste hap in de rijstebrijberg....

Hoeveel zweetdruppels er die dag op de vloer van het examenlokaal zijn gevallen, zullen we maar niet gaan uitrekenen. Ook niet, hoeveel minuten de vijf uren van die drukkend-warme Juli-ochtend hebben geduurd!

Om één uur was het leed geleden. Buiten werd nog even zwaar geboemd over die éne onmogelijke som en die onbegrijpelijke zin in de taaloefening, doch veel tijd voor redeneren was er niet. Thuis wachtte de gedekte tafel.

Over één ding waren ze het allemaal eens: 't examen was erg meegevallen! Jammer dat de uitslag niet dadelijk bekend werd gemaakt. Over twee dagen zouden ze wel bericht krijgen, had een van de heren van het examen gezegd.

Twee dagen van spanning.... wat zou het zijn? Hoop en vrees wisselden elkaar af. Taal was nogal goed geweest.... ja maar — die ene som was zeker fout, en die andere twijfelachtig; aardrijkskunde was niet moeilijk geweest, maar — had je je niet vergist met die zijrivieren van de Donau? En dan die paar lastige jaartallen! Hè, kwam die brief nu maar!

Eindelijk hoor, op Vrijdagmiddag, bracht de postbode de gewichtige stukken rond. De man zal wel niet begrepen hebben hoe het kwam, dat op zes plaatsen de brieven bijna uit zijn hand werden weggegrist! Met popelend hart reikte Joop Laveur de post aan zijn moeder over.

„Dié, moes!” wees hij met een bevende vinger.

Moeder scheurde haastig de enveloppe open; 't was net of ook háár vingers een beetje trilden!

Dan las ze, en meteen kwam er een blijde lach op haar gelaat. „Welgefeliciteerd, hoor! Je bent gesláágd!”

Joop wilde wat terugzeggen, maar — vreemd was dat, zijn keel leek opeens zo dik.... een stevige zoen maakte dat zijn tong weer loskwam!

„Dank u, moes! Hè, hè, gelukkig! Zou Wim óók....?”

„Hálllo!” klonk het juichend in de voorgalerij. Wim zwaaide met een brief boven z'n hoofd. „Gesláágd, Joop! En jij? O, 'k zie het al. Gefeliciteerd hoor!” „Ook zo, ook zo!”

„Dag mevrouw!” „Dag Wim! Ja, ja, 'k hoor het al, van harte gelukgewenst, jongen. Ben je zó gauw gekomen? Je moe was zeker ook wel héél blij?”

„Nou en òf, mevrouw! Straks komt ze zelf even bij u aan, zei ze, en pa misschien ook. Ze moet nog over die àndere brief praten.... 'k weet niet....”

Mevrouw Laveur lachte geheimzinnig.

„Dat weet ik nu eens wel, mannetje. Neen, Joop weet er ook nog niets van! 't Blijft geheim tot — straks! Dan zal Pa er wel meer van zeggen.

Moeder scheurt de enveloppe open.

Weet je wat jullie nù kunt doen? Even naar je kamerads gaan; 'k hoop dat ze allen even gelukkig als jullie zullen zijn. Felici...."

Wèg waren ze al!

't Werd een gezellige avond voor Joop en Wim.

Wims ouders waren even voor het eten gekomen. Zij zouden bij de Laveurs „een boterhammetje mee-eten”, zoals men dat in Indië noemt. Toen de maaltijd afgelopen was, haalde pa een dikke brief uit zijn binnenzak te voorschijn. „Ziezo, nu kom ik met een verrassing op de proppen,” lachte hij glunder.

Pa vouwde de brief open en — keek opeens uiterst verbaasd.

„Ha, ha, dit blaadje is niet voor mij bestemd. Er staat tenminste boven: Aan de Heren Verkenners!

Alstublieft, heren!” Pa reikte het epistel met een plechtig gebaar aan Wim en Joop over.

„Eh — misschien mogen wij óók wel weten waar het over gaat?” vroeg Wims moeder nieuwsgierig.

Wim schraapte zijn keel eens om zijn lachen te kunnen inhouden, en las toen met luider stem voor:

Ambarawa, 24 Juli 193 .

„Tanahtinggi door kannibalen bezet. Verzoeken dringend „spoedige overkomst alle Verkenners van Jan Pieters-„zoon de Wit. Autobus Maandag 28 Juli station Soera-„karta, trein 5.10 n.m. Conditie: een hele week dapper „vechten en flink eten. Terugkeer Maandag 4 Augustus, „behalve Joop en Wim. Nadere bijzonderheden in brief „pa. Winterfeld.”

Joop viel bijna van zijn stoel van pret.

„Ha, fijn! 'k Had 't wel gedacht, dat we allemaal zouden mogen komen, jij ook, hè Wim? Maar — wat bedoelt

mijnheer Winterfeld dáár mee: behalve Joop en Wim? Mogen wij nog....?"

„Ja, dat zal ik jullie nu eens haarfijn vertellen,” zei pa. „Je bent toch niet tevreden zolang je 't naadje van de kous niet weet. Welnu, meneer Winterfeld is van plan Maandag 4 Augustus, als de Verkennerclub weer naar Batavia vertrokken is, op reis te gaan naar Celebes. Zijn neef Karel, een zoon van zijn zuster, is bestuursambtenaar in het land van de Toradja's en die heeft al meer-malen gevraagd of zijn oom niet eens een kijkje kwam nemen in dat prachtig-woeste bergland.

En nu komt het mooiste — mijnheer Winterfeld heeft ons uitgenodigd met hem mee te gaan. Dan wordt het een gezellig uitstapje, schrijft hij.”

„Ja, dat noemt men hier een uitstapje!” merkte Wims moeder op. „Een veertiendaagse reis! In mijn gedachten is het zo iets als een tocht naar 't andere eind van de wereld!”

De heer Vermeer lachte. „Kom kom, met de tegenwoordige vervoermiddelen!... 'k Zou wàt graag óók van de partij willen zijn, máár....”

Wims gelaat betrok.

„Gaan wij dan *niet* mee, pa? Hè, toe....”

Moeders geruststellend knikje deed de hoop in zijn hart herleven.

„Ik kan onmogelijk zo lang uit Batavia weg, vent!” verklaarde zijn pa nader. „Maar je moeder heeft gelukkig een minder strengen baas! Diè wil haar wel een poosje vrijaf geven....”

„Wel bedankt hoor, goeie baas!” lachte mevrouw Vermeer. „En 'k mag zeker *mijn* knechtje dan óók wel....”

Joop was niet meer te houden!

„Hoera! Leve je pa, Wim!” juichte hij geestdriftig. „Leve meneer Winterfeld! Leve — de Toradja's!!”

„Wat een praats, hè!” merkte zijn moeder hoofdschud-

dend op. „En dan hadt u dat zelfde mannetje een paar dagen geleden eens moeten zien!”....

„Oh, toen riep hij zeker: Leve het examen, of iets dergelijks?” veronderstelde Wims vader.

Moe maakte een gebaar met vinger en duim: „zó kleintjes was hij toen!.... onder een hoedje te vangen....!”

Voordat de familie Vermeer huiswaarts keerde nam pa de grote Statenbijbel van het standaardje in de hoek van de kamer. Wim mocht de 103de Psalm lezen:

Loof den Heere, mijn ziel! en al wat binnen in mij is Zijn heiligen Naam.

Loof den Heere, mijn ziel! en vergeet *geen* van Zijn weldaden.

Die uw leven verlost van het verderf, die u kroont met goedertierenheid en barmhartigheden....

3. UIT LOGEREN — EN EEN KOFFIEPRAATJE

Joop Laveur vond de treinreis naar Soerakarta op zich zelf al iets heerlijk. Vooral het traject door de berglanden van de Preanger-regentschappen. Wat een prachtig uitzicht had je daar voortdurend! Beboste berghellingen wisselden af met angstig-diepe ravijnkloven.

Sawahs (natte rijstvelden), tot hoog in de bergen terrasvormig opklimmend, praalden met teergroene tinten in de helderblauwe lucht. De spoorbaan kronkelde als een slang om de massieve bergklompen, geleidelijk hoger en hoger klimmend naar de koele Bandoengse hoogvlakte.

De tien Verkenneren hadden een fijn hoekje in de wagon veroverd, waar ze allen bij elkaar konden zitten.

Een eindje van hen af zaten drie statige Arabieren, met lange witte jassen aan en goudgestikte tulbanden op het hoofd.

„Die zitten zeker over Mekka te piekeren!” fluisterde Jan in Wims oor.

De meeste aandacht hadden de jongens echter voor een groepje Chinese handelaars, die, sinds ze in de trein waren gestapt, nog geen ogenblik hun mond dicht hadden gehouden! Waar 't drukke gesprek over ging kwamen de Verkenneren niet te weten. 't Klonk allemaal als „hjo” en „khong” en „hwan”, met diepe neusklank uitgesproken.

„Als diè geen ruzie krijgen. . . .!” meende Joop.

Maar Theo wist wel beter. „'t Zijn echte singkehs¹⁾, nog maar kort geleden uit het hemelse rijk naar Java afgezakt.”

„Net als jij, Nico!” merkte Jan grinnikend op. „'k Begrijp niet, dat jij nog niet eens verstaat wat die. . . .”

„Bah, wat een lùcht!” riep Frans opeens.

¹⁾ Singkeh = Chinees, in China geboren. Baba = Chinees, in Indië geboren.

De trein had even stilgestaan. Er waren enige reizigers uitgestapt doch hun plaatsen waren aanstonds weer door anderen ingenomen. Eén van hen had een mandje met vruchten en vettig-glimmende kwee-kwee (koekjes) naast zich neergezet.

Joop stootte Wim met de elleboog aan. „Ruik je 't óók?“
.... Wim knikte. „Welriekend kan je 't niet noemen!“....
„'t.... Stinkt hier!“ constateerde Frans kortaf.

„Lala, man, doe niet zo eigenwijs!“ bestrafte Karel. „Heb jij dan nog nooit *doerian* geroken?“

Theo had 't ook al gauw gesnapt. „Vast en zeker zitten er onder in dat mandje een paar doerians. De snaak heeft ze goed verstopt, want hij weet wel dat hij ze in de trein niet bij zich mag hebben.“

„Och, hij zal ze graag lusten, net als ik,“ vergoelijkte Karel. „*Mij* jagen ze met een paar van die odeurvruchten niet weg, hoor!“

„Neen, dat weten we,“ lachte Theo. „Je hebt je bijnaam niet zonder reden gekregen!“

Joop en Wim keken hem nieuwsgierig-vragend aan.

„O ja, dat is waar ook, jullie waren toen nog geen lid van de club. Nou, moet je horen! Op een van onze eerste verkenningstochten in de buurt van Krawang zagen we ergens in een kampong een partijtje doerians liggen. Da's reuze-lekker spul, lui! maakte Karel ons wijs. Tjonge, als we diè es op de kop konden tikken!

Nou, na lang loven en bieden kregen we 't hele partijtje voor vijftien koperen centen, — uit mijn portemonnaie natuurlijk! Dat was te gééf, hoor. In Batavia zijn ze altijd veel duurder. Goed, we hadden ze dus en we dachten er eens fijn van te zullen smullen! Mènsen, mènsen! wat viel dàt tegen!

'k Zie ons nog zitten onder die boom.... Gerrit en Jan hielden hun neus stijf dichtgeknepen. Dirk had zijn zakdoek voor z'n reukknobbel gebonden en Frans zat rare

gezichten te trekken. Karel was de enige, die ze lekker vond; 'k geloof dat hij er wel zes heeft opgegeten...."

„Zeg, maak ze nou niks wijs! Hoogstens twee hoor, of twee en een half! En jij zelf was er ook niet vies van!”

Nou, Theo moest toegeven dat hij er ook een behoorlijk hapje in gezet had. „Ach, als je eerst maar aan de lùcht gewend bent....”

„Nou, zeg, 't is me anders een ráár lùchie,” hield Frans vol.

„Net uien met mosterd en bedorven vis!”....

„Ha, gelukkig, hij gaat er uit!”

Inderdaad stapte de eigenaar van het welriekende mandje bij het eerstvolgende station uit de trein. De jongens letten er angstvallig op, of hij zijn bagage niet vergát!....

Even voorbij Tjiamis kreeg het landschap geleidelijk een geheel ander aanzien. Van de koele Bandoengse hoogvlakte was men nu in de smoorhete Zuidelijke kustvlakte gekomen. 't Werd benauwd-warm in de trein; de blouses en sporthemden van de jongens begonnen bedenkelijk veel op natte vaatdoeken te gelijken.

Of ze al puften en bliezen en met de handen voor het gezicht wuifden, 't hielp allemaal niets. De hitte werd steeds drukkender.

Joop en Wim trachtten hun makkers wat op te beuren door een levendige beschrijving van de geriefelijkheden van Tanahtinggi te geven!

Er waren wel zes grote kamers in het huis, allemaal met mooie tegelvloeren, en twee mandikamers.¹⁾ Vooral in het begin moest je oppassen als je ging mandiën (baden) want 't leek dan wel of je een straal ijswater over je body kreeg. 's Avonds werden de blinden en deuren van het huis gesloten; echt Hollands-gezellig was het dan in de achtergalერი. En als Amat dan de gramfoon er bij haalde

¹⁾ badkamers.

en van die leuke bekende wijsjes liet spelen, zoals „In een blauwgeruite kiel” en „Waar de blanke top der duinen”, dan vergat je helemaal dat je op een koffiëonderneming in het hartje van Java zat!

Misschien zou meneer Winterfeld wel weer gaan vertellen, van Afrika en Australië. Ja, daar was hij al eens geweest; hij maakte vâák grote reizen. Volgende week zou hij immers ook weer gaan toeren, zo maar even naar Celebes! Joop en Wim vonden 't wat fijn dat ze mee mochten.

„Nu, ik zal hem vragen of hij geen zin heeft in een reisje naar Borneo,” nam Theo zich voor. „Misschien mag ik dan wel mee om de weg te wijzen!”

„Jij de weg wijzen op Borneo?” vroeg Frans ongelovig. „Een land dat twee en twintig keer zo groot is als Nederland? Jô, wat verbeel-je je well?”

„Och man, 'k weet er net zo goed de weg als jij in de zak van je jas!” pochte Theo. „'k Heb er niet voor niets elf jaar gewoond!”

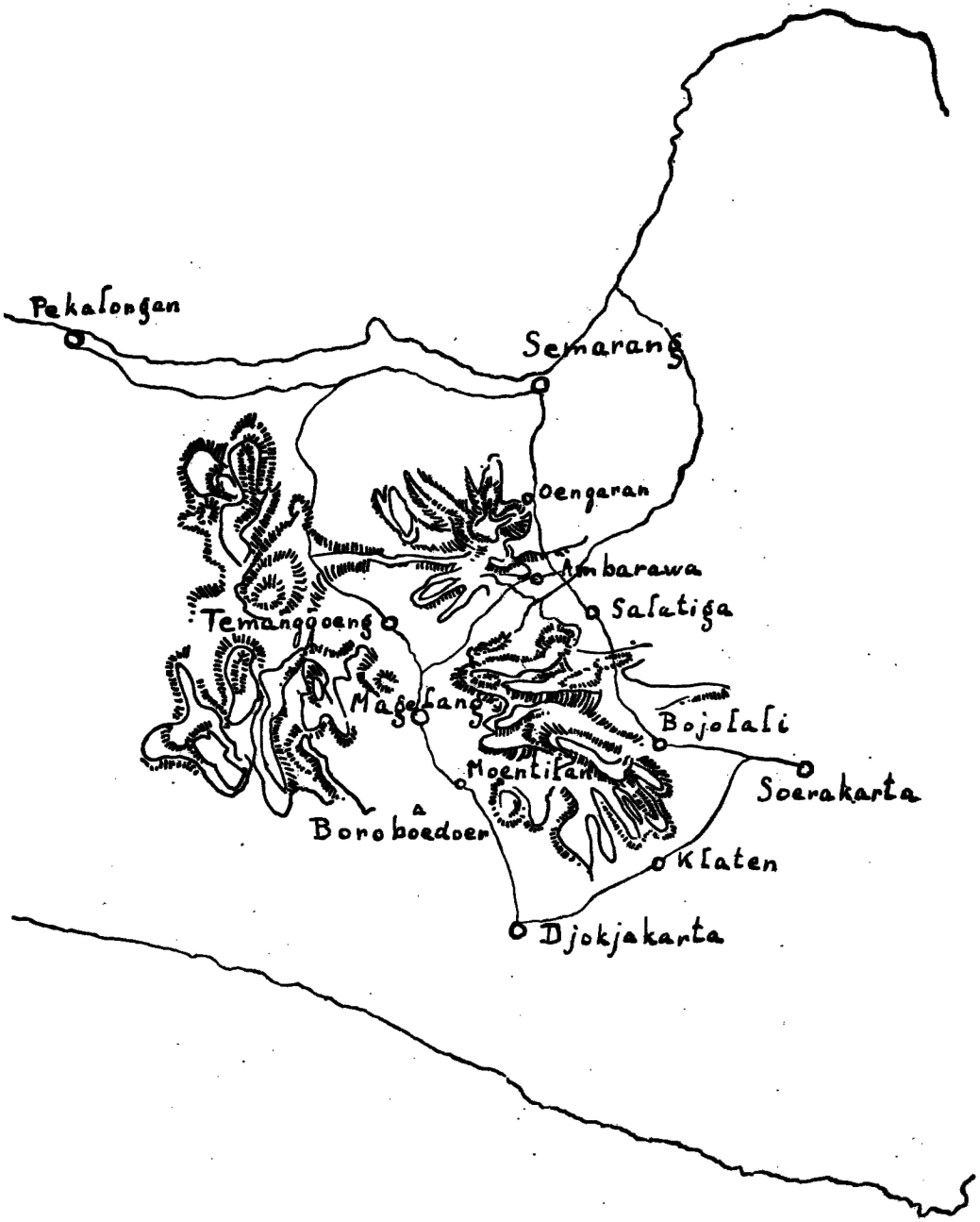
Onder al deze verhalen vloog de middag toch nog snel om.

't Heerlijkste ogenblik van de hele reis brak echter pas aan — toen de trein het station Soerakarta binnenreed! Het beetje bagage, dat de jongens bij zich hadden, werd vlug bij elkaar gepakt; ziezo hoor — de lange reis was ten einde.

Op het perron stond een kort, gezet heer, met bruingebrand gezicht. Ook al hadden Joop en Wim het niet gezegd, dan zouden de anderen het aanstonds toch begrepen hebben: dát was meneer Winterfeld!

Joviaal stak hij de jongens de hand toe en 't was ineens of ze al jarenlang zijn beste vrienden waren geweest.

„Wel jongens, prettige reis gehad? Een heel eind anders, hè? Enfin, jonge benen onder 't lijf en wien neerlands bloed in de aderen, dan kan je wel tegen een stootje! En

Pakalongan

Semarang

Oengeran

Ambarawa

Salatiga

Temangoeng

Magelang

Bojolali

Moentikan

Soerakarta

Bono boedoer

Klaten

Djokjakarta

als je dan nog pas geslaagd bent, o ja, alle zes van harte gefeliciteerd hoor, met dat wapenfeit; Joop, Wim, Jan, Piet, Klaas, eh ja, neem me niet kwalijk, ik ken jullie namen nog niet zo goed. Dat komt wel in orde!

We zullen nu eerst even in de wachtkamer gaan om een koele drank te bemachtigen en dan gaat het full speed naar het hoofdkwartier. De autobus staat al te wachten." Een half uur later was alle narigheid van de treinreis vergeten en de dorst weggespoeld. 't Begon al te schemeren, toen de jongens in de grote wagen plaats namen, maar dat hinderde niet, de chauffeur kende de weg op z'n duimpje.

In vrij snelle vaart suisde de auto over de brede weg langs Bojolali en Salatiga. Bij Ambarawa sloeg de chauffeur een zijweg in. Herhaaldelijk moest worden overgeschakeld op de tweede versnelling, enkele malen zelfs op de eerste. Naarmate men hoger klom daalde de temperatuur; een heerlijk koel bergwindje deed de aan de Bataviase broeikashitte gewende jongens onwillekeurig huiveren onder hun dunne, open blouses.

„Ziezo, we zijn er," kondigde Winterfeld na een poosje aan.

Met een scherpe zwenking nam de chauffeur de laatste bocht van de weg. 't Volgende ogenblik zette hij de voet op het rempedaal — een korte schok, en de auto stond stil. Precies voor de wijdopenstaande voordeur van „Huize Tanahtinggi."

In de voor- en in de zijgalerij brandden een paar heldere gasolinelampen, waardoor het wit van de gekalkte muren scherp afstak tegen de donkere avondhemel.

Winterfeld ging zijn jonge gasten voor naar de kamers die hij voor deze gelegenheid als „kampement" had laten inrichten.

Joop, Wim, Nico en Piet verdwenen in het eerste, Theo,

Gerrit en Frans in het tweede, Karel, Dirk en Jan in het derde kamp.

„Nu moet je zelf weten wat je doet,” had hun gastheer tevoren nog gezegd; „je kunt je verkleden, je kunt gaan mandiën; wie moe is, kan onder de wol kruipen; wie nog trek in een hartig hapje heeft mag straks bij mij in de achtergalerij komen, (alsjeblieft niet in deftig dinercostuum hoor, een nachtjak is voldoende!) 'k laat je dus geheel vrij, je gaat je gang maar....”

't Was een leuke, gezellige avond geworden.

Om halftien had Winterfeld gezegd, dat het nu toch heus wèlletjes was. Morgen kwam er wéér een dag, moesten ze bedenken. „'k Hoop dat jullie lekker zult slapen en gezond mag ontwaken. Wekkers houd ik er niet op na; je kunt om zeven uur, maar ook om acht uur op het appèl verschijnen. Wel zou ik je raden, om halfnegen bij het ontbijt present te zijn. En nu — welterusten, hoor.”

„Welterusten, meneer! Slaap wel, meneer!”

Tien minuten later was het grote huis in diepe rust.

De een na den ander verschenen de jongens de volgende morgen fris en blij op het koffieappèl. Die naam had Theo voor het ontbijt uitgevonden. Ze maakten nu ook kennis met Amat, van wien Wim en Joop hun al zo veel hadden verteld. 't Was inderdaad een geschikte, behulpzame baas, die zich uitsloofde om het de jongens naar de zin te maken. Hij hielp hen bij het in orde brengen van de kampementen, liet hun de tuin zien en vertelde onderdehand heel wat interessante bijzonderheden van het werk op een koffieonderneming.

Toen het ontbijt afgelopen was, haalde Winterfeld met een breed gebaar een groot vel papier uit zijn binnenzak. „Als jullie nu maar eens luisteren wilt, dan zal ik, hm, het krijgsplan voorlezen dat ik gisteren in mijn vrije tijd

heb opgesteld. Nu dan, het luidt, hm, als volgt:
I. Dinsdag; dat is dus vandaag!
Bezoek aan de koffionderneming van den heer K. Winterfeld. Leerzame beschouwing omtrent groei en bloei

Haalde Winterfeld een papier uit zijn zak.

van de edele koffiestruik, afgewisseld met praktische arbeid.

Je moet weten: er zijn een plaar pluksters ziek! 't Kan dus geen kwaad als jullie me een handje helpen bij de oogst.

Verder: uitrusten in de theetuin Klein-Ceylon.

's Avonds gezellige samenkomst in de voorgalerij, opge-
luisterd met muziek en zang."

„Hoera! Leve de koffie! Leve de pluksters!” juichte de hele club.

„Hm, hm! We gaan verder.

II. Woensdag.

Verkenningstocht langs de boorden van de Tji Renau, de rivier welke dwars door Tanahtinggi stroomt, doch waarin op 't ogenblik geen druppel water te bekennen is!

Vervolgens een verwoede aanval op Klein-Ceylon, hetwelk krachtig verdedigd zal worden. 's Avonds vrede-sluiting in de voorgalerij, onder 't genot van aardbeien met slagroom! Muziek enz. enz.”

„Fijn! Prachtig! Leve de vijand!”

„Hm, zó! Pas maar op met dien vijand!

III. Donderdag.

Uitstapje naar. . . . Wacht es even, 'k zie dat ik een paar letters heb overgeslagen; bij punt I van het programma al.”

Winterfelds gelaat had een ernstige uitdrukking gekregen.

„Bovenaan mijn blaadje staat: D. V. Weten jullie ook wat dat betekent?”

„Ja mijnheer! zeker mijnheer!” klonk het uit aller mond.

„Zeg jij het dan maar eens, Jan!”

„D. V. is de afkorting van Deo Volente, mijnheer, en dat betekent: Zo de Heere wil!”

„Juist, vent. We maken op het ogenblik grootse plannen en 't is niet mijn bedoeling jullie plezier te temperen, hoor! Maar ik wilde toch even wijzen op het *uitgangspunt*, dat we nooit uit het oog mogen verliezen: Deo Volente. 't Doet me goed dat jullie, jong als je bent, daar toch ook al iets van weet. En nu verder:

'k Vermoed dat verscheidenen van jullie nog nooit op een mailboot zijn geweest?”

„Nee, mijnheer, ik niet! Ik ook niet!”

„Ah, dat dacht ik wel. 'k Zie dat Wim en Joop elkaar

een knipoogje geven, ja, die denken nu ergens aan! Ze hebben jullie zeker wel een en ander verteld van hun reis met de „Prinses Juliana”, en van dien dikken ouden knorrepot, die... nou ja, 't is tòch een gezellige reis geweest, nietwaar Joop?

Welnu, Donderdag hopen we naar Semarang te gaan en een bezoek te brengen aan — de „Prinses Juliana”! Ik ken den kapitein en den machinist heel goed; als ik hun vraag of jullie een verkenningstocht door het schip mogen maken, zullen ze dat vast wel toestaan.”

„Ha! Leuk! Leve de kapitein! Leve de machinist!” klonk het geestdriftig. Nico's stem schalde boven alle andere uit: „Leve — Prinses Juliana!” Toen scheen er aan het gejuich geen eind te zullen komen....

IV. Vrijdag.

„Stippeltjes, stippeltjes, stippeltjes!

Tja, wat heb ik dáár mee bedoeld?” Winterfeld fronste het voorhoofd, dacht, peinsde,... een tochtje naar,... een bezoek...., een ritje.... nee, 'k weet het heus niet meer. Nu, dan laten we de stippeltjes voorlopig maar staan. Allicht schiet me een of ander plan te binnen vóór het Vrijdag is.”

Noch Winterfeld, noch de jongens hadden er op dit ogenblik enig vermoeden van welk spannend avontuur de plaats van de stippeltjes zou innemen!....

V. Zaterdag.

„Autorit naar Magelang. Bezoek aan de Boroboedoer (een meer dan duizend jaar oude Hindoetempel).

Vervolgens over Djokjakarta en Klaten naar Soerakarta, waar we Joops ouders en Wims moeder van de trein halen.

VI. Zondag.

Rustig thuisblijven, lezen, wandelen, gezellige avond.

Vroeg naar bed, want 's Maandags is het vroeg dag. Dan

reizen we gezamenlijk naar Soerakarta en daar scheiden zich onze wegen”.....

De achtergalerij dreunde van de geestdriftige bijvalsbeu-
tuigingen.

Dat was nog es een krijgsplan. Wat zouden ze er op los hakken....! Winterfeld tikte een paar maal met z'n knoestige wandelstok op de vloer.

„Nu nog enige mededelingen betreffende de orde in het kampement. 's Ochtends kom je uit je bed, — en 's avonds kruip je er weer in, denk je zeker, — ja dat spreekt vanzelf. 'k Wil alleen maar zeggen, dat ik me met het uur van opstaan niet bemoei, wèl echter met het „sluitingsuur”. Daar gaan jullie natuurlijk allemaal mee accoord!? En dan nog iets — evenals bij je thuis lezen we na de maaltijd een gedeelte uit de Bijbel. We zullen dat om beurten doen. Theo mag, als oudste, de beurtverdeling regelen.

En nu geen gepraat meer — punt I van het programma is aan de orde.”

Een breed grindpad voerde van de achtergalerij dwars door de grote moestuin naar de rand van het plateau. Verderop liep het terrein langzaam glooiend omlaag, tot aan de bedding van de Tji Renau (een afstand van ongeveer een Kilometer); van daar ging het weer opwaarts tot aan de beboste bergkam, welke aan gindse zijde het dal van het riviertje afsloot.

Al het land in dit dal behoorde aan den heer Winterfeld, een totale oppervlakte van ongeveer vierhonderd hectare. Even bleven de jongens op de rand van het plateau staan, om van het schitterende uitzicht te genieten.

't Leek wel een zee van groene bladeren, waaruit een zacht geruis opsteeg als van fluisterende stemmen. Goudglanzende zonneplekken wisselden af met geheimzinnigdonkere schaduwhoeken. Zwijgend volgden de jongens

hun geleider, die evenals zij een kort ogenblik stil genietend naar het weidse panorama had staan kijken. Na een wandeling van tien minuten werd de Tji Renau bereikt.

De Baas (dat was de eretitel, die Winterfeld zich de vorige avond met algemene stemmen had horen toekennen), de Baas had geen centimeter overdreven! — er stroomde — geen druppel water in de rivier. Grote steenbrokken, waarbij er waren van manshoogte, lagen langs en in de stofdroge rivierbedding, half weggezakt in het zand.

„Zó is 't nù!” wees Winterfeld met zijn wandelstok. „We zijn nog in 't hartje van de droge moeson. Maar vraag eens aan Joop en Wim hoe 't hier met Kerstmis was. Weet je nog waar jullie toen hebben gestaan, jongens?” Wim wist het nog precies. „Dáár, vlak boven die steen bij dat tjemaraboompje. En toen bruiste het water dicht onder m'n voeten voorbij!”

„Ja, dat was toen een fikse bandjir,” verzekerde de Baas. „Vriend Renau houdt nu echter z'n zomerslaap. Laten we maar eens rustig op een van die stenen gaan zitten en een genoeglijk koffiepraatje houden. Nu je op een koffieonderneming te gast bent, zul-je zeker wel graag enige bijzonderheden willen horen van de geurige boontjes die je zo dikwijls voor moeder hebt moeten malen! Wat Joop daar in z'n hand heeft — ja, die knaap is zo vrij geweest onderweg een bouquetje te plukken! — zijn de bloeitakken van de koffieboom.

Zie je wat een fijne, tere bloempjes het zijn? Ze zitten als een krans in de oksels van de bladeren. Een lang leven hebben ze niet, want na één, twee dagen, vallen ze al uit. Voor een bloemist zou dat geen pretje zijn, maar — julie begrijpt wel, dat het *mij* niet om die mooie, geurige ruikertjes te doen is, maar om de vruchten!

Die zie je aan de andere takjes zitten: groene, lichtrode

en donkerrode; ze lijken wel iets op kersen. Als de kleur donkerrood wordt, is het tijd om ze te plukken. Wrijf er maar eens een paar stuk, dan vind je in ieder vruchtje twee groene koffiebonen; een enkele maal één."

„Wanneer is het nu eigenlijk koffiepluktijd, mijnheer?" informeerde Theo belangstellend.

Koffiebloemen.

„Och, eigenlijk wordt het hele jaar dóór koffie geplukt. 't Is je misschien wel opgevallen, dat er aan dezelfde boom knoppen, bloemen en vruchten zitten. Rijpe bessen zijn er dus altijd. Je zou echter kunnen spreken van een voorjaars- en een najaarsoogst, want in Maart en September worden de grootste hoeveelheden geplukt."

„'k Hoorde laatst een winkelier in Batavia zeggen: op Java hèb-je geen Javakoffie meer!" vertelde Karel.

„Was dat maar een praatje, of is dat werkelijk zo? Er zijn toch nog heel wat koffieondernemingen?”

„Nou en of!” verzekerde de Baas. „En toch — had die man gelijk. Vroeger werd namelijk onder Javakoffie verstaan de oorspronkelijke *Coffea Arabica*, die omstreeks het jaar 1700 uit Arabië in Indië is ingevoerd. Tot 1875 kende men op Java alleen maar die soort. Toen brak echter de gevreesde koffiebladziekte uit en wat men ook probeerde, het lukte niet die ziekte weg te krijgen. De hele koffiecultuur is er aan ten gronde gegaan!

Daarna heeft men andere, sterkere koffiesoorten ingevoerd, zoals de Liberia en de Robusta, en die bleken gelukkig bestand te zijn tegen de bladziekte. Tegenwoordig wordt er op Java dan ook zo goed als geen Javakoffie meer geteeld.

Ik voor mij vind het erg jammer, want de Robusta is lang niet zo lekker als de Javakoffie, en — brengt natuurlijk veel minder in 't laatje!”

„Wordt er nu nergens meer Javakoffie geplant?” vroeg Wim verwonderd.

„Ja, dat wel. Op Bali en Timor bijvoorbeeld. En — op Celebes. Mijn neef schreef mij, dat hij in het Toradjaland uitsluitend echte Arabische koffie had aangetroffen. Jullie begrijpt nu dat ik daar graag eens een kijkje wil gaan nemen. 'k Heb trouwens nog méér reisplannen . . . . volgend jaar bij leven en welzijn. . . . Bali, Soemba, Timor. . . . Nieuw-Guinea. . . . Indië is zó'n mooi land, je raakt er niet gauw uitgekeken! . . . .

Maar kom, geen dromerijen nu, we zouden immers nog naar Klein-Ceylon gaan! Opwaarts — mars!”

Achter den Baas aan klauterden de jongens tegen de steile rivierwal op, tot ze het pad bereikten dat naar de grens van de onderneming leidde.

Na een kwartiertje stevig doorstappen kwamen ze op het brede bergplateau aan.

„Wat is het *hier* mooi! Wat een pràchtuin! Wat een....!”
De Verkenners waren een en al verbazing en bewondering. Midden in de tuin stond een hoog priëel van wildhoutstammen. Rozenslingers in rose en gele tinten kropen van de grond op naar het dichte bladerdak van het priëel. Canna's, dahlia's en boenga sepatoe prijkten in weelderige kleurenpracht; de kamperfoelie vervulde de lucht met sterke, welriekende geuren.

Mangga- en sawoebomen, sinaasappels en ramboetans, beladen met de heerlijkste vruchten, deden de jongensharten popelen.

„Als we *hier* eens een verkenningstocht mochten houden,” fluisterde Theo Joop in 't oor.

De Baas begreep wel wat er in de jongens omging.

„Jullie hebt mijn programma toch gehoord? Morgen mag je hier een aanval op wagen. Als je 't wint, geef ik je toestemming om te roven naar hartelust. Maar — ik neem zelf de verdediging van de vesting op me en ik zal strijden tot de laatste druppel karnemelk in m'n bloed!”

„k Denk dat we verstandig doen als we ons maar gauw overgeven,” meende Nico. „Met huid en haar! Dan zijn we 't gauwst in het vijandelijk kamp!”

Zijn voorstel werd verontwaardigd afgewezen.

„Vèchten zullen wel!” riep Theo krijgshaftig uit.

„Tot de sawoes uit de bomen rollen!” voegde Karel er aan toe.

Winterfeld lachte geheimzinnig.

„Dat kon wel eens....; eh, wat zie ik? Al twaalf uur? Ons bordje rijst staat koud te worden, enne — van die koffieplukkerij zie ik niet veel komen vandaag. Nou ja....!”

4. DE VEROVERING VAN KLEIN-CEYLON

Het krijgsplan was uitstekend in elkaar gezet. Acht verkenners, onder aanvoering van Theo van Veen, zouden van een punt, ongeveer drie kilometer ten Oosten van Tanahtinggi gelegen, naar Klein-Ceylon oprukken.

Dicht bij het rozenpriëel was een grote vlag in de grond geplant.

De aanvallers moesten proberen, die in handen te krijgen. Lukte hun dat, dan zou de bezetting van Klein-Ceylon zich aan hen overgeven, met huid en haar!.... Maar eer het zo-ver wàs....!

Om alle kans op verdwalen te voorkomen, was Amat als gids bij de Verkenners ingedeeld.

De tegenpartij werd door Winterfeld in eigen persoon aangevoerd!

Ze bestond verder uit Joop Laveur, Gerrit van Deursen, de chauffeur, de staljongen en — 4 withouten poppen.

Nadrukkelijk was afgesproken dat ieder, die door een „kogel” werd getroffen, niet meer aan de strijd mocht deelnemen. Zodra je „voelde”, dat je geráákt was, moest je er eerlijk voor uitkomen.

Je kreeg dan een witte doek om het hoofd gebonden, zodat ook de andere partij kon zien dat je buiten gevecht gesteld was.

Dit laatste klinkt griezeliger dan het in werkelijkheid wàs. Je moet namelijk weten dat de kogelvoorraad bestond uit een grote zak met kleverige rode bessen, enige àl te rijpe sawoevruchten en een aantal beschimmelde sinaasappels!

'k Hoef zeker niet te zeggen dat de Verkenners voor een flinke munitievoorraad hadden gezorgd. De Baas zelf was anders ook niet mis! Hij torste een geweldige zak

waar vast wel driehonderd „kogels” in zaten. „Hij zou ze léren!” verzekerde hij grimmig.

Gelukkig had Amat 's ochtends nog net tijd gehad om een negental schilden te fabriceren. 't Spreekt vanzelf dat die uitsluitend voor de aanvallende partij bestemd waren. De verdedigers hadden immers het voordeel dat zij zich verdekt konden opstellen; de aanvallers echter moesten steeds vóórwaarts!

Winterfeld was reeds om zeven uur met zijn legermacht afgemarcheerd.

Theo hield om halfacht appèl over zijn troepen.

„Pisang! Doerian! Wimpel! Taaie! Ladder! Wurm!” „Present allemaal.”

„Chinees!” . . . „Chinéés!” „Is-t-er niet, commandant,” brulde Dirk.

„Wel heb ik ooit! De snaak zal toch niet naar den vijand zijn overgelopen? Met huid en haar, zoals hij altijd zegt! Als we hem te pakken krijgen, zal ik hem met huid en haar scalpé. . . .”

„Helal wat voer je daar uit?” schreeuwde Jan opeens.

„Kijk eens, lui, daar achter die frambozenstruiken! Is dat onze deserteur niet?”

Ze renden er naar toe.

„Ha-háá! zit meneer hier! Wat spook je uit, gannef?” . . .

„Nou, 'k moet nog wat munitie hebben! Maak je niet zo dik. . . .!”

„Ja, ja, munitie voor 't buikje van meneer, hè?” begreep Theo. „Jij bent op zoek naar lekkere kogels. Ajo, aantreden!”

Met het onschuldigste gezicht van de wereld volgde Nico z'n wapenbroeders naar de appèlplaats. Ze gunden hem ook niets. . . . Zèlf hadden ze vanochtend toch óók een boel munitie in hun zak — èn in hun mond gestopt. . . .? Daar kwam Amat met de schilden aanslepen. Hij grin-

..... zien er uit als Papoea's.

nikte van onverholen pret. „Sinjo's ¹⁾ precies Papoea's nu. Mankeren alleen schelp door hun neus. Wil ik dat óók nog...?”

Maar daar moesten ze niets van hebben; ze zagen er nu al afschrikwekkend genoeg uit.

De kogelvoorraad werd nog even geïnspecteerd, de riem om het lijf strak aangetrokken, ziezo, alles was klaar voor de afmars.

„Flink de pas er in, Amat!” commandeerde Theo. „We hebben niet veel tijd meer. Om halfnegen moet de opmars beginnen.”

Precies tien minuten voor halfnegen werd 't afgesproken punt bereikt. 't Was bij een bocht in de benedenloop van de Tji Renau gelegen, zag Theo al gauw. Ze behoefden dus slechts de rivierbedding naar boven te volgen en over enige tijd linksaf te slaan, dan kwamen ze vanzelf op Klein-Ceylon terecht.

„Dirk, Jan en Nico gaan door de rivierbedding,” gelastte hij na even nagedacht te hebben. „Zorg dat je niet gezien wordt en fluit tweemaal als je iets verdachts bemerkt.

Amat, Karel en Wim nemen de weg door het bos op ongeveer dertig meter afstand van de rivier. Ikzelf volg met Piet en Frans door het struikgewas vlak langs de rivier.

Denk er aan: tweemaal fluiten betekent halthouden; driemaal fluiten betekent voorwaarts. Kijk vooral scherp uit of je Joop niet ergens kunt ontdekken, want die voert natuurlijk iets in zijn schild. Wie hem buiten gevecht stelt, krijgt een medaille van mij!

Nou, ajo, schild in de linkerhand, voorwaarts!”

Scherp luisterend naar ieder geritsel, turend naar links en rechts, slopen Amat, Wim en Karel onhoorbaar tussen de bomen door. Amat liep met glinsterende ogen voorop.

¹⁾ Jongeheren.

Al was hij dan geen echte Verkenner, het sluipen in een bos was hem allerminst vreemd! Voor hèm ging de „strijd” van vandaag niet tegen den Baas en nog minder tegen de twee blanke sinjo's, maar — tegen den chauffeur en den staljongen, zijn rasgenoten!

Zouden die hèm te glad af zijn, of hij hùn?

Over den chauffeur maakte hij zich niet druk; dat was een stadsvjongen, in Semarang geboren en getogen. Je kon geloven dat die zich in het bos voelde als een kat in een vreemd pakhuis. Met den staljongen was het anders gesteld. Die was in de rimboe¹⁾ opgegroeid en had als kleine jongen 's nachts de tijgers om het ouderlijk huis horen sluipen. Zelf was hij zo lenig als een kat en zo vlug als een aal. Dàt was een tegenstander, waar je rekening mee moest houden....

Langzaam ging het voorwaarts. Bij ieder verdacht geluid lieten de jongens zich plat op de grond vallen; 't bleek echter telkens loos alarm te zijn geweest: een vallende tak, het geritsel van een blad of het geschuifel van een vluchtend hagedisje.

Na een kwartier klonk zachtjes een tweemaal herhaald fluitsignaal.

Halthouden, begreep Amat.

Even later kwamen Theo en Piet voorzichtig-kruipend het bos in.

„Is er wat?” vroeg Wim fluisterend.

„Neen, niets!” klonk het gedempt terug. „Dat vind ik juist zo vreemd. 'k Heb het idee dat we in een hinderlaag worden gelokt. 't Zou misschien beter zijn, als we allemaal door het bos verder gingen. Die goochemerds in de rivier zien tòch niets....”

„Sstt, hoor, wat is dèt?”

Uit de richting van de rivier klonken rumoerige stemge-

¹⁾ binnenland; letterlijk: in het bos!

luiden en fluitsignalen. En daartussendoor een verdacht: Tsjoek! Tek! Pats!

„Die worden tot moes gebombardeerd!” veronderstelde Karel.

„Laten we hen onmiddellijk gaan ontzetten!”

Behoedzaam slopen ze met z'n vijven in de richting waar het geluid vandaan kwam. Ha, daar had je 't al!

Verscholen achter het struikgewas op de hoge rivierwal stond Gerrit van Deursen, met een dikke „kogel” in de hand, gereed om te vuren! De jongens in de rivier hadden inderhaast dekking achter de grote stenen gezocht en durfden geen vin te verroeren! Wie zich even bewoog zag onmiddellijk een kogel langs z'n neus vliegen!

Theo gaf z'n kameraden een wenk. „Ajo, vuren!”

Rrang! Pats, Pats!

Drie sappige „ballen” ketsten in Gerrits hals tot ranjal!

„Nou, als die niet raak is!” brulde Karel. „Hier mannetje, doek om je hoofd, je bent. . . .”

Amat had gelukkig nog net bijtijds omgekeken. „Pas op!” waarschuwde hij snel, terwijl hij meteen achter een dikke boomstam sprong. Kets, kets, kets! ging het tegen de stam. Amats oogen fonkelden. „Dáár dan!” brulde hij triomfantelijk. Een dikke, brijige sawoe vloog uit zijn hand, in de richting van het bos.

„Adoe! Kena hidoeng!” klonk het jammerend. ¹⁾

Met een bruine neus kwam de chauffeur van achter een boom te voorschijn.

De eerste schermutseling was in een overwinning geëindigd. Van de Verkenners in de rivier bleek namelijk alleen Jan de Gors te zijn getroffen, terwijl de „vijand” twee strijdkrachten had verloren.

„Voorwaarts weer!” beval Theo. „Maar nu allemaal door het bos. Die patrouille in de rivier was een domme zet; nou ja, 't heeft me gelukkig maar één man gekost!”

¹⁾ Au! m'n neus!

Dichter en dichter naderden de aanvallers het doel van de verkenningstocht. Van de verdedigers was geen spoor te bekennen. Iedereen begreep dat de beslissende strijd op, of vlak bij Klein-Ceylon zou plaats vinden.

En jawel, hoor. Juist toen ze tussen de laatste bomerijen door op het plateau wilden toeschieten, klonk er een verdacht ritselend geluid boven hun hoofden. 't Zelfde ogenblik suisden de sawoe's hun om de oren.

„Dekken, lui!” schreeuwde Theo.

't Bleef even stil.

Hier blijven liggen ging ook niet, begreep hij al ras.

„Amat, wij gaan samen even poolshoogte nemen. De anderen blijven zo lang wachten.”

Uiterst behoedzaam kropen zij naar de rand van het plateau.

Amats scherpe ogen túrden....

Niet ver van het rozenpriëel waren de vier witte poppen duidelijk zichtbaar opgesteld: één hing in een djeroekboom, één stond op een paal, iets verder lag er een scheef op een struik en de vierde stond „onverschillig” tegen de struik aangeleund.

Veel kwaad deden die poppen wel niet, maar — ze moesten toch ook buiten gevecht worden gesteld! En hoe er bij te komen?

Amat wees naar een paar dikke bomen dicht bij het priëel. „Als ik niet vergis, dáár vijand verscholen. Om pop te kunnen raken, dáár voorbij, en dan — pàts!”

Theo knikte begrijpend. „We moeten van twee zijden aanvallen! Amat, jij gaat met Wim langs een omweg naar de andere kant. Zodra je daar bent geef je een fluitsignaal. Dan doen wij een aanval op den vijand achter die boom en jullie nemen de poppen onder vuur.”

Ja, dat was geen kwaad plan. Geruisloos slopen Amat en Wim het bos in om op een veilige afstand om de vijandelijke stelling heen te trekken.

„Ziezo, nu gaan wij in die tijd zo ver mogelijk naar voren,” besloot Theo. „Opstaan, lui! Voorzichtig...”
Tsjek — tik — tik — tsjoek! Een regen van „kogels” sloeg vlak voor de jongens tegen de grond. Karel kreeg er een op de punt van zijn schoen — maar kon eerlijk verklaren dat hij er niets van gevoeld had.

„Wie levert ons dat?” bromde Theo woedend. „Er moet er een vlak boven ons... haha, 'k zie 'm al! 't Is Jopie in eigen persoon, kijk, bij die tak daar!”

Nico kreeg plotseling een opwelling van moed.

„Geef me een zetje, lui, dan zal ik dat varken even gaan wassen!”

Nauwelijks had hij het gezegd — of een kleverige bes plakte een ronde puddingplek op zijn kin!

Verschrikt weken de jongens achteruit.

„Wacht, ik weet wat!” glunderde Karel. „Ginds ligt een lange tak, die kunnen we fijn gebruiken. Moet je opletten...”

In drie tellen was de tak gehaald. Karel bond er een stuk touw aan, legde een dikke knoop in het touw en stapte vervolgens met de lange tak in de hand naar de boom, waarin Joop zich verscholen hield.

De andere jongens hadden zich inmiddels verdekt opgesteld en keken in spanning toe.

Ja hoor, 't lukte. Met een forse zwaai sloeg Karel het touw precies om de tak onder Joops schuilplaats.

„Trekken, Doerian, trekken!” brulden zijn makkers.

Ritselend opende zich de bladerenvloer onder Joops voeten. Te laat bemerkte hij welke krijgslist de jongens toepasten.

Sjt! Tjoem! Tsjk! Pats!

„Kom er maar uit, mannetje, je hoge sprongen zijn gedaan!” riep Theo hem gebiedend toe.

Lachend liet Joop zich uit de boom zakken; zijn blouse zag er uit als hutspot met aardbeien!

„Ziezo, achter de linie jij!” werd hem gelast. „Vlùg een beetje! . . .”

Nu nog de laatste stormloop. . . . Amat floot al.

Ongehinderd drongen de Verkenners tot aan de rand van het plateau door.

Amat en Wim waren de beschieting van de poppen reeds begonnen; de twee bij de struik pronkten tenminste al met een grote rode kokarde op de borst.

Maar de derde, die in de boom hing!

Telkens als daar een schot op werd gelost, vloog hij „verschrikt” omhoog, de boom in! Even later kwam hij weer bedaard omlaag, draaide een beetje rond. . . .

„Nou, dat spul moet uit zijn, hoor,” gromde Karel. „We laten ons niet door een pòp beetnemen!”

Alle waarschuwingen van Theo ten spijt rende hij in de stormpas naar voren. Vlak voor de geheimzinnige pop hield hij halt, greep een handvol kogels. . . . hup! wèg was het ding!

’t Zelfde ogenblik „ontplofte” er een grote sinaasappel op Karels hoofd en spatte er een bruin projectiel op zijn rug uiteen!

Nu werd het Theo toch te bar.

„Jullie zien die twee dikke bomen bij het prièl wel?” wees hij z’n makkers. „Daar zit ònze man. Amat en Wim zullen die dansende pop wel voor hun rekening nemen. En nu geen pardon meer!”

Drie schelle fluitsignalen snerpten over het plateau.

Theo, Dirk, Piet en Frans stormden op het prièl af, de handen vol met munitie.

In minder dan vijf tellen hadden ze de vijandelijke wachtpost bereikt.

„Handen omhoog!” brulde Theo kordaat.

„Ja, moet je net denken!” klonk het spottend terug.

„Dáár!” Een reus van een sinaasappel ketste tegen Theo’s schild.

't Was meteen de laatste poging tot verweer geweest. Met handen vol tegelijk wierpen de jongens het restant van hun munitie op den ongelukkigen verdediger.

„Stop! Stop!” klonk het smekend. „Ik geef me over!”

't Was — de Baas in eigen persoon. Zijn hoed leek wel een bord soep! Zijn jas had veel weg van een modern schilderij: allemaal bruine en gele strepen en rode spat-ten. Met een kwasi-ontdaan gezicht kwam hij uit z'n schuilhoek te voorschijn, de handen hoog boven 't hoofd! Ook de staljongen had het inmiddels hard te verduren gehad!

Toen hij zag dat zijn Baas in het nauw zat was hij, de pop als schild voor zich uit houdend, snel naar omlaag gekomen.

Nauwelijks had hij echter de grond bereikt, of Amat pakte hem bij zijn nekvel beet. „Hier, jij, bosneger! 'k Zal je leren!”

Tegenspartelen baatte niet; zijn gezicht werd met rode bessen beplakt, en onderwijl kneep Wim een paar sinaas-appels in zijn hals uit! . . . .

De Verkenners hadden een schitterende overwinning behaald.

Theo zwaaide triomfantelijk met de buitgemaakte vlag. „Leve Coen!” „Leve Klein-Ceylon!” „Leve — de Baas!” Met die laatste juichkreet vooral stemden ze allen van harte in.

„En nu — moet het overwinningsfeest nog gevierd worden,” meende Winterfeld. „'k Hoop alleen — dat jullie geen kannibalen zijn, die de krijgsgevangenen oppeuzelen! Zo'n vet hapje als ik ben. . . .!”

Amat had inmiddels een wenk gekregen, waarvan de jongens de bedoeling niet aanstonds begrepen.

Zij zagen alleen dat hij op zijn beurt den chauffeur en den staljongen een teken gaf, waarop zij gedrieën in het priëel verdwenen.

De staljongen met de houten pop.

Lang duurde de geheimzinnigheid niet.

Na enige ogenblikken kwamen de bedienden weer naar buiten, ieder een groot presenteerblad torsend, dat ze met beide handen ternauwernood konden vasthouden.

Als de moeders van de Verkenners haar jongens op dit ogenblik hadden kunnen zien en horen, waren zij misschien — van schrik wel op de vlucht geslagen! De meesten zagen er als rasechte struikrovers uit en of dat nog niet genoeg was, hieven ze bij het zien van de „buit” een woest Indianengehuil aan, dat door merg en been drong! Schalen met pisangs, sawoe's, mangga's en aardbeien, borden met geurige saté babi ¹⁾, flessen met overheerlijke limon noodden tot toetasten.

De Baas trok een bedrukt gezicht. „Dat maaltje had ik voor mij zelf gereserveerd,” verklaarde hij spijtig.

„Maar ja — als je overwonnen bent.... Misschien mag ik toch ook....?”

Nu, zó gul waren de Verkenners van Jan Pieterszoon Coen wel!

---

¹⁾ stukjes geroosterd varkensvleesch, aan dunne stokjes geregen.

5. HET BEZOEK AAN DE „PRINSES JULIANA”

Behalve Joop en Wim was geen van de Verkenners ooit op een *mailboot* geweest.

Theo had wel eens met een boot van de K.P.M. (Koninklijke Paketvaart Maatschappij) gereisd en Nico was met een boot van de J.C.J.L. (Java-China-Japanlijn) van Hongkong naar Batavia gekomen, maar dat was ten eerste reeds lang geleden en ten tweede waren die boten veel en veel kleiner dan de drijvende hotels van de „Maatschappij Nederland” en de „Rotterdamse Lloyd”.

Kanjers waren dat, waar je met gemak in verdwalen kon! beweerde Joop. Als je er voor ’t éérst op kwam zou je eigenlijk net als Klein-Duimpje moeten doen: overal steentjes neerleggen om de weg terug te kunnen vinden! Wim en hij hadden het overigens best naar hun zin gehad op de „Prinses Juliana”.

„Weet je nog, Wim, dat jij bij het tonsteken die bak water over je hoofd kreeg? En dat we bij het zaklopen met z’n zessen over elkaar rolden?”

„Hoe kwam dat zo? Wat voerden jullie toen uit?” vroegen de anderen nieuwsgierig.

„Wel, — in de Indische Oceaan werden er sportwedstrijden aan dek gehouden. Wim en ik deden daar ook aan mee. Bij het tonsteken gaf Van Morren — dat was de dekbediende, een echte grappenmaker! — Wim een duwtje tegen z’n elleboog. Nou, toen kieperde die bak met water finaal om, en kreeg Wim een klein stortzeetje over z’n haren. . . .! ’t was niks erg, hoor, want eh. . . .”

Winterfeld zat glunderend mee te luisteren. ’t Was een prettige reis geweest! Hij zelf dacht er ook nog vaak met genoegen aan terug. En nu waren ze met de auto op weg naar Semarang, naar — de „Prinses Juliana”!

Wat zou de hoofdmachinist vreemd òpkijken! Wat zou

Van Morren gnuiven als hij met Joop en Wim weer grappen kon uithalen....

Nog een half uurtje. Winterfeld keek naar buiten; ja, dat was Oengaran, waar de auto nu in snelle vaart doorheen reed.

„Zouden er nog veel passagiers aan boord zijn, meneer?” vroeg Jan, toen Joop eindelijk uitverteld was.

„Nee, dat denk ik niet. De meeste passagiers zullen wel in Batavia aan land zijn gegaan, ook degenen die nog „verderop” moeten, naar Soerabaja en Makasser bijvoorbeeld.”

„Daar begrijp ik niets van!” merkte Dirk verbaasd op. „Als zo'n bootreis dan heus zó leuk is als Joop vertelt, zou ik er vast en zeker niet afgaan!”

Winterfeld hielp hem uit de droom. „'t Is leuk, zo'n bootreis, maar als je drie à vier weken gevaren hebt en je kunt dan met de trein in één dag je bestemming bereiken, doe je dat natuurlijk liever dan nog een week aan boord blijven. Jullie begrijpt toch ook wel iets van de bekende uitdrukking: tijd is geld!”

„Time is money,” vertaalde Theo met een geleerd gezicht. Dat had hij zijn vader wel eens horen zeggen.

„Hoe dan ook,” vervolgde de Baas, „wij gaan niet naar de passagiers kijken, maar naar de boot. En hoe minder passagiers er zijn, des te meer kans is er dat de kapitein jullie toestemming geeft een verkenningstocht aan boord te maken. Nou, en” — Winterfeld zette een hoge borst — „als ik me dan nog voorstel als opperhoofd van de Verkenners van Michiel Adriaanszoon de Wit....”

„Maar meneer, u bedoelt van Jan....”

„Ook goed, van Jan Willem Friso dan! Wel, dan kruipt hij natuurlijk zó in z'n schulp!

Kijk, daar hebben we Semarang al.”

De auto reed nu door de prachtig aangelegde buitenwijken van Semarang.

„Precies een villadorp,” vond Wim. „Ja, 't is hier mooi en — gezond,” verzekerde de Baas. „Semarang had vroeger de naam erg ongezond te zijn. In de loop der jaren heeft men op het heuvelterrein ten Zuiden van de oude stad een geheel nieuw Semarang gebouwd. 'k Denk dat het hier nog wel beter wonen is dan in Weltevreden. Merk je wel dat we nu heuvelafwaarts rijden? Dadelijk zijn we in de benedenstad.”

Wat dáár te zien was interesseerde de Verkenners maar heel matig!

Grote handelskantoren, geweldige goedangs waaruit een bedwelmend geurtje walmde van gedroogde huiden, copra en ikan kering ¹⁾, Chinese hotels met raadselachtige opschriften. . . . och, dat alles hadden ze in Batavia al zo vaak gezien.

't Was er bovendien snikheet. Gelukkig duurde de rit door deze „Sahara” niet lang.

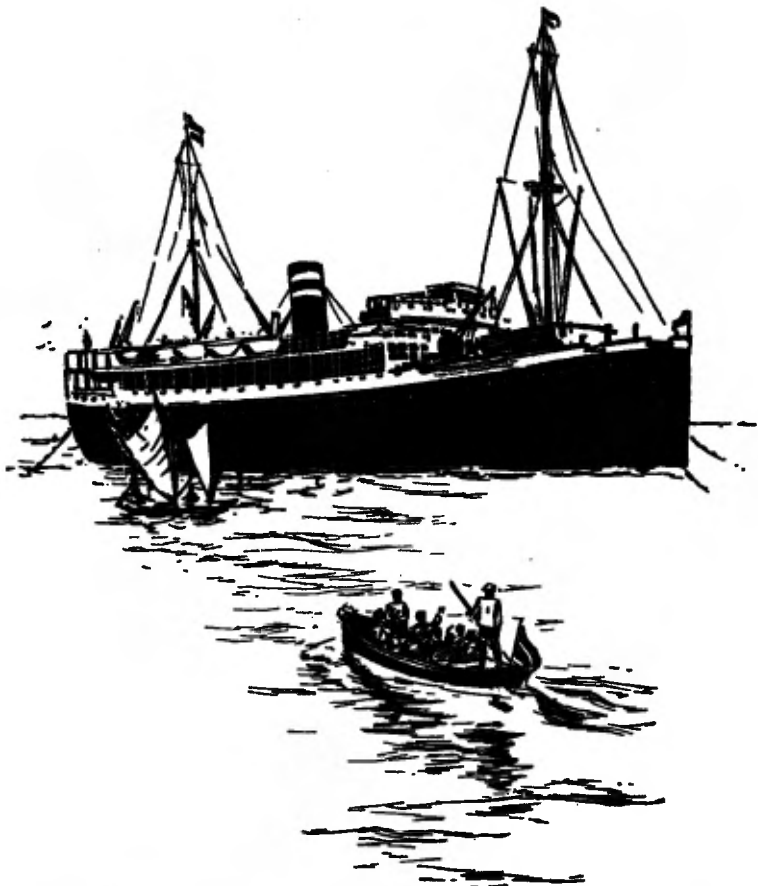
Na een paar minuten stopte de auto aan de haven. Heel in de verte kon je de „Prinses Juliana” zien liggen. Semarang heeft namelijk niet zo'n goede haven als Batavia en Soerabaja, waar de grootste zeeschepen aan de kade kunnen meren; in Semarang moeten zulke zeekastelen op de rede voor anker gaan.

De jongens vonden 't helemaal niet erg! Nu konden ze tenminste later thuis vertellen dat ze een boottochtje op zéé hadden gemaakt. 't Was alleen maar jammer dat het zo kort duurde. Binnen vijf minuten bracht de motorsloep het gezelschap bij de valreep van de „Prinses Juliana”.

Als kuikentjes achter de kloek hipten de jongens achter hun geleider aan tegen de steile looptrap op.

„Wel heb ik ooit!” hoorden ze een zware mannenstem in de hoogte roepen. „Daar heb je, geloof ik, den Dikke

¹⁾ copra = gedroogd vruchtvlies van de cocosnoot; ikan kering = gedroogde vis.

Binnen vijf minuten bracht de motorsloep het gezelschap bij de valreep.

met z'n hele familie! Of zou hij een kostschooltje opgericht hebben?!"

Winterfeld had inmiddels de klauterpartij volbracht.

„Zo, machinees! pff! is me dat klimmen! ffft! ben je nog altijd, fft, aan 't moppen?"

Lachend schudde hij den hoofdmachinist de hand.

„Mag ik je voorstellen — m'n lijfwacht!" Met een trots gebaar wees hij naar de glundere jongensgroep, die nu achter en naast hem verzameld stond.

„Wèl, nee maar, als dat niet onze Joop eh, Laveur is!" herkende de machinist onmiddellijk. „En dat — Wim Vermeer! Hoe gaat het met jullie, jongelui? Goed? Gelukkig hoor. Natuurlijk allebei geslaagd voor de H.B.S.? Ja, ja, dat dacht ik wel. Jullie studeerden zo flink op de boot en meneer Winterfeld hielp ook nog mee, niet? Al heeft hij misschien meer sommen bedorven dan goed gemaakt! . . . .

En die andere vrienden! Nee, 'k zie verder geen bekende gezichten. Komen jullie eens een kijkje nemen op de boot? Nou, als ik jullie goed aankijk meen ik wel een paar echte zoutwaterneuzen te zien. Geloof me, jongelui, er is maar één mooi beroep op de wereld en dat is — zeeman!"

„Tut, tut, man! Jullie komen zeker personeel te kort, dat je 't vak zo staat aan te prijzen!" spotte Winterfeld.

„Ik zeg altijd maar: vaste grond onder je stoel, en dan een flinke lap grond met koffie, en. . . ."

„Nou, weet je wat! Laten we beginnen met een bakje te drinken van dat vocht waar jij de mensheid van voorziet. Voor de jongelui is er nog wel een scheutje limon in 't vat. Of! — ja, dat spreekt vanzelf, jullie willen zeker liever eerst wat rondneuzen op de boot. Wacht, daar heb je den dekbediende. Die heeft nu toch niets te doen, ... moet hij maar met jullie op stap gaan. . . ."

„Van Morren!"

„Ja, meneer!”

„Zeg, maak jij je eens verdienstelijk en laat deze jongelui de schuit van top tot teen....”

„Hé, maar dat is meneer Winterfeld!” zag Van Morren nu pas.

„Hoe gaat het met u, meneer? Zijn dit uw kindertjes? Wat zie ik? Daar heb je Jóópje! Is me dat een koopje? En Wim! Zeg, ben je al op 't gym?

En wie zijn die anderen? Wát een zeeroversgezichten!

Nou chef, als die allemaal als passagier meegaan neem ik liever ontslag. Met die *troe* heb ik al heel wat last gehad, wat moet het worden als ze met z'n tienen zijn! 'k Zie ze best in staat om er met de schuit vandoor te gaan!”

„Nou, ga jij er nu eerst maar eens met die jongens van door!” beval de machinist lachend. „Ze zullen je volgen als lammetjes, maak je niet ongerust.”

„Zo, moet ik als bendeleider optreden?” gromde Van Morren. „Volg me dan maar, jongeluiers!”

„'k Zal jullie eerst het „onderste uit de kan” laten zien. Als we straks weer aan dek komen, bekijken we de salons van alle kanten.... liefst van de binnenkant natuurlijk, door een limonadeglas heen! Hier, deze trap af! En nu deze ook nog!

Dit is de dienstgang. Pas op, dat je niet uitglijdt, de kok heeft zeker een stukje vet gemorst.”

Oef! wat was het dáár warm, vooral in de buurt van de keuken. Een van de koks was bezig een groot stuk vlees in stukken te snijden, een ander haalde juist een ijzeren rooster met taartjes uit de oven. In de gang hing een weeïge walm van kook- en brandluchtjes.

„Als ik hier nog langer blijf staan, lust ik straks geen hap eten meer,” verzekerde Van Morren. „Hoe die koks het uithouden is mij een raadsel!”

„Het vlees bederft zeker wel gauw in deze hitte?” vermoedde Theo.

„Och, daar krijgt het de kans niet voor. 't Wordt immers in koelkamers bewaard. Evenals de boter, de melk, de vruchten en alle andere eet- en drinkwaren.”

„Ja, 'k weet nog goed,” herinnerde Joop zich, „dat ik soms een sinaasappel kreeg, die zo koud was als ijs.”

„Nou, en de boter dan!” vertelde Wim; „vlak bij Batavia waren die balletjes nog zo hard, dat je ze haast niet kon uitsmeren op je boterham.”

Ze waren nu bij de machinekamer gekomen.

Een en al bewondering keken ze naar het geweldige samenstel van buizen en deksels, kranen en doppen, schroeven en wielen.

Door een geheimzinnige kracht gedreven veerden een aantal stangen in rhythmische beweging op en neer, gejaagd-haastig als vreesden ze niet tijdig met hun werk gereed te zullen komen.

Alles blonk als een spiegel, je kon wel zien dat de uiterste zorg aan het onderhoud van de machines werd besteed.

De betekenis van al die kranen, manometers en thermometers wist Van Morren uiteraard ook niet. Daar moest je machinist voor zijn. Zóveel begreep hij er wel van, dat het hier net als bij iedere stoommachine ging: het vuur van de steenkolen zet het water in de ketels in stoom om; de druk van de stoom brengt de zuigers en de zuigerstangen in beweging en deze zorgen weer dat de as, waaraan de schroef bevestigd is, gaat draaien. De schroef duwt het water met kracht weg, waardoor de boot gaat varen.

„'k Ben blij dat ik geen machinist ben!” verklaarde Van Morren. „Ik houd niet van draaijerijen! 't Zou me maar draaijerig maken!”

„Wordt al dat water voor de ketels uit zee opgepompt?” vroeg Jan.

„Neen, kan je begrijpen! 't Is allemaal zoet water. Onder in het schip liggen de watertanks, die steeds weer bijgevuld worden als de boot ergens aanlegt. Zo'n 30 à 50.000 liter kunnen we best gebruiken. Dat is niet allemaal voor de machinekamer bestemd, hoor. We moeten er „boven” ook een flinke portie van hebben. Hoe zou ik anders de borden schoon moeten krijgen en een glas limon voor jullie kunnen tappen!

Eh — van limon gesproken! Zullen we zo zoetjes aan niet terugkuieren? 'k Begin dorst te krijgen.

Ja, deze trap op. Hè, hè, hier is 't weer een beetje draaglijker temperatuur. Nu deze trap nog, ziezo, we zijn alvast in de eetsalon te land gekomen.

De heren kunnen maar uitkiezen: een tafel voor vier, voor zes of voor acht personen! Of vinden ze het leuker aan de grote tafel in 't midden?”

„Ja, hoor es,” schertste Theo. „Of we nu al gaan zitten en je dist toch niets voor ons op... laten we dan maar liever doorwandelen.”

„Ook al goed, dan gaan we... kijk, daar heb je de kapsalon.”

„Mòrge, scalpeerder!” groette Van Morren in 't voorbijgaan.

„Mòrge, zeeslak!” klonk het joviaal terug.

De jongens glunderden.

„Zeg, zijn dat jullie clubnamen?” vroeg Karel op den man af.

Van Morren lachte schamper. „Die geschiedenis dateert al van een paar jaar terug,” legde hij uit. „'k Wil 't je wel even vertellen, hoor.

't Is zowat twee jaar geleden dat deze baardschrapper z'n eerste reis met de „Prinses Juliana” maakte. Voor die

tijd was hij nog nooit op zee geweest. Maar dat wist ik niet!

Nou, jullie begrijpt ook wel: als 't mooi weer is, is 't geen kunst om op een schuit *verticaal* te blijven! Eerst als hij zó gaat doen (Van Morrens hand maakte een wiegende beweging), dan merk je pas of iemand zeebenen, of — bananenschillen onder 't lijf heeft!

Goed, we komen in de Golf van Biskaje en daar begint 't me 's middags te stormen van „hou me vast of ik rol om”! 'k Had 't die ochtend nogal druk aan dek gehad en zodoende was ik met de verzorging van mijn uiterlijk schoon, hm!, een beetje achterop geraakt.... om kort te gaan, ik zag er uit als,.... als....”

„.... de kat van m'n tante!” veronderstelde Jan de Gors. „Dat beest is óók nog nooit gewassen!”....

Van Morren kon gelukkig wel een grapje verdragen.

„Nu, goed dan! 't Gekste was dat ik geen tijd had om me zelf te scheren: 't was bijna etenstijd.

Ik op een drafje naar den kapper; 'k laat me in de operatiestoel vallen, hij zept me in.... Dat ging allemaal nog goed. 'k Zag wel dat hij een beetje stond te waggelen als de boot een schuiver maakte, maar ja, 'k zèg je, 't stòrmde!

In eens — zwaait ie het mes zó wild boven m'n hoofd dat ik er koud van werd. 't Kwam ergens op m'n gezicht terecht, en hij meteen aan 't schrappen. Zeg, 'k ben geen páling! gilde ik nog.

O néé?? — zeit ie leukweg.

Nou, zo ging dat een tijdje door. Rroets! Rrats! Hap! was het telkens. 'k Durfde me niet bewegen, want wie weet wat er dan zou gebeuren, dacht ik benauwd.

Eindelijk hoor, zegt ie: we zullen er maar uitscheiden, je huid is veel te zacht! Je lijkt wel een zeeslak!

Ik vloog regelrecht naar den dokter. Wat die allemaal zei weet ik niet meer, maar 't kostte hem een paar el

pleister en een scheeps lengte verbandgaas. De passagiers hebben een week lang m'n gezicht niet gezien — door 't verband dat er omheen zat.

En „de Ouwe”¹⁾ vroeg iedere dag meewarig — hoe 't ging met m'n kiespijn! Begrijp jullie nou, waarom ik hem. . . .

Ha, we zijn al bij de muzieksalon,” onderbrak hij plotse-ling zijn verhaal. „En daar is de rooksalon.

Jammer dat er geen passagiers aan boord zijn; nu wordt er geen muziek gemaakt. Ik ben altijd blij als we een volle boot hebben. 't Kan dan zo gezellig-druk zijn in de rooksalon. De dames zitten natuurlijk meestal liever in de muzieksalon. En wie meer van rust houdt kan in een luie stoel aan dek gaan liggen dromen van Holland, dierbaar land der Vad'ren!

De enige, die altijd hard moet werken, is — Van Morren! Is 't soms niet waar, brave torren?”

De heer Winterfeld was in druk gesprek met den hoofdmachinist en met een heer, dien de jongens niet kenden. Juist toen zij de rooksalon binnentraden stond de laatste op. „Nu, dan ga ik maar,” hoorden zij hem zeggen. „Er moet nog een en ander in orde worden gebracht; die vallen waren nog lang niet stevig genoeg! 't Blijft dus, zoals afgesproken: om vijf uur komen jullie bij mij op de thee.”

„Accoord! om vijf uur in de koffie op de thee!” zei de machinist lachend.

„Nu, dat is in ieder geval beter dan in de thee op de koffie komen!” merkte Winterfeld schertsend op.

„Ha, daar is m'n lijfwacht weer! Ga zitten, jongens; allemaal limonade zeker, hè? Jullie zult wel dorst hebben gekregen. Nu, ik ook hoor! 't Was ook zó'n — bloed-dorstig gesprek!”

¹⁾ kapitein.

De Verkenners zetten grote ogen op.

„Ja, dat klinkt jullie een beetje vreemd in de oren, hè? Je denkt natuurlijk: baas Winterfeld lust ook liever een glas bier dan een kopje bloed. En toch! Vandáág wil ik — bloed zien!”

De ogen van de jongens werden steeds groter.

Winterfeld lachte hartelijk. „k Zal 't jullie maar precies vertellen; zolang jullie 't naadje van de sok eh, nietwaar? Nu dan, die mijnheer, dien jelui zo juist zagen vertrekken, is een collega-koffieplanter; zijn onderneming ligt in het Djokjasche, dicht bij Temanggoeng. Wij doen veel zaken samen en komen vaak bij elkaar aan huis.

Vanmorgen is hij mij op Tanahtinggi komen opzoeken. Toen hij hoorde dat ik naar Semarang was gegaan, is hij ons achterna gereisd. Stel je voor, hij kwam me vertellen dat er in zijn buurt een paar tijgers zijn gesignaleerd. Al een week lang spelen die knapen „rovertje” in de dessa ¹⁾. Eerst hebben ze een paar geiten meegenomen en gisteren durfden ze zelfs op klaarlichte middag een jonge karbouw aan te vallen. De lui van die kampong staan nu natuurlijk doodsangsten uit als ze naar hun werk gaan.

Je begrijpt, dat gáát zo niet langer. Mijn vriend heeft nu een paar tijgervallen laten maken en vanavond zullen we proberen een of twee matjans (tijgers) onder schot te krijgen. We doen dat op een listige manier, want je snapt wel dat ik die gasten niet achterna ga lopen. 'k Ga er netjes bij zitten, in een hokje in een boom, de „spuit” klaar, en dan is het alleen maar een kwestie van wakker blijven en — secuur mikken!

De hoofdmachinist zal óók van de partij zijn.”

„Hè, mag ik ook mee, mijnheer? Ik óók, mijnheer?”

Theo en Joop keken den Baas met smekende blikken aan. Winterfeld krabde zich eens achter de oren.

¹⁾ dorp.

„Tja, wat zal ik zeggen.... gevaar is er wel niet bij.... maar of jullie een paar uur doodstil kunnen blijven zitten, in een donker hokje.... je wordt er zo stijf als een hark van.... en je mag je niet verroeren als je zo'n beest ziet komen aansluipen....”

„O mijnheer, we zullen zo stil als muisjes zijn!”

„Ja, ja, dat kennen we.... 'k moet er eerst nog eens over denken, hoor! In ieder geval, wie op Tanahtinggi achterblijft, zal zich niet zo vervelen als wie met mij meegaat. 'k Hoor zo juist van den hoofdmachinist dat Van Morren vanavond vrij heeft. Als ik hem vraag of hij jullie een paar uur gezelschap wil komen houden zal hij daar zeker wel voor te vinden zijn. 'k Verzeker je dat het dan een gezellig avondje wordt. En morgenochtend mogen jullie allen met me mee; dan gaan we kijken of Oosterhuis (zo heet mijn vriend) met zijn tijgervallen succes heeft gehad.”

„De dag van de stippeltjes, stippeltjes, mijnheer!” merkte Karel ondeugend lachend op.

„Ja, dat is waar ook! Die stippeltjes konden wel eens lange zwarte strepen op een tijgerjasje blijken te zijn! Maar kom, jongens, drink nog één glas voor de schrik. We hebben niet veel tijd meer. Om vijf uur moet ik bij Oosterhuis zijn.”

6. EEN HEUSE TIJGERJACHT

Zacht-zoemend snorde de grote open Dodge van Winterfeld over de zonnige weg, die Ambarawa met Temanggoeng verbindt.

Gedurende geruimen tijd werd er door de inzittenden geen woord gesproken. De drukkende hitte van de tropenmiddag maakte allen loom en slaperig.

Winterfeld scheen een dutje te doen. De hoofdmachinist zat dromerig naar het voorbijvliegende landschap te staren. Van tijd tot tijd deed hij een zware trek aan de pittige havanna, welke z'n gastheer hem na de maaltijd had laten opsteken.

Theo en Joop, op de voorbankjes gezeten, gaven elkaar zo nu en dan een veelzeggende elleboogstoot, maar waagden 't niet hun mond open te doen uit vrees de heren in hun „gepeins” te zullen storen!

Vlak voor hun voeten lagen twee fonkelnieuwe jachtgeweren met glanzende stalen lopen. De jongens konden onmogelijk nalaten er telkens en telkens weer naar te kijken. Fijn moest het zijn, soesde Joop, met zo'n „spuit” onder je arm door een bos te lopen, scherp luisterend naar ieder verdacht geritsel.... en dan, plotseling — een tijger of een olifant of een banteng tussen de bomen te zien.... als 't maar niet àl te dichtbij was!!.... 't Geveer tegen je schouder brengen was natuurlijk 't werk van een ógenblik.... even secuur mikken.... sta dan toch stil, beest!.... juist, zó.... kalm de trekker overhalen.... Pang! Ráák natuurlijk!.... De olifant waggelde.... rolde ondersteboven....

Joop was zó geheel in zijn fantasie opgegaan, dat hij 't luidop uitriep: „Boemm!”

„Ja, wát zeg je?” vroeg Winterfeld met een slaperig gezicht.

„Ik? Niets!” zei de machinist lachend. „Je droomde

zeker! Maar eh, ik *wou* juist wat zeggen. Wat denk je: is er véél kans dat we straks een van die beestjes te zien krijgen? Of moeten we er maar op rekenen dat we voor spek en bonen....”

„Nee, nee!” viel de Baas hem in de rede. „Ik acht die kans vrij groot. Je moet niet vergeten dat de Inlanders er allang van op de hoogte zijn wélke paadjes de matjans bij voorkeur volgen! Oosterhuis heeft natuurlijk in de buurt van die paadjes een paar geschikte punten uitgezocht en daar een tweetal uitkijkhuisjes laten maken. Dat werkje is de Inlanders best toevertrouwd, hoor. Ze kappen enige dikke takken, binden die stevig aan elkaar vast, op de manier van een vlot, en maken dit vloertje vervolgens tussen de stammen en takken van een paar dicht bij elkaar staande bomen vast, een meter of vier boven de begane grond. Met wat bamboe en rotan worden de drie wanden op het vloertje gezet, en klaar is Kees, in dit geval de wachtpost. Een dak heb je vanzèlf boven je hoofd, daar zorgt de bladerkroon van de boom immers voor. Je begrijpt dat verder alle takken en bladeren, die het uitzicht belemmeren, worden weggekapt en dat de naaste omgeving van de wachtpost „open” wordt gemaakt, zodat je een vrij schootsveld hebt. 't Enige, wat je in zo'n uitkijkpost mist is — een goede clubfauteuil, want ik beloof je dat het urenlange stilzitten op die harde takken geen pretje is. 'k Heb daarom een paar flinke kussens meegenomen. De jongens kunnen dan tenminste een dutje gaan doen als het wachten hun verveelt!

Ha, we zijn er al. Dit is kampong Wonorasa. Ja hoor, Oosterhuis staat op ons te wachten voor het huis van den loerah ¹⁾.”

Het dessahoofd bleek geweldig in zijn schik te zijn met de komst van de blanke toean's. Met echt Oosterse gast-

¹⁾ dorpsheofd.

vrijheid nodigde hij hen uit in zijn voorgalerij plaats te nemen.

Toen ze daar zaten, kwam zijn vrouw met een paar koperen doosjes aandrigen, welke met een beleefd gebaar voor de heren werden neergezet.

De hoofdmachinist keek vragend naar Winterfeld.

Dat was sirih, begreep hij wel. Volgens Javaanse adat ¹⁾ behoorde hij, als gast, nu een sirihblaadje met wat gambir, pinang en tabak te nemen, er wat kalk over te strooien en het aldus gevormde pruimpje tussen de lippen te steken. Hoe het smaakte wist hij niet. Wel had hij vaak gezien dat de Inlanders, die sirih kauwden, er helrode lippen van kregen.

Nu, pruim ze lekker! dacht hij bij zich zelf; ik moet die viezigheid niet hebben!

Wat was dat! Winterfeld en Oosterhuis namen wèl een sirihblaadje uit het doosje!... Zouden die heùs...? Meteen echter legden ze het kalmpjes naast zich neer. 't Was dus slechts een beleefdheidsgebaar geweest, begreep de machinist. Tja... je moet het eerst maar weten!...

Winterfeld bood van zijn kant den loerah een pittige Hollandse sigaar aan, waar de man ganselijk niet afkerig van bleek te zijn.

Onder 't genot van een lekker kopje thee (daar had de planter natuurlijk voor gezorgd) verstreek bijna een uur. Oosterhuis vertelde, dat de tiggervallen met een paar extra-palen waren versterkt, en in de uitkijkhuisjes had hij nog gauw een flinke laag kapok laten leggen.

„Als die kussens er ook nog bijkomen, wordt het precies een ouderwetse bedstee! Pas maar op, dat jullie niet in slaap valt...”

De Baas maakte zich daar niet bezorgd over.

---

¹⁾ zede.

„Wat voor lokaas komt er aan de paal?” wilde hij graag weten.

„Bij jouw post een sapikalf, bij de mijne een jonge karbouw. In de vallen heb ik een geit laten vastbinden.”

„Prachtig! Uitstekend! En hoe ver zijn de wachtposten hier vandaan?”

„Eén is hier vlak bij, een honderd meter achter de dessa. De andere bevindt zich op ongeveer een Kilometer afstand, aan de Noordkant. Daartussenin zijn de vallen opgesteld. De kampong is dus als het ware „in staat van verdediging” gebracht. 'k Hoop van harte dat we den „vijand” te pakken zullen krijgen. . . . tjonge, wat een opluchting zou dat geven!” . . .

„'t Is natuurlijk je bedoeling dat ik de dichtstbijzijnde wachtpost betrek,” veronderstelde Winterfeld. „Nu Joop en Theo ook van de partij zijn, heb ik me vast voorgenomen in geen geval langer dan tot twaalf uur te wachten. De loerah blijft vannacht tòch op, die moet ons dan met een man of tien en de nodige fakkels maar komen afhalen. 'k Zal m'n horloge voor alle zekerheid hier laten. Nu mensen, 't wordt tijd, hoor! De schemering begint al te vallen. Zijn de geweren geladen? Vergeet de elektrische lamp niet!” . . .

* * *

Tien minuten later klauterden Theo en Joop, met de nodige kussens over de schouders gehangen, tegen de steile bamboeladder op welke voor de opening van de wachtpost was geplaatst.

Winterfeld knipte even zijn zaklantaarn aan. „Kijk 'es, wat een fijne „bedstee”! Joop, jìj dáár; Theo, jij kunt 't best hier gaan zitten. 't Middenplaatsje is voor mij. Leg de kussens maar in je rug en zoek een geschikt plekje voor je benen. Neen, daar niet, Theo; 'k moet m'n geweer vlak bij de hand hebben.

Ziezo, alles gezien? Dan draai ik de lamp maar weer

uit! Beneden zijn ze ook al klaar; 't kalf is vastgebonden. Wat zal die stakkerd in angst zitten!"

„Tabé, toean!" klonk het van omlaag.

„Tabé, loerah!"

Het troepje mannen haastte zich snel huiswaarts.

„Nu jongens, het spel gaat beginnen. Daar zitten we nu, hoog en droog, in een donker hokje! Waren jullie maar op Tanahtinggi gebleven, hè? Dan had je nu een fijn spelletje kunnen dammen, of dominoën, in plaats van...."

„Nee hoor!" fluisterde Theo kordaat. „We zitten hier best. Ik kan het wel een week uithouden zo...."

„Ho ho, wat een overmoed!" spotte de Baas. „En jij, Joop?"

„Ik? Wel drie maanden! Als ze me tenminste op tijd eten en drinken komen brengen!"....

„Zeg, heb jij wapens bij je, Joop?" vroeg Theo nog gauw.

„Nee, hoe kom je er bij! Jij dan wel?"

„Nou, ik heb tenminste een dikke steen in m'n zak. Als meneer mist, gooi ik die op den tijger z'n kersepit!"

Winterfeld lachte. Wat een branie! „Daar komt niets van in, mannetje. En nu — mondje dicht verder. Geen woord, denk er aan, géén-ènkel-wóórd, mag er meer gezegd worden!"....

Langzaam daalde de zwarte nacht over het vredige landschap.

Het leven scheen van de aarde weg te wijken. Rondom was het stil, vreemd-geheimzinnig-stil.... Een enkele keer scheurde een droef geluid het grote zwijgen; dat was de angstige roep om hulp van het jonge dier dat zich overgeleverd voelde aan de meedogenloze macht van de wildernis, waarin alleen het recht van den sterkste heerst. Een zwak lichtschijnsel viel plotseling door de nauwe openingen van de zijwand in de wachtpost. De maan was opgegaan. Buiten werd het lichter nu; er kwam een

zilveren glans over het landschap, dat stil te dromen lag in de rust van de tropennacht.

Eén uur ging voorbij.... twee uur....

De drie zwijgende mensen verloren de gedachte aan de tijd. 't Was doodstil in de wachtpost.

Winterfeld zat rechtop als een beeld en tuurde strak-gespannen naar omlaag.

De beide jongens keken dromerig voor zich uit. Na enige uren van roerloos zitten en scherp luisteren was hun strakke aandacht geleidelijk gaan verslappen. Ze gaven er zich geen rekenschap meer van of ze waakten of droomden. Wachten.... wachten....

Zachtjes-aan zonken ze weg in een lichte dommel, waarin tòch het besef levendig bleef, dat ze geen gerucht mochten maken.... en luisteren moesten....!

Hoe lang ze zo gezeten hadden wisten ze later zelf niet. Een lichte druk op hun arm, een héél zacht gefluisterd „ssst” bracht hen onmiddellijk tot de volle werkelijkheid terug.

Niet bewegen, stil zijn, opletten! flitste het door hun brein. Ze zagen dat Winterfeld de rechterarm omhoog bracht.

Hoor, daar klonk weer het angstig geblaas van het kalf.

Wanhopig rukte het dier aan het touw waarmee het aan de paal was vastgebonden.

De drie mensen begrépen....

Hun ogen zochten langs de zacht wuivende alang-alang halmen, die in het maanlicht glansden als zilver....

Winterfeld sperde de ogen wijd open. Dáár! Geen tien meter van de wachtpost, in de schaduwcirkel van een hoog bamboebosje, fonkelden twee lichtplekken als vurige kolen.

Uiterst bedaard legde hij aan.... de jongens hielden hun adem in....

Zou het....

Dan, opééns, ging het schot af. „Pàngg!” . . .

Een dof gebrul overstemde de dreun van het geweer-schot.

't Duurde maar een ogenblik. Nog even een kreunend gegrom . . . toen was alles weer stil.

Met een diepe zucht van verlichting legde Winterfeld het geweer naast zich neer.

„Hè, hè, hè! Dat hebben we gehad! Geraakt is hij zeker! Of hij goed geraakt is zullen we aanstonds wel merken. Ajo, staan jullie eens op, zèg alsjeblijft eens wat! Of slapen jullie nog?”

„Neen, ik niet, maar m'n benen, m'n armen, m'n rug en m'n gezicht wè!” grinnikte Theo.

„Toe Joop, hijs me eens op!”

„Nou, als je 't mij eerst doet, zal ik je dadelijk helpen!” klonk het zuchtend uit de andere hoek. „'k Ben zo stijf als een stokvis.”

Winterfeld knipte z'n zaklantaarn aan en hielp de jongens voorzichtig overeind.

Hè, dat was een heerlijk gevoel, je weer te kunnen bewegen, je armen en benen te kunnen rekken, je hals weer te kunnen draaien!

„Gaan we nu dadelijk terug, mijnheer? Hoe laat is het zowat?”

„'k Weet 't heus niet,” zei de Baas. „Tien uur, elf uur misschien. Daar komen de loerah en z'n mannen al. Ze hebben 't schot natuurlijk gehoord. Kijk 'es, wat een mooie fakkeloptocht!”

Luid pratend kwam het troepje mannen nader. De brandende fakkels werden wild heen en weer gezwaaid. Dat gebeurde natuurlijk opzettelijk, bij wijze van voorzorg. Er mòcht nog 'ns een matjan in de buurt zijn!

Terwijl Winterfeld en de jongens langs de steile ladder naar de begane grond afdaalden, hoorden ze den loerah

al juichen: „Wah, mati mampoes, Toean!”¹⁾

Iets terzijde van het bamboebosje lag de grote rover bewegingloos op de grond uitgestrekt. De kogel bleek precies tussen de ogen in de kop te zijn gedrongen. Vier mannen bonden het dode dier met de poten aan een bamboestok en droegen de buit in triomf naar de kampong. 't Was kwart voor elf, toen het gezelschap bij het huis van den loerah aankwam. De chauffeur stond reeds bij de auto te wachten.

„Gaat de hoofdmachinist niet mee, mijnheer?” vroeg Theo verwonderd.

„Neen, die logeert vannacht bij mijnheer Oosterhuis,” deelde Winterfeld mede. „Morgenochtend komen wij immers hier terug om naar de tiggervallen. . . . o ja, loerah, zal je vooral zorgen dat niemand aan de vallen komt vóórdat Toean Oosterhuis en ik hier zijn? Prachtig! Nee, dank je, loerah, we gaan nu niet meer zitten, 't is tamelijk laat voor de jongelui. . . . Tabé, hoor! Tot morgen!” De chauffeur zette er een stevig gangetje in; er was nu toch geen verkeer op de weg. Theo en Joop raakten niet uitgepraat over alles was ze die middag en avond hadden beleefd. Och, als je drie, vier uur je mond potdicht hebt moeten houden, terwijl je hart ergens vól van is! . . . Enfin, ze hadden nu een uur tijd om de schade in te halen.

„Jullie zult anders wel aardig slaap hebben gekregen!” veronderstelde de Baas.

Slaap? Slááp?? „k Zou best tot morgenochtend wakker kunnen blijven!” pochte Theo.

Maar — toen Winterfeld een kwartiertje later nog even in de kamers van de jongens ging kijken om te zien of alles in orde was, klonk hem èn uit Joops èn uit Theo's bed alleen een langgerekt „chgggch!” tegemoet.

„Slaap lekker, jongens!” — Uchggg! . . .

¹⁾ hij is morsdood, mijnheer.

„D'r uit, Theo! 't Is al over zeven! De anderen....”
„Eh.... ja, ja. Stil toch jô! Hou je trompet dicht! Sst!”
„Ja, best! Maar.... Wacht, een natte spons!”
Tik-tik-tik, druppelde het op Theo's neus.
„Hu! Pas op, Joop! Pief, paf....”
Joop kneep nog wat harder.... Ha, dat hielp! Theo rees
verschrikt overeind.

„Wat....? Wat is er? Is er brand?”....
„Nee, gelukkig niet!” lachte Joop. „Maar kom er toch
maar uit, jô; 't is over zeven! De anderen zijn al lang
buiten. We moeten immers naar de tiggervallen gaan
kijken....”

„Oh ja!” Er ging Theo een licht op.
Haastig kleepte hij zich aan. „Goed dat je me gepord
hebt, zeg, 'k zou anders vast tot twaalf uur doorgesla-
pen hebben. Zijn we nog op tijd voor het koffieappèl?”
„Ja hoor, we ontbijten pas om halfacht; om acht uur rijdt
de bus voor.”

't Werd een allergezelligst ritje. Joop en Theo moesten
natuurlijk in geuren en kleuren vertellen hoe „spannend”
de tijgerjacht was geweest, de andere jongens gaven een
levendig verslag van wat er de vorige avond op Tanah-
tinggi was voorgevallen.

Van drie tot halftien had Van Morren daar de scepter
gezwaaid. Hij had de vier H.B.S.-ers een „verbeterd”
examen afgenomen, want in Batavia konden ze dat niet,
beweerde hij. Natuurlijk waren ze allen gezakt. Vervol-
gens had hij hun zangles gegeven met behulp van gram-
foonplaten. Vooral in cijfermuziek was hij heel sterk!
De eerste stem moest één, twee, drie, vier, vijf, zes zin-
gen, de tweede stem 't zelfde in 't Maleis: satoe, doea, tiga
enz. 't Had precies geklonken als een ruzietje tussen
twee visvrouwen! Ten slotte waren ze gaan dammen en
schaken en dáár was Van Morren hun allen heus de baas
in geweest.

De verhalen waren nog lang niet uit toen de auto kampong Wonorasa binnenreed.

De hoofdmachinist kwam met uitgestoken hand naar Winterfeld toe. „Welgefeliciteerd zeg! 't Is me een knááp die je geschoten hebt! Ja, wij hebben er ook een neergelegd, een kleiner exemplaar. Dat mormel heeft ons tot halftwee laten wachten. M'n vingers waren zó stijf geworden, dat ik de trekker bijna niet kon overhalen.

Oosterhuis raakte hem in de hals en toen kreeg hij van mij nog een blauwe boon in de rug.”

Oosterhuis' gelaat glom van voldoening.

„Prachtig, zeg! Twee zijn we er alvast kwijt. Zullen we nu even naar de vallen gaan kijken? Misschien hebben we daar óók succes mee gehad.”

De eerste val stond niet ver af.

Mè, mè! klonk het angstig uit het binnenste van het houten getimmerte.

„Een nieuw soort tijger!” spotte Jan de Gors. „Daar had jij er ook wel een paar van kunnen schieten, Joop!”

Terwijl enige Inlanders het benauwde dier uit zijn gevangenschap verlostten, legde de heer Oosterhuis de jongens het systeem van de val uit.

„Je ziet, 't is een flink hok van boomstammen, die stevig in de grond zijn geslagen en van boven met rotan aan elkaar zijn vastgemaakt. De deur hangt losjes boven de deuropening en is verbonden aan een draad die dwars door de val is gespannen. Precies als bij een onderwetse muizenval dus. Achterin de val heeft men een geitje als lokaas gezet. Zodra nu een tijger, op een lekker hapje belust, naar het geitje toespringt, stoot hij de draad stuk en valt de deur achter hem dicht....

Nu nog even naar de tweede val.

„Ha! als ik me niet vergis!.... Horen jullie dat nijldige gebrom?”....

„Zeker een nieuw soort geit, Jan!” veronderstelde Nico.

Zodra de tijger naar het geitje springt.

Dichterbij gekomen zagen de jongens door de openingen tussen de stammen een paar woest fonkelende ogen.

„Nummer drie!” merkte Oosterhuis tevreden op. „We zullen hem maar niet lang gelegenheid geven om zich over zijn lot te beklagen! Geef me 't geweer, Sidin!”

De jongens keken in spanning toe. Oosterhuis trad bedaard een paar passen naar voren, richtte het geweer tussen twee stammen, mikte zorgvuldig.... Pàng!

Met een kreunend gehuil zakte de tijger in elkaar.

„Ziezo, loerah! 'k Denk dat we nu de hele familie uitgeroeid hebben. Dat is heus een tractatie waard. Laat maar een paar karbouwen en geiten voor mijn rekening slachten; vandaag moet het feest zijn in de dessa. Winterfeld, jij hebt toch ook nog wel een uurtje de tijd? Zullen we dan eerst een kop koffie gaan drinken? De jongelui vinden 't misschien leuker hier en daar wat rond te neuzen; hoe noemen jullie dat, eh — een verkenningstocht maken? Ah, juist! Ga gerust je gang, hoor, als je over een uur maar weer bij het huis van den loerah terugkomt.”

In groepjes van twee en drie verspreidden de jongens zich over het dicht met alang-alang en struikgewas begroeide terrein.

Joop en Wim slenterden op hun gemak langs een smal voetpad dat naar de buitenste huizen van de kampong leidde.

Wonorasa lag, evenals Tanahtinggi, op ongeveer zeventienhonderd meter hoogte. 't Was er dan ook lang zo warm niet als in Semarang en Batavia. Joop vond dat het echt Hollands Juni-weertje was, lekker warm en een stovend zonnetje, maar toch niet zó heet, dat de lucht er vloeibaar van werd! In Batavia had hij dat gevoel wel eens: net of je in de warmte rondzwom! Vooral 's middags, als de witgloeiende zon de daken van de huizen blakerde

en het asfalt van de weg onder je voeten wegglibberde van weekheid.

Hier, in Wonorasa, was de warmte niet hinderlijk-druk-kend, maar aangenaam-koesterend.

Joop verklaarde ronduit dat hij hier best zou willen wónen!

„k Zie je al een huisje bouwen!” lachte Wim.

Winterfeld had hun pas nog verteld hoe handig en vlug de Inlanders die eenvoudige kamponghuisjes in elkaar zetten.

Vier boomstammen worden van de schors ontdaan en vervolgens een eindje in de grond geslagen. Ongeveer op manshoogte wordt de vloer gemaakt, van takken en gespleten bamboe. De wanden worden „op maat” gevlochten en tussen de stijlen van het huis vastgemaakt, de dakspanten op de hoekpalen bevestigd, de dakbedekking (bossen gedroogde alang-alang) er op gelegd — en het huis is klaar.

Geen enkele spijker, geen kwast verf, geen schep kalk komt er aan te pas.

Het onderhoud van zo'n huis heeft ook al niet veel om 't lijf.

Stofzuigers, stofdoeken en grote schoonmaak — van al die dingen heeft de Inlandse vrouw nog nooit gehoord!

Alle afval wordt op het erf gegooid en als de hoop groot genoeg is steekt men er de brand in.

De Inlander geeft niet veel om z'n huis. 't Is voor hem eigenlijk alleen maar een slaapplaats en een schuilplaats tegen de regen. Verder brengt hij zijn tijd in de heerlijke vrije natuur door, in de broeiende tropenwarmte of in de verkwikkende schaduw van de altijd-groene boomkruinen.

„Kijk dat stel daar eens fijn rijden!” riep Joop plotse-ling. „Die hebben maling aan de graven van 't Hollandse huis, denk je ook niet?”

Zijn uitroep gold een troepje Javaanse jongens, die zo juist uit de dessa waren gekomen. Ieder van hen „be-reed” een karbouw. Vrolijk roepend en in de handen klappend, met opgetrokken benen op de logge dierenlijven gezeten, dreven de kleine kereltjes de geweldige beesten langzaam voort. Zeker waren ze op weg naar de sawahs, die Joop de vorige dag aan de Zuidzijde van de kampong had zien liggen.

Of die jongens dan niet naar school moesten?

’k Denk dat ze vreemd opgekeken zouden hebben, als je ’t hun zelf gevraagd had! Misschien hadden zij nog nooit een school gezien en in ieder geval zouden ze hun vrije leventje niet graag hebben willen kwijtraken. Op Java bestaat geen leerplicht!

Tegenwoordig is er in veel dessa’s wel een school, maar niemand kan de mensen dwingen hun kinderen naar school te sturen. ’t Is dus wel te begrijpen dat uit verafgelegen kampongs doorgaans niemand komt!

Dat buitenleventje mocht dan al aardig *lijken*, ’k geloof toch niet dat Joop Laveur het lang in Wonorasa uitgehouden zou hebben, al had hij er nog zo’n fijn huisje mogen zetten!

Het verlangen naar de graven van het Hollandse huis, nu ja, naar de schóól dan, zou hem vast wel gauw te machtig zijn geworden.

’t Scheen dat hij zelf ook al begon te weifelen. Terwijl hij de karbouwenhoeders peinzend nastarde, schudde hij zachtjes het hoofd. „Nou zeg, als je je eigen naam nog niet eens kunt schrijven. . . .!” hoorde Wim hem mompelen.

Een schelkklkend fluitsignaal riep de dolende Verken-ners naar het huis van den loerah terug.

’t Was hoog tijd om de terugreis te aanvaarden, want de

hoofdmachinist moest vóór twaalven weer aan boord zijn.

Oosterhuis zou „voor de gezelligheid” meerijden.

Een groot deel van de dessabevolking had zich inmiddels voor de woning van het dorps hoofd verzameld om het gezelschap blanke toean en sinjo's ¹⁾ te zien vertrekken. Iedereen was dankbaar en blij dat de kampong van de tijgerplaag was verlost.

„Terima kasih banjak, Toean-Toean!” ²⁾ betuigde de loerah nogmaals op echt-Javaans hartelijke wijze, toen de auto zich al in beweging zette.

„Niks te danken, hoor!” riep de hoofdmachinist joviaal terug. „'t Is een leuk jachtavontuur geweest!”

Dáár waren Joop en Theo het volkomen mee eens!

---

¹⁾ jongheren.

²⁾ Ik dank u zeer, heren!

7. HET GESPREK MET AMAT BIJ DE BOROBOEDOER

„Wat is dat eigenlijk voor een gebouw, de Boroboedoer?” vroeg Theo de volgende morgen, toen ze met z'n allen weer in de auto zaten. „'t Is géén moskee, geen kerk, wat dan wèl? Een heidense tempel? Maar de Javanen zijn toch geen — *heidenen?*”

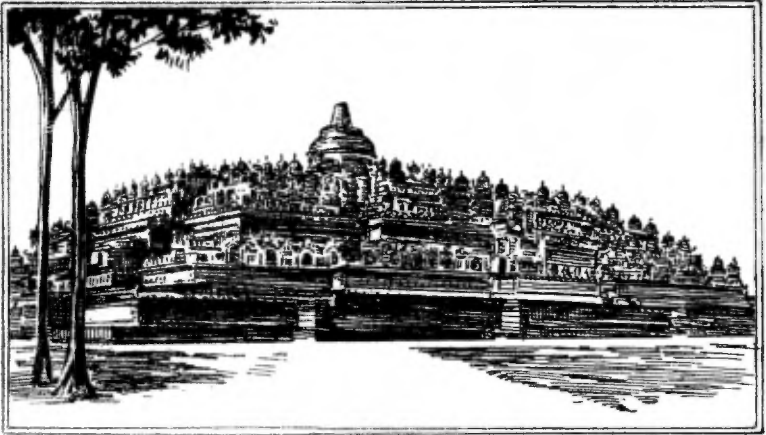
Terwijl hij dat laatste zei keek hij tersluiks naar Amat. Zou die zich niet beledigd voelen?....

Amat had de vraag blijkbaar niet eens verstaan. Hij zat zich te verkneukelen, dat hij vandaag méé mocht. De reis ging immers naar Magelang, Djokjakarta en Soerakarta. In Djokjakarta woonden zijn ouders! Terwijl de Toean en de jongens het middagmaal gebruikten, kon hij fijn een poosje bij zijn ouders op bezoek gaan. En in Soerakarta woonde een van zijn zusters; daar mocht hij ook even naar toe. Het bezoek aan de Boroboedoer interesseerde hèm niet in het minst; wat gaf *hij* om die oude beelden....! Joop en Wim dachten op 't ogenblik ook meer aan Soerakarta dan aan welke oude tempel ook! Joops ouders en Wims moeder zouden daar immers met de trein van 17.10 aankomen. Wat zouden ze hun een boel te vertellen hebben! En wat zou het morgen leuk zijn op Tanahtinggi, als pa en moe er bij waren!....

Maar meneer Winterfeld had de vraag wèl verstaan. Hij wachtte even tot het geroezemoes van stemmen wat bedaard was, deed een paar flinke trekken aan zijn sigaar, en begon toen te vertellen:

„De Boroboedoer, jongens, laat ons een stukje zien van de heel oude Javaanse Vaderlandse Geschiedenis.

Evenals onze voorouders stonden ook de bewoners van Java negentien eeuwen geleden op een zeer lage trap van ontwikkeling. Vermoedelijk waren ze in nòg vroeger tijd menseneters geweest, ja heus, Amat, schud je hoofd

De Boroboedoer.

maar niet! Ze aanbaden zon, maan en sterren en dachten zich de lucht met geesten bevolkt. Er waren goede en kwade geesten; van de laatste soort natuurlijk meer dan van de eerste! . . .

Omstreeks het begin van onze jaartelling kwamen de Hindoes uit Voor-Indië op Java."

„Net als bij ons de Romeinen!" merkte Wim op.

„Ja, daar leek het inderdaad heel veel op. De Hindoes stonden op een, voor die tijd, zeer hoge trap van beschaving. De Javanen leerden veel van hen, b.v. het gebruik van metalen gereedschappen en het aanleggen van bevoeiingsleidingen op de rijstvelden. De naam „Java" is zelf trouwens ook van de Hindoes afkomstig.

Vooraf echter op het gebied van de godsdienst is de invloed van de Hindoes groot geweest.

Het Brahmanisme en het Boeddhisme, de godsdiensten van Voor-Indië, vonden gemakkelijk ingang op Java. Laat ik er echter bijzeggen dat de geestenverering, met een vreemd woord „Animisme" genoemd, er bij het volk

nooit geheel uitgegaan is, tot op de huidige dag niet. Het Brahmanisme was in de loop der eeuwen tot een veelgodendienst vervormd. Als hoofdgoden kende het Brahma, de Schepper, Wisjnoe, de Onderhouder en Sjiwa, de Verwoester der wereld.

Jullie hebt zeker het vreemdsoortige beeld, dat deze godheid moet voorstellen, wel eens in het museum te Batavia gezien: een grote, zittende figuur, met drie aanzichten en drie paar armen!

Het Boeddhisme week in veel opzichten van het Brahmanisme af; het kende bijvoorbeeld niet de kastenindeling (priesters, krijgslieden, landbouwers en ondergeschikten). Naastenliefde en barmhartigheid waren volgens de leer van Boeddha de grootste deugden.

Welnu, deze beide godsdiensten zijn eeuwenlang door de Javanen beleden. Eerst omstreeks 1400 deed de Islam, de leer van Mohammed, zijn intrede in dit land. De machtige Hindoerijken Modjopahit en Mataram werden toen ten val gebracht, een groot aantal aanhangers van het Brahmanisme vluchtten naar Bali, waar zij tot op heden hun godsdienst trouw zijn gebleven.

Maar al zijn die godsdiensten zo goed als geheel van Java verdwenen, de invloed die zij hebben uitgeoefend, is nog steeds merkbaar.

En daarom is het van grote betekenis dat er nog enige overblijfselen uit het Hindoetijdperk worden gevonden die ons een goed beeld geven van het beschavingspeil in die oude tijd.

Het voornaamste overblijfsel is wel de Boroboedoertempel, die we straks gaan bekijken. Men weet niet precies wanneer dit ontzaglijk bouwwerk is voltooid; 't moet ongeveer in het begin van de negende eeuw zijn geweest. De tempel bestaat uit zeven terrassen. De wanden zijn bedekt met fraaie beeldhouwwerken, die voorvallen uit het leven van Boeddha voorstellen. Verder bevinden zich

in de nissen nog 555 grote Boeddhabeelden. Tientallen jaren moeten de duizenden werklieden gearbeid hebben om dit grootse kunstgewrocht tot stand te brengen. Het gebouw is 120 M. lang en 40 M. hoog. Denk je die afmetingen eens in, en bedenk dan tevens, dat de Javaantjes van duizend jaar geleden niet over de hulpmiddelen beschikten, die we tegenwoordig hebben”....

De jongens hadden met open mond naar den Baas zitten luisteren.

Toen hij uitverteld was, bemerkten zij tot hun verbazing dat ze al in Magelang waren.

Winterfeld stelde voor, bij wijze van afwisseling, een korte wandeling door het koele bergstadje te maken. Hun benen mochten anders eens vergeten waar ze eigenlijk voor dienden!

Gezellig keuvelend wandelde ons troepje door de keurig aangelegde lanen. Magelang leek wel iets op het nieuwe gedeelte van Semarang; alleen was 't hier nog veel frisser, merkten ze al gauw.

Na een half uurtje gelopen te hebben, stapten ze weer in de auto om de tweede étappe van de reis te volbrengen.

De afstand Magelang—Moentilan bedroeg niet meer dan tien kilometer, die in even zoveel minuten werden afgelegd. Een viertal rijtuigjes bracht hen vervolgens in een goed half uur bij de Boroboedoertempel. De auto bleef in Moentilan achter.

Daar lag het nu, het geweldige, indrukwekkende bouwwerk van vroegere geslachten. *Tien eeuwen* geleden opgericht....

Hoe hadden de duizenden mensen gezwoegd en geslaafd om dit ontzaglijke werk tot stand te brengen, ter ere van hun godheid! Hoeveel zuchten zouden hier geslaakt zijn, hoeveel levens opgeofferd, om dit trotse monu-

ment op te richten dat tien eeuwen later nog getuigen zou van de godsdienstzin der oude Javanen!

Waren die Javanen dan „godsdienstig” geweest?

Joop moest ineens denken aan de woorden, die Paulus tot de mensen van Athene had gesproken. Nog maar kort geleden had mijnheer Zwarte tijdens de Bijbelse Geschiedenisles de zendingsreizen van Paulus behandeld.

„Gij mannen van Athene, ik bemerk dat gij alleszins gelijk als godsdienstiger zijt!

Want de stad doorgaande, en aanschouwende uw heiligdommen, heb ik ook een altaar gevonden, op hetwelk een opschrift stond: *den onbekenden God*.

Dezen dan, dien gij niet kennende dient, verkondig ik ulieden!”

Dit machtige bouwwerk was óók ter ere van den onbekenden God opgericht. Duizend jaar geleden. . . .

Vijf eeuwen later waren er mannen gekomen die de Javanen een nieuwe godsdienst hadden gepredikt: „Allah is groot en Mohammed is Zijn Profeet. Ge moet dagelijks vijfmaal bidden, éénmaal in uw leven naar Mekka gaan en ieder jaar een maand vasten — dan komt ge in de hemel, waar rijkdom en genot uw deel zullen zijn.” Zij hadden die mannen gelóófd. Maar hun onderwerping ¹⁾ had hun geen geluk en vrede gebracht. . . .

En nu — nu werd hun de Blijde Boodschap verkondigd van de verlossing door Jezus Christus, die ook voor de Javanen op aarde is gekomen en voor hun zonden Zijn bloed heeft vergoten.

Opdat — waar men ooit de wildste volken vond

God zal ontvangen

Aanbidding, eer en dankbre lofgezangen.

Zouden ze deze Boodschap aannemen? . . . .

Duizenden Javanen geloven reeds in den Heere Jezus

¹⁾ Islam bet. onderwerping.

als hun Zaligmaker, maar wat is dit getal klein in verhouding tot de millioenen, die nog dagelijks neerknielen met het aangezicht naar Mekka gekeerd!

„Jullie moeten ook de beeldhouwwerken op de terrassen en de beelden in de nissen maar eens op je gemak bekijken,” ried Winterfeld aan. „Als je maar zorgt over een uurtje weer bij de rijtuigen present te zijn; we hebben nog heel wat kilometers voor de boeg, hoor.”

De meeste jongens klauterden aanstonds langs de verweerde steenbrokken naar de eerste omgang; Joop en Wim vonden het leuker eerst een rondwandeling om het bouwwerk te maken.

Amat sloot zich bij hen aan.

't Viel Wim al gauw op dat hij opmerkelijk stil was. Zijn gezicht stond ook een beetje nors. 't Was net of hem iets hinderde.... Zou er soms iets gebeurd, of gezegd zijn, dat hem....?

Joop had het nog niet gemerkt. Die liep aan heel iets anders te denken. Toch, zonder het te willen, was *hij* het juist, die Amat er toe bracht z'n hart voor de jongens uit te storten.

Ze stonden stil voor een groot Boeddhabeeld in een der nissen.

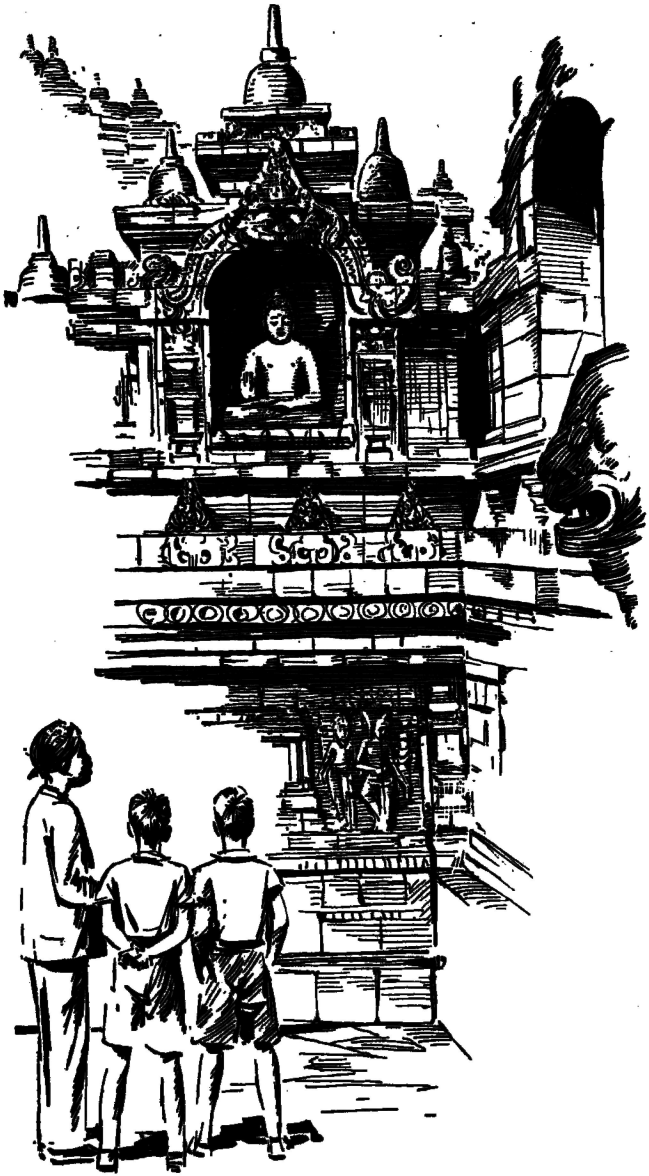
„Mooi, hè!” prees Joop. „Vind je ook niet, Amat? Misschien heeft een van jouw voorouders dit beeld wel gemaakt! Nou, die kòn het, hoor!”

Amat haalde de schouders op.

„Ik begrijp niet, sinjo's dit mooi vinden! Ik heb goed geluisterd wat meneer in de auto vertelde.

Duizend jaar geleden Javanen wisten niet dat ze geen beelden mogen maken. Nu allen Mohammedaan, wij mogen geen beelden dienen.

Ik dacht Christenen ook geen beelden willen, van Toehan Allah en Toehan Jezus niet! Waarom dan deze beel-

den van Boeddha en Sjiwa mooi vinden?"

Wim probeerde hem uit te leggen dat zij niet de *beeldendienst*, maar de *beeldhouwkunst* van de oude Javanen mooi vonden.

„Een Christen kan ook een mooi gebouwde moskee bewonderen, zonder daarom....”

„.... geloven Mohammed profheet!” Dàt begreep Amat. „Och!” hij haalde weer de schouders op en deed een beetje onverschillig: „ik weet ook niet, wàt Mohammed gedaan voor de mensen. Alleen printah's gegeven ¹⁾: vijf keer bidden, veel vasten, geen wijn drinken, dikwijls zeggen Mohammed Rasoel ²⁾ Allah! Ik vind verhaal van Jezus mooi. Hij zoon van God, op de wereld gekomen, gestorven....”

„Van wien weet je dat, Amat?” vroegen de beide jongens verwonderd.

Amat lachte ondeugend.

„Toen ik nog hutbediende was heb ik boekje gekocht met verhalen, en verleden jaar met Kres.... Kers....”

„Kerstmis?” hielp Joop.

„Ja, toen jullie immers ook op Tanahtinggi en ik liet gramfoon spelen: Stille nacht, heilige nacht! Pa van Joop las uit het dikke boek dat Jezus was geboren en vertelde Hij was gedood omdat wij anders straf voor onze dosa ³⁾. En nu in de hemel ziet Hij of de mensen Hem volgen.

Alleen, ik begrijp niet wat Hij wil. Wat wij moeten doen voor Hem. Staat dat in het heilige Boek?”

Joop wist eigenlijk niet goed, wat hij hierop moest antwoorden. Toch — hij voelde dat hij niet mócht zwijgen.

Hij bedacht zich nog eens goed. „Wat wij moeten doen? zeg je. We moeten — alleen maar gelóven, dat Jezus de

¹⁾ bevelen.

²⁾ profheet.

³⁾ zonden.

Zoon van God is en dat Hij voor ons is gestorven.

Wij doen allen veel verkeerde dingen, dat weet je toch ook, Amat. En God straft de zonde; daarom kunnen we niet in de hemel komen al gaan we nog zo dikwijls naar de moskee of naar de kerk.

Maar God wil ons onze zonden vergeven omdat Jezus aan het kruis voor ons is gestorven. Daar moeten we om bidden...."

„En kunnen we dan wèl in de hemel komen?" vroeg Amat gretig.

„Vast en zeker, Amat!" verzekerde Wim. „Het staat in de Bijbel; Jezus heeft het zelf beloofd immers! En alles, wat in de Bijbel staat, is volkomen wáár!"

„Hebben jùllie óók een Bijbel?" vroeg Amat verwonderd. „Zó één?" Hij duidde met zijn bruine handen de lengte en dikte van een Statenbijbel aan.

De jongens moesten onwillekeurig lachen. „Ja, thuis hebben we er zó een," vertelde Wim. „Maar er zijn ook kleinere! Joop en ik hebben er allebei een in ons koffertje. 'k Zal 't je vanavond eens laten zien. Zou je er... in willen lezen misschien? Je kent goed Hollands, dus"....

„Nou, graag!" bekende Amat. „Mag het van...?"

„O, ja, beslist! Van avond krijg je het, hoor. Dan doe ik wel zo lang met Joop samen. En als je 't mooi vindt, wat er in staat, houd het dan maar. Thuis heb ik nog wel een ander."

„Och, neel!" Amat weifelde. „Als de sinjo's van Celebes terugkomen zal ik het wel teruggeven."

„Ho ho, ik denk niet dat we dan op Tanahtinggi komen," veronderstelde Joop. „We zullen van Soerabaja wel in één dag naar Batavia doorreizen."

„Nu, dat geeft immers niet!" merkte Wim op. „Weet je, wat je doet? Schrijf me over een poosje maar eens of je er al in gelezen hebt en bewaar het dan maar tot....

wat denk jij, Joop? We hopen toch nòg wel eens op Tanahtinggi te komen?"

„k Hoop het met je mee!" wenste Joop van harte. „Maar zeg, zullen we nu eerst eens naar die beeldhouwerij gaan kijken? 't Is dadelijk tijd om verder te gaan en we hebben nog zo wat niets gezien!"

.. ..
Laat in de avond, toen de jongens reeds lang „onder zeil" waren gegaan, zat in een der bijgebouwen van Tanahtinggi een jonge Javaan met gespannen aandacht te lezen.

Hij hield zijn boek zo dicht mogelijk bij het petroleumhanglampje, want 't waren maar kleine letters!

Ook stond er veel in, dat hij niet begreep.... toch las hij door, tot diep in de nacht.

Toen hij zich eindelijk met vermoeide ledematen en verwarde gedachten ter ruste begaf, was het of een stem in zijn binnenste sprak: *gelóóf* alleen....

8. NAAR HET LAND DER TORADJA'S

De Zaterdagavond en de Zondag waren omgevlogen. Joops ouders en mevrouw Vermeer hadden uitbundige verhalen te horen gekregen van wat er in de afgelopen week op en om Tanahtinggi was voorgevallen. Als ze 't goed begrepen, was half Java door de Verken-ners veroverd, waren er een paar dozijn tijgers geschoten en hadden de jongens minstens de hele Indische vloot geïnspecteerd!

Zondagochtend had de heer Laveur een korte bijbel-zezing in de voorgalerij gehouden, 's middags was het ge-zelschap naar Klein-Ceylon gewandeld en de avond was gezellig binnenshuis doorgebracht.

Nu was het ogenblik van scheiden gekomen.

Met een weemoedige blik keken de Verken-ners voor 't laatst naar het gastvrije huis, waar ze zich zo echt thuis hadden gevoeld. Was die week nu heus al om? Zouden ze hier — ooit terugkomen?

Lang tijd van te mijmeren was er gelukkig niet; hóór, de motor van de autobus sloeg al aan.

„Leve Tanahtinggi! Leve de Baas!” zette Jan de Gors in, toen de auto wegreed. Ze stemden er allen geestdriftig mee in.

De beide dames glimlachten. Zij kènden Tanahtinggi en den gullen gastheer en begrepen zeer wel dat deze wens uit 't diepst van ieder jongenshart opkwam.

Het uurtje in de auto was zó om. Alles ging deze ochtend zo vlug.... op 't station te Soerakarta moesten ze zich haasten om kaartjes te nemen.... de trein stond reeds vóór.... gelukkig, ze vonden met z'n achten nog een knus hoekje....

„Namens alle Verken-ners dank ik u zeer hartelijk, meneer!” speechte Theo gewichtig. „En we hopen, eh....” „..... op een hartig wederzien!” hielp Nico.

Er werd geestdriftig met zakdoeken gezwaaid.

„Wie weet, wie weet....” Winterfeld lachte gemoedelijk. „Als ik wéér eens last van, eh — kannibalen krijg!”....

’t Klonk den jongens al voor driekwart als een belofte toe.

Een schel fluitsignaal snerpte door de lucht, de trein zette zich in beweging.

„Dag meneer! Dag dames! Tabeh Joop! Saluut Wim! Tot kijk, lui!”

„Goede reis, hoor! En behouden thuiskomst! De groeten aan je ouders!”

’t Klonk over en weer verward door elkaar.

Er werd geestdriftig met zakdoeken gezwaaid; die van Jan de Gors was zeker wel een meter lang! Op het peron wuifden twee heren, twee dames en twee jongens, tot de trein uit het gezicht verdwenen was.

„Hè, hè,” zuchtte Joop; „mijn arm is er moe van. Wanneer gaan *wij* weg, pa?”

„Over een uur pas, vent. We moesten maar een poosje in de wachtkamer gaan zitten. Meneer Winterfeld zou ons immers enige bijzonderheden van het reisplan vertellen?”

„Ja, dat is waar ook,” viel mevrouw Vermeer bij; „k begrijp er nog niet veel van. Hoe zit het met ons nachtlgies bijvoorbeeld? Moeten we op Celebes in een bos bivakkeren? Bij een kampvuur of iets dergelijks? En dan om de beurt op wacht staan?”

„Kom, kom, mevrouw!” lachte Winterfeld vermaakt. „Zó erg is het niet, hoor. Vanavond hopen we in Soerabaja te overnachten, morgenochtend vertrekken we met de Rochussen naar Makasser, Donderdag komen we daar aan, Vrijdag gaan we met de auto naar Paré-Paré en Zaterdag naar Makale. Dan zijn we in het hartje van het Toradjaland. In Makale woont mijn neef Karel; zoals u weet is hij daar bestuursambtenaar. Hij schreef me, dat

het hem heus geen moeite zou kosten om vier hele mensen, plus een paar halve, enkele dagen onder dak te brengen. Een bordje rijst zal er ook wel op overschieten. Verder kunnen we rekenen op een heerlijk kopje koffie.... ja, verbeeld u, er stond letterlijk in zijn brief: voor èchte koffie moet u bij de Toradja's komen; ik weet nu pas hoe koffie eigenlijk smáákt! Heel wat lekkerder dan het bruine vocht uit uw tuin, dat ù koffie belieft te noemen!.... U begrijpt, dat ik hem dat zéér kwalijk neem.... om me zo maar onder m'n neus te wrijven dat — eh.... nu ja, 't is wel zo, die bergklimmers van Celebes telen nog echte Arabische koffie! 'k Wil er wel graag eens een kijkje nemen. 't Schijnt een prachtig land te zijn....”

„De Zending werkt daar immers ook?” merkte pa op.

„Ik meen, dat er al duizenden Toradja's tot het Christendom zijn overgegaan. Misschien ontmoeten we wel een van de zendelingen.”

„Ja, mijn neef schrijft, dat hij veel met hen omgaat,” vertelde Winterfeld verder. „Dan heeft hij 't in zijn brief ook nog over dodenfeesten, en over hanengevechten.... daar begrijp ik het rechte niet van! Hoe ter wereld kan je nu van een — dódenféést spreken!”

Mevrouw Vermeer vond dat het echt griezelig klonk.

„En dan nog: hanengevechten! 't Zijn daar toch geen koppensnellers?” vroeg ze verschrikt. „Dan ga ik maar liever terug....”

Joop greep al naar zijn hoofd. 't Zat nog behoorlijk vast, maar tjonge — zouden die Toradja's heus zulke rare sinjeurs zijn?

Pa en moe maakten er zich blijkbaar heel niet bezorgd over.

„'k Denk dat de zendelingen daar even rustig wonen als wij in Batavia!” veronderstelde moe. „Er zijn immers overal ambtenaren van het Nederlandse Gouvernement

en die zullen wel scherp toezien dat zulke vreselijke dingen niet meer gebeuren."

Winterfeld was het daar volkomen mee eens. Zijn neef woonde nu al ruim een jaar in het Toradjaland en had het er best naar zijn zin.

„Mogelijk begint de Zendingsarbeid reeds vruchten te dragen! Waar het Evangelie doordringt verdwijnen de heidense gewoonten snel."

„Welk een heerlijk werk toch, de arbeid der Zending!" merkte moe op. „En wat een blijdschap zal het voor de zendelingen zijn als ze ervaren dat God door hun zwakke krachten ook de blindste heidenen tot Zijn Koninkrijk wil toebrengen.

Wij gaan toch ook dagelijks met die bruine mensen om en hoe weinig denken wij er aan dat zij een onsterfelijke ziel hebben. Wij stellen ons zo ver boven hen, alsof hun eeuwig heil ons niet aangaat.

We mopperen vaak als ze hun werk niet goed doen, terwijl we verzuimen hun van Christus te vertellen."

In Wims hart ging op dit ogenblik véél om. Hij begreep o zo goed wat mevrouw Laveur bedoelde.

Ja, 't moest heerlijk zijn, die heidenen te vertellen van Jezus, die voor hen op aarde was gekomen, die niet wilde, dat één van hen verloren zou gaan!

Even dacht hij ook aan Amat....

„Heere, wil ook hèm een nieuw hart geven!" bad hij in stilte.

De treinreis naar Soerabaja verliep zonder ongevallen; het boottochtje naar Makasser was verrukkelijk, alleen maar — erg warm.

Precies of het schip in de buurt van een bakkersoven rondvoer, vond Joop.

En Wim had plotseling gemerkt dat zij al aardig *Indisch* begonnen te denken. Ze praatten net van een uitstapje

naar Celebes en van een boottochtje naar Makasser, of 't zo hóórde!

Soerabaja—Makasser: een afstand van ongeveer duizend kilometer. Stel je voor, dat je in Holland van een reisje naar Berlijn of van Napoleons uitstapje naar Moskou zou spreken!....

Veertig uren na het vertrek uit Soerabaja zette het gezelschap te Makasser voet aan wal. Volgens Indische begrippen wás het maar een „eindje”.

Pa vond het geducht jammer dat ze te Makasser slechts één nacht konden overblijven. Hij had graag wat meer van deze stad willen zien. Het oude fort „Rotterdam”, in de tijd van de Oostindische Compagnie gebouwd, interesseerde hem bijzonder.

Maar ja, Makasser was het *doel* van de reis *niet*, 't was dus het beste als men zich aan 't vastgestelde reisplan hield.

Winterfeld rekende zijn reisgenoten nog eens voor: ¹⁾

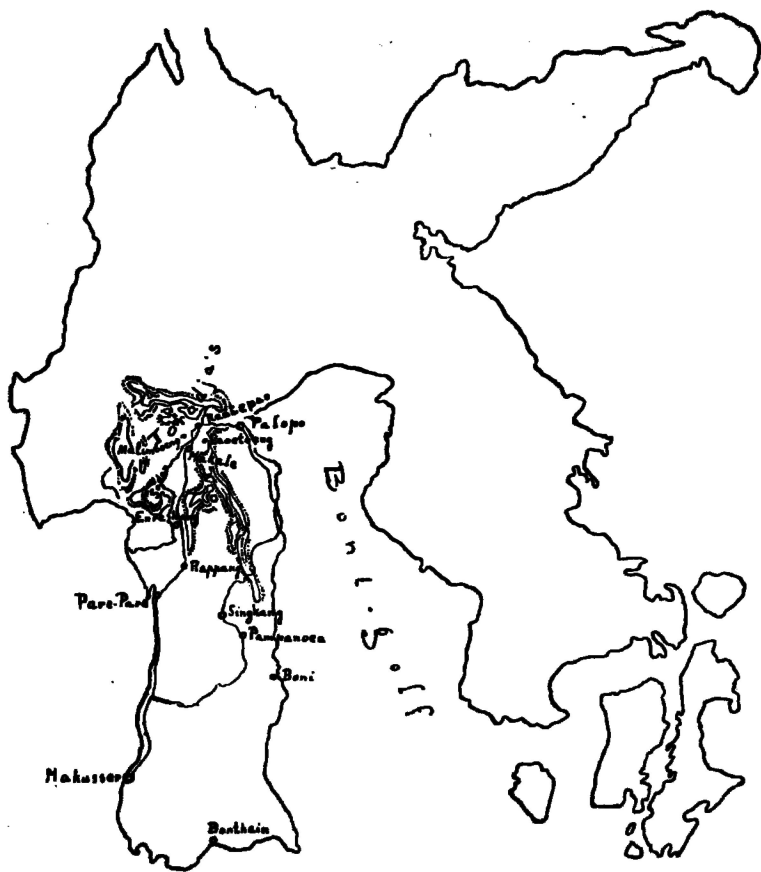
„Vrijdag naar Paré-Paré, Zaterdag naar Makale. Daar heb je 't al — blijven we één dag langer hier, dan zijn we niet vóór Zondag bij mijn neef.

Van Zaterdag tot Woensdag bekijken we het Toradja-land; langer kan niet, want Donderdag moet Karel op dienstreis naar Palopo, en dan gaan wij met hem mee. Vrijdag en Zaterdag hebben we nodig om naar Makasser terug te rijden, 's Zondags blijven we hier....

Ha, daar schiet me iets te binnen! We kunnen dan ook nog naar het fort gaan, want — in de kerk in het fort wordt iedere Zondag een Hollandse godsdienstoefening gehouden! 't Moet een verbazend aardig kerkje zijn, alles nog geheel in oud-Hollandse stijl.

's Maandags moeten we ons weer inschepen, 's Woensdags bij leven en welzijn stappen we te Soerabaja aan wal, en dan....”

¹⁾ Zie kaartje.

..... is het uitstapje achter de rug!" fluisterde Joop zijn makker in 't oor.

„... dan heb ik nog een kleine verrassing „in petto”, als — eh, de dames niet àl te bang zijn tenminste....”

„Haháá!” Pa begreep het wel.

„Zwaluw, waarheen is uw vlucht, wat jij, Joop!”

De jongens snaptten er niets van!

„U merkt dus wel,” hernam Winterfeld, „dat het reisplan sluit als een bus. Laten we nu niet beginnen met het deksel van de bus lès te maken! Voor een reisje in de Buitengewesten moet heel wat gerékend worden; mis je ergens een aansluiting dan kan het je een week oponthoud kosten!”

Pa maakte geen tegenwerpingen meer.

Mogelijk zou er later nóg wel eens gelegenheid zijn voor een bezoek aan Makasser. Bij het opmaken van het reisplan zou er dan rekening mee gehouden kunnen worden.

Joop en Wim vonden alles even best!

De reis bood zóveel afwisseling, ze zagen zóveel vreemds, dat ze ogen en oren te kort kwamen om alles in zich op te nemen.

Nu waren ze in het land der Makassaren en Boeginezen! Zo op het oog was er eigenlijk weinig onderscheid te ontdekken tussen een Inlander van Celebes en een Javaan. „Toch is 't een heel ander mensentype,” vertelde pa. „De Makassaar is flink en vrijmoedig, maar ook bijzonder lichtgeraakt.

Net als bij de Madoerezen zit de badik (het mes dat iedere Makassaar *altijd* bij zich heeft), erg los in de schede!

Verder is het een echt zeevaardersvolk, wat de Javanen nièt zijn. Jullie hebt vanochtend die tientallen kleine prauwen wel in de haven zien liggen?

Dat waren Makassaarse schepen. Een Scheveningse viserspink is een zeekasteel, bij die notedopjes vergeleken.

Toch maken ze daar grote reizen over zee mee, tot Singapore en Nieuw-Guinea toe!"

„'t Zijn dus toch wel kèrels, om mee uit vissen te gaan!" merkte Winterfeld op.

Nou, dacht Joop bij zichzelf, ik zou wel eens een eindje mee willen!

De autorit naar Paré-Paré viel de jongens, eerlijk gezegd, een beetje tegen. De 140 K.M. lange weg liep voor 't grootste deel vlak langs de kust en verschilde in geen enkel opzicht van de vele wegen welke de jongens op Java reeds hadden bereiden.

Maar de volgende dag!....

Die rit zouden ze nooit vergeten!

Had de chauffeur (een rasechte Boeginees!) het gezelschap nu maar gewaarschuwd.... maar ja, die man dacht nergens anders aan dan aan het stuur van zijn auto en de hoeveelheid benzine in de tank! Wist hij trouwens dat de passagiers, die hij vandaag naar Makale moest brengen, nog nooit heuse bergwegen hadden bereiden!

Tot voorbij Rappang was er niets bijzonders aan de hand, behalve dan dat het ontzettend warm was.

De weg leidde door de onafzienbare vlakke van Sidenreng. In de tijd van de droge moeson waait daar dikwijls een hete, alles verschroeiende Oostenwind, de Boeroeboe genaamd. De dames kregen 't er benauwd van.

„O, o! als 't zó in 't Toradjaland is, houd ik het er geen dag uit!" zuchtte Wims moe.

Winterfeld en pa kregen 't er ten slotte ook te kwaad mee.

„O, die Karel!" gromde de Dikke. „Waarom heeft hij me dat niet geschreven? Dit ritje kost me minstens een kwart van m'n gewicht. 'k Heb net het gevoel of ik in een smeltkroes zit!"....

Dat duurde zo een uurtje.

Naarmate men dichter bij Enrekang kwam, werd de warmte minder doordat de weg geleidelijk al hoger en hoger opliep. Niemand van het gezelschap had daar nog aandacht aan geschonken, tot Joop, over de rand van de auto kijkend, opeens verschrikt riep:

„O, moe, kijk eens, wat een diepte!”

Onwillekeurig keken allen naar buiten.... 'tzelfde ogenblik liet mevrouw Vermeer zich met een angstig gillette tegen Joop's moeder aanvallen.

„O, o, vreselijk!” kreunde ze ontzet. „We rijden vlak langs een afgrond! Als we maar niet....”

De weg was hier in een steile bergwand uitgehakt en zeker niet meer dan vier Meter breed.

Aan de ene zijde verhief zich de loodgrijze bergklomp, aan de andere zijde gaapte een peilloos diep ravijn.

't Was een angstig gezicht.

Wie nog nooit een autotocht in het hooggebergte van Celebes, Flores of Sumatra heeft gemaakt, kan zich niet voorstellen welk een vreemde gewaarwording het geeft als men vanuit een rijdende auto plotseling in een gapende leegte blik.

Joop keek strak voor zich uit. Moe was een beetje bleek geworden.

„Zouden we niet beter — kunnen uitstappen?” vroeg ze weifelend.

„En wat dan?” vroeg pa. „Verder gaan lopen! Zo'n vijftig kilometer?”

't Beste was rustig te blijven zitten, met je ogen dicht desnoods. Maar ja, als de auto dan plotseling weer zo'n scherpe bocht nam, en dat gebeurde ieder ogenblik, gingen de ogen als het ware vanzelf weer open!

Hu, weer een ravijn! Een eindje verder: Hu, weer zo'n draai!

Die scherpe hoeken in de weg noemt men op Celebes

Op weg naar Makale.

haarspeldbochten. Er is heel wat rijkunst voor nodig om zonder ongelukken om zo'n massieve bergklomp heen te draaien. Eén ogenblik van weifelen, één seconde van niet-opletten kan noodlottige gevolgen hebben.

Pa keek tersluiks naar den chauffeur.

Die man had zeker zenuwen van koperdraad! Hij bekommerde zich nergens om, zat rustig achter 't stuur en trok zich niets aan van de angstig-kloppende harten en bleke gezichten achter hem!

Waar zou hij zich ook druk om maken! Hij kende de weg op z'n duimpje en geen ravijn, hoe diep ook, maakte hem angstig.

Zo werd enige uren doorgereden....

Eindelijk, toen de machtige Bamba Poeang, de heer der bergen, was gepasseerd, kreeg het landschap weer een vlakker aanzien.

't Gaf een hele opluchting. De dames durfden weer naar buiten kijken en Joop begon al weer praats te krijgen.

De laatste twintig kilometer werden met een flink vaartje „genomen”.

Precies om halfeen reed de auto het vriendelijk plaatsje Makale binnen. Geen minuut later stopte de chauffeur voor het huis van den Bestuursambtenaar.

Een forsgebouwde jongeman kwam haastig naar buiten lopen om het portier te openen.

„Dames! Heren! Oom! Jongelui! Welkom in Toradja-land!”....

9. WAAR DE BLINDSTE HEID'NEN WONEN

De angstige uren waren spoedig vergeten, dank zij het gulle onthaal en de even gulle lach van neef Karel. Hij schudde meewarig het hoofd, toen zijn gasten vertelden, hoe kleintjes zij zich hadden gevoeld tijdens de rit door het woeste bergland.

„Och, och, zulke echte Java-Hollanders! Die zijn ook niets gewend! U ook in angst gezeten, oompje? Nu, dat is wel eens goed voor de slanke lijn! U wordt anders veel te dik! . . . .

Jullie zijn toch zeker niet bang geweest, jongens? Als echte Verkenners van Jan, eh . . . .”

„Jan Pieterszoon Coen, mijnheer!”

„Ah, juist! Oom schreef me, dat hij een paar Verkenners van Jan Corneliszoon Tromp zou meebrengen! 'k Begreep wel, dat de naam een beetje anders zou zijn. Nu, hoe vonden jullie het ritje?”

Joop moest eerlijk bekennen dat zijn hart niet helemaal gerust was geweest; Wim had net het gevoel gehad of hij in een vliegmaschine op rolschaatsen reed!

Karel schaterde 't uit. „Wat een helden op sokken! Nu ja, de eerste keer, hè. 't Is een kwestie van wennen. Toen ik verleden jaar voor het eerst hier kwam, was mijn hart ook op de bodem van de auto gezonken. En nù — nu rijd ik te paard langs de diepste ravijnen zonder met de ogen te knippen. Ik zing er zelfs bij!”

„Zeker zo iets als: I-Ik leef, ho-oog in, de-e A-àlpen!” gromde zijn oom. „Als ik geweten had dat die lekkere koffie van jou zo dicht bij de wolken groeide, was ik met een vliegmaschine gekomen!

Maar zeg, jullie kennen in dit bergland toch ook nog zo iets als een middagmaal?”

„En òf!” verzekerde Karel.

Inlandse Kerk in de Toradja-landen.

Na de maaltijd ging het gezelschap een rondwandeling door Neefs „residentie” maken. Hoewel het pas vier uur was, had niemand hinder van de warmte.

Makale ligt namelijk op ongeveer zeshonderd meter hoogte boven de zeespiegel. Ook 's middags stijgt de temperatuur er nooit zó hoog, dat men tegen wat lichaamsbeweging behoeft op te zien.

Het plaatsje zelf is op een heel bijzondere wijze aangelegd. Het centrum wordt gevormd door een grote cirkelronde vijver, met een middellijn van een paar honderd meter. In de rondte daaromheen staan de voornaamste gebouwen: het kantoor en de woning van den bestuursambtenaar, de pasanggrahan ¹⁾, de school en de kerk.

Langs de verschillende wegen, welke als de draden van een spinneweb van uit het centrum naar Noord, Zuid en Oost lopen, staan aan weerszijden de netjes onderhouden kamponghuizen. De meeste erven zijn door pagars ²⁾ van gesneden bamboe van elkaar gescheiden. 't Viel den wandelaars al dadelijk op dat er een echte Zaterdagmiddagstemming in het plaatsje heerste.

In de kampongs op Java merk je daar weinig van, omdat de bevolking er bijna uitsluitend uit Mohammedanen bestaat, voor wie Zondagsheiliging een onbekend begrip is. Waar het Christendom ingang gevonden heeft krijgt ook het maatschappelijk leven een geheel ander aanzien. Neef Karel wist daar van mee te praten.

Voor hij in het Toradjaland werd geplaatst, was hij enkele jaren werkzaam geweest in een kustplaats aan de Bonigolf, waar alleen Mohammedanen en enige Chinese handelaars woonden.

Dat plaatsje voerde heel wat copra ³⁾, rotan en damar ⁴⁾

¹⁾ klein hotel.

²⁾ schuttingen.

³⁾ gedroogd vruchtvlies van de cocosnoot.

⁴⁾ hars.

uit en werd dan ook om de veertien dagen door een boot van de K.P.M. aangedaan. Jammer genoeg moest dat al tijd juist op Zòndag zijn.

Van 's ochtends vroeg tot laat in de middag werd er met man en macht gewerkt om de aangevoerde goederen te lossen en de uitvoerproducten in de boot te laden. De hele bevolking hielp er aan mee. 't Was een geloop en een gedraaf, een gezwoeg en een gezweet, een geschreeuw en een getier.... alles op — *Zondag!*

„'t Is mij werkelijk wel eens gebeurd,” vertelde Karel, „dat ik 's ochtends bij het opstaan naar mijn kalender keek om mijzelf te overtuigen dat het Zòndag wàs!

Hier, in het zogenaamde heidenland, is het heel anders. U kunt nu aan alles al merken dat de Zondag nadert.... en morgen!....”

't Was inderdaad een geheel enige gewaarwording.

Terwijl neef Karel met zijn gasten een rondwandeling door de tuin maakte, waar de kamperfoelie bedwelmend geurde en duizenden oranjeappels goudachtig glansden in het licht der morgenzonnestralen, begon het klokje in de kerktoren vriendelijk te kleppen.

Een blijde Zondagstemming maakte zich van de harten meester.

Op de wegen rondom de vijver en in de kampongs was het nog stil; vandaag behoefde immers niet gewerkt te worden. Ook van het bestuurskantoor bleven de blinden voor de ramen gesloten.

Hier en daar ging de deur van een huis open.

Mannen traden naar buiten, in een stemmig zwart jasje gekleed.

De vrouwen droegen haar schoonste kabaja en haar mooiste sarong. Met Bijbeltjes en psalmboekjes in de hand wandelden allen zwijgend kerkwaarts.

„Daar komt zendeling Veldman ook al aan!' wees neef Karel.

„We zullen wachten tot hij voorbijkomt. Ik zal u wel even aan hem voorstellen.”

De kennismaking was allerhartelijkst. Toen de Zending hoorde, dat neefs gasten gaarne de kerkdienst wilden bijwonen, glansde hij van genoegen.

„Zóveel blank en bruin te zamen heb ik nog niet vaak onder mijn gehoor gehad. Zullen we dan nu maar gaan?” stelde hij meteen voor.

Joop en Wim hadden vóór dien nog nooit een Maleise kerkdienst bijgewoond. Ze merkten echter al gauw dat alles precies eender ging als in een Hollandse kerk.

Na het uitspreken van de zegenbede werd een psalmvers gezongen; daarna ging de Zending voor in gebed en vervolgens las hij een gedeelte van Markoes toedjoeh (Markus zeven).

Zijn preek ging over de genezing van het dochtertje van de Fenicische vrouw.

Zó veel konden de jongens er nog wel van begrijpen.

Hun Maleise taalkennis was echter niet groot genoeg om een preek, welke in vloeiend Hoog-Maleis werd uitgesproken, geheel te kunnen volgen.

Tersluiks keken ze eens naar hun mede-hoorders.

Dicht bij hen zat een eenvoudige Toradjavrouw met een zuigeling op haar schoot. Een andere vrouw had haar zootje, een lief kereltje van nauwelijks twee jaar, mee naar de kerk genomen.

't Stilzitten beviel hem blijkbaar niets. Van tijd tot tijd wipte hij van de bank af en wandelde dan heel gemoeidelijk door het kerkpad. Zijn moeder liet hem kalm zijn gang gaan; niemand nam er aanstoot aan, niemand lette er zelfs op!

In dat opzicht zijn Inlanders inderdaad heel wat „rustiger” dan sommige „blanken”, die bij 't minste of gering-

ste beweginkje in de kerk plotseling al hun aandacht voor de preek verliezen!....

Moe begreep ook slechts weinig van wat de Zendeling zei. Toch — genóót zij!

„Zat ze nu heus in een kerk in 't hartje van een *heidens* land?” vroeg ze zich blij-verwonderd af. „Te midden van een groepje mensen, die tot voor kort de afgoden hadden gediend? Die — misschien een jaar geleden nog — aan allerlei boze geesten hadden geloofd?”

Welk een totale omkering moest er dan wel in diè harten hebben plaats gehad!

Eenmaal zou het deze wilde heidenen zalig in de oren klinken: „Komt in, gij gezegenden des Vaders, en beërft het Koninkrijk, dat voor u is weggelegd!”....

Hoor, de Zendeling liet de gemeente Psalm 87 vers 3 zingen:

De Filistijn, de Tyriër, de Moren,
Zijn binnen u, o Godsstad! voortgebracht.

Er haperde nogal wat aan het zingen. Velen konden de wijs niet goed en sommiger stem was niet bepaald wel-luidend!

Maar — dat hinderde niet, als het hært maar meezong!

Na het eindigen van de dienst, wandelde de Zendeling met het groepje Hollanders naar het huis van neef Karel. Voor de uitnodiging om een kopje koffie mee te drinken moest hij tot zijn spijt bedanken. Thuis wachtte het middagmaal en over een uurtje hoopte hij weer in de auto te stappen om in een andere gemeente, op dertig kilometer afstand, het Woord te gaan bedienen.

„Kunt u soms morgenochtend bij mij een kopje koffie komen drinken?” nodigde hij vriendelijk. „Dan kunt u meteen een kijkje nemen in de onderaardse zalen en gewelven, die....”

„De.... wat?” vroeg neef verbaasd. „'k Ben al zo vaak bij u geweest en daar hebt u mij nog nooit van gesproken!”

Veldman lachte. „Tot voor enige dagen wist ik er zelf ook niets van; een Christen-Toradja heeft mij het geheim verklapt. Dus — als u iets voor een onderaardse wandeling voelt!.... 't is heus de moeite waard.”

„Graag hoor! Tot morgen dan!” stemden allen toe.

Kampong Laoetoeng, waar zendeling Veldman woonde, lag ongeveer vijftien kilometer ten Oosten van Makale. Een uitstekend onderhouden autoweg verbond de beide plaatsen.

Toen het gezelschap de volgende morgen in de auto stapte, kon Winterfeld niet nalaten te zeggen: „'t Is hier dan toch wel een vreemd land! De ene dag zweef je over de bergen, de andere dag ga je een onderaards uitstapje maken! 'k Ben heus benieuwd wat we nu te zien zullen krijgen!”

Joop en Wim waren niet minder nieuwsgierig. Een flink gat in de grond hadden ze wel meer gezien, maar — de Zendeling sprak immers van een wandeling! Was er dan een tunnel?....

De heer Veldman ontving zijn bezoekers in de voor-galerij. Begrijpelijkerwijs kwam het gesprek al spoedig op het doel van de reis. Vooral de dames wilden toch graag eerst iets méér van het geheimzinnige hol weten, alvorens zich er in te wagen!

„Leeuwen en beren zullen er wel niet in zijn!” spotte Winterfeld, „maar eh.... kleine ondiere, zoals spinnen en torren en slakken, en hagedissen, hu!” Hij gaf den Zendeling ongemerkt een knipoogje. „Nietwaar, mijnheer Veldman? Die zijn er bij duizenden zeker?”

Veldman wilde de dames niet àl te erg laten griezelen.

„Och, een stuk of wat!.... Maar — van die vreselijke

mônsters, met een visachtig lichaam en een kop als een draak, diè zijn er genoeg. . . . in de gedachten van de Inlanders althans!"

„Wisten zij dan wèl van het bestaan van de grot af?" vroeg pa.

„Ongetwijfeld! En natuurlijk hebben zij het duistere hol als een verblijfplaats van kwade geesten beschouwd.

Wat dunkt u, zullen wij die geesten maar eens gaan storen in hun zoete rust? 'k Zal een paar Toradja's meenemen om de fakkels te dragen."

Na een kwartier lopen werd de ingang van de grot bereikt. ¹⁾

De meegebrachte toortsen werden aangestoken; één van de gidsen ging voor het gezelschap uit, de andere volgde achteraan.

De eerste vijftig meter werd voetje voor voetje afgelegd. Verbrokkelde stenen en een glibberige laag klei bemoeilijkten het lopen in het halfduister, waaraan de ogen eerst gewend moesten raken.

Een eindje verder bleef de gids plotseling staan. Met een veelbetekenend gebaar maakte hij den Zendeling opmerkzaam op een bruinachtige modderstreep langs de wanden van het gewelf.

Veldman vertaalde. „Als de rivier van Laoetoeng ging bandjirren liep ook deze grot onder water! De modderstreep wees aan tot welke hoogte het water kon rijzen; die streep liep — precies boven hun hoofden!"

De dames voelden een koude rilling over de rug gaan. Als dus. . . .!

„Ja, maar maak u niet ongerust," voegde hij er haastig aan toe. „Als er een bandjir in aantocht is weten wij dat in Laoetoeng lang genoeg te voren. Er is de laatste

---

¹⁾ Deze grot is tegenwoordig in het Toradjaland bekend als de grot bij Tengko.

Bij het flakkerend schijnsel der flambouwen.

dagen geen druppel regen gevallen; kans op een bandjir is er op 't ogenblik dus niet."

Bij het flakkerend schijnsel van de flambouwen werd de tocht voortgezet: nu eens door nauwe gangen, dan weer langs brede gewelven, waarin honderden grillig gevormde druipstenen van de zoldering omlaag hingen. Het

toortslicht riep spookachtige schaduwgestalten op de wanden te voorschijn.

Na weer enkele gangen te zijn doorgedaan, kwam het gezelschap eerst in een grote zaalvormige ruimte, welke geheel leeg was, en vervolgens in een breed gewelf waarvan de bodem voor 't grootste deel onder water stond. Een smalle strook grond langs de linkerwand was gelukkig droog gebleven.

„Net voldoende om geen natte voeten te krijgen!” constateerde neef Karel.

„En geen vuile schoenen!” voegde pa er aan toe. „Ziet u wel dat het water zo zwart is als schoensmeer?”

Veldman vertelde, dat — volgens de Toradja's dan — op de bodem van dit meertje afzichtelijke monsters huisden. 't Water moest wel twintig Meter diep zijn. Voor geen geld van de wereld zou een Inlander het ooit wagen hier een bad te nemen.

De bezoekers konden 't zich best indenken. Vlak voor hun voeten glansde het water als zwart metaal; verderop tekende het zich tegen de wand van het gewelf af als een dofzwarte inktvlek. Het hol was bovendien zo somber, zo geheimzinnig duister, dat de toeschouwers een gevoel van beklemming onmogelijk konden onderdrukken.

De gidsen huiverden van angst toen ze over het smalle strookje grond vlak langs het water moesten gaan.

Gelukkig — allen kwamen er levend voorbij!

Er volgden nog enige gangen en zalen met wanstaltige druipsteenfiguren, en toen — na de lange, sombere tocht leek het een plotselinge verrassing te zijn — stond het gezelschap opeens weer in het volle daglicht. De tocht had meer dan een kwartier geduurd.

„Wat schijnt de zon *nu* heerlijk!” riep Wim opgetogen.

„Ja, 't is net of we het licht nu heel anders zien dan daarstraks,” merkte de Zendeling op. „Dat komt natuur-

lijk doordat we het zo lang gemist hebben.”

In gedachten verzonken staaarde hij naar het schone zonnelandchap. „Wat moet het dan wel heerlijk voor een Toradja zijn,” peinsde hij halfluid, „als het klare licht van het Evangelie in zijn ziel opgaat, na de lange, donkere nacht van angst en bijgeloof! . . . .”

10. DODENFEESTEN, HANENGEVECHTEN EN — SCHOOLIEDEREN

U treft het wel bijzonder," merkte neef Karel de volgende morgen aan het ontbijt op. „Vandaag begint het dodenfeest ter ere van Poeang So Randoeng. De overledene heeft tot de hoge adel behoord en daarom heeft de familie toestemming gekregen om gedurende vier dagen hanengevechten te laten houden. We zullen er....” „Waar is dat „er”?” viel zijn oom hem in de rede. „Toch niet in een van die hoge bergkampongs, waar we op handen en voeten naar toe moeten klauteren?”

Karel stelde hem gerust. 't Was in kampong Malimboeng, op twaalf kilometer afstand van Makale. Er liep een goede autoweg naar toe; nu ja. . . . een paar ravijntjes.... daar behoefden ze immers niet bang voor te zijn!

„Zo'n dodenfeest —” . . . .

„Ja, zeg ons eerst eens wat men eigenlijk bedoelt met dat vreemde woord," drong moeder aan. „'t Klinkt mij zo raar in de oren, zo — oneerbiedig!”

Karel krabde zich eens achter de oren. „Om 't in een paar woorden te zeggen, tja, dat valt niet mee. 't Hangt natuurlijk ten nauwste samen met de Animistische denkbeelden van den Toradja, en met zijn primitieve opvattingen omtrent het verblijf in het dodenrijk.

Net als overal wordt ook hier bij de begrafenis van „een man uit het volk” weinig drukte gemaakt. Zo iemand is ook in het dodenrijk niet in tel.

Maar met een „Poeang”, in wien men een afstammeling van de goden ziet, is het heel anders gesteld.

Die keert na z'n dood tot zijn goddelijke voorzaten terug! De Toradja's vinden dat een dergelijke gewichtige gebeurtenis met feestelijkheden gepaard moet gaan; daarmee bewijst men den reiziger naar het dodenrijk de meeste eer!

De Poeang, die vandaag begraven wordt, is twee jaar geleden gestorven....”

„Wät zegt u?” klonk het niet weinig verbaasd.

„Ja, heus, twéé jaar geleden. Al die tijd heeft men den overledene thuis bewaard, in de nodige kains¹⁾ gewikkeld. Zijn geest was nog niet voldoende los van het aardse bestaan om de grote reis te kunnen aanvaarden. U begrijpt, dat de familie van den gestorvene al die tijd geducht heeft moeten oppassen om den geest niet te ontstemmen; dat zou haar duur te staan zijn gekomen!

’k Vermoed daarom, dat het dodenfeest ook min of meer een uiting van blijdschap is; men raakt eindelijk den lastigen, humeurigen „toeschouwer” kwijt! De heidense priesters hebben uitgemaakt dat de geest „gereed” is voor de reis naar het dodenrijk; nu mag ook het stoffelijk overschot naar zijn laatste rustplaats worden gebracht. Meen echter niet dat de Toradja’s hun doden aan de schoot der aarde toevertrouwen! Hun graven zijn hoog in de ontoegankelijkste rotsen uitgehouwen.

Straks zal ik er u een paar aanwijzen. ’k Weet zeker dat u zult zeggen: hoe ter wereld zijn ze dáár bij gekomen!”

„Weet u ook waaròm zij zulke onbereikbare plekken uitkiezen?” vroeg pa.

„Wel, ’k denk met het oog op diefstal.

Het graf zelf wordt met een houten schot afgesloten, maar vóór dat schot plaatst men verschillende voorwerpen, die den overledene hebben toebehoord: zijn sirihzak, zijn hoed en óók zijn gouden sieraden.

’t Spreekt vanzelf dat een Toradja zich nooit aan deze dingen vergrijpen zal, maar een doortrekkende vreemdeling zou er anders over kunnen denken. Toch heb ik nog nooit van een geval van diefstal gehoord, wèl is het enige malen voorgekomen dat iemand een poging om bij

¹⁾ kleden.

Toradja-graven.

een graf te komen met de dood heeft moeten bekopen!"
„Nou, nou! dan zullen we er maar een behoorlijk eind
vandaan blijven,” besloot Winterfeld.

„Maar zeg es, dat feestvieren, gaat het daar nogal orde-
lijk bij toe?”

Karel schudde het hoofd.

„Een verheffend schouwspel is het allerminst. U moet
niet vergeten dat het een echt *heidens* feest is. 'k Denk,
dat er wel meer dan honderd karbouwen zullen worden
geslacht, en bij de hanengevechten wordt heel wat geld
verdobbeld. . . .”

De beide dames keken elkaar vragend aan. Om naar zó'n
féést te gaan kijken! . . . Veel liever bleven ze dan maar
thuis.

Neef wist echter een betere oplossing.

„In Malimboeng is een heel aardig schooltje, even buiten
de kampong. De goeroe zal het wát prettig vinden als
hij hoort, dat een paar Hollandse dames belangstelling
voor zijn werk hebben.

Terwijl u zich van de vorderingen der leerlingen op de
hoogte stelt, gaan wij een kijkje in de kampong nemen.
Langer dan een uur blijven wij er zeker niet. Daarna
wandelen we op ons gemak naar de school, kijken daar
nog wat rond en stappen dan weer allen in de auto. De
terugreis maken wij via kampong Laoetoeng. Ik heb zen-
deling Veldman beloofd, vandaag even bij hem te zullen
komen om enige kwesties te bespreken.

Gaan allen accoord met dit plan?”

Ja, zó was het uitstekend.

Joop en Wim zouden het ruwe schouwspel, waar ze een
uur later getuige van waren, niet licht vergeten.

Op een heuveltje ten Zuiden van Malimboeng was een
houten stellage opgericht. Bovenop zaten enige heidense

priesters, die blijkbaar belast waren met de verdeling van de feestgaven.

Tien, twintig karbouwen stonden op korte afstand aan palen vastgebonden. Een voor een werden ze voor de stellage aan een stenen offerpaal vastgemaakt en vervolgens met een lansstoot gedood. De grote brokken bloederig vlees werden door de priesters in porties gedeeld. De mensen verdrongen elkaar om een stuk machtig te worden. Gekrijs en luid geschreeuw vervulden de lucht. Neen, hartverheffend was het toneel zeker niet! Pa wenkte de jongens gauw, dat ze hier niet moesten blijven staan.

„k Word wee van het kijken,” verklaarde Winterfeld.

„En dan die zwetende gezichten er om heen, met ogen waaruit de hebzucht straalt... 'k heb er schoon genoeg van, hoor!”

„Laten we dan nog even naar de hanengevechten gaan kijken,” stelde neef voor. „Niet dat het daar zachtzinniger toegaat, maar dan hebben we tenminste alles gezien.

Ja, ginds is het, op dat vlakke stuk terrein, waar u de mensen in een kring geschaard ziet zitten. Op het open veld binnen die kring worden de gevechten gehouden.

Voor dit „vermaak” gebruikt men geen gewone hanen, maar speciaal voor dat doel afgerichte vechthanen. Er zijn grote, trotse prachtdieren bij. Sommige, die reeds meermalen als overwinnaar uit het strijdperk zijn getreden, worden met goud betaald!”

Het gezelschap was inmiddels de kring genaderd. Niemand van de toeschouwers keek op; honderden ogen volgden met hartstochtelijke belangstelling het verloop van de strijd.

Nadat de hanen uit hun kooi waren gehaald, werden zij met een trots gebaar aan het publiek vertoond. Vervolgens bond de kamprechtter hun de lange, vlijmscherp geslepen, stalen sporen aan de poten.

Alvorens de dieren op elkaar los te laten, werden ze eerst een paar keer omgedraaid, met de koppen bij elkaar gebracht, weer vlug achteruitgetrokken — alles natuurlijk met het doel de vechtlust tot het uiterste te prikkelen.

Het publiek leefde gespannen mee, schreeuwde en siste om de dieren nog meer op te hitsen.

Zodra ze losgelaten werden, vlogen ze woedend op elkaar in.

Even een fel pikken van de snavels, een wild slaan van de vleugels... dan, opeens, stortte een der dieren dood ter aarde. Het gevecht had nog geen vijf seconden geduurd.

Handenvol rijksdaalders en guldens wisselden nu van eigenaar, want vóór de tweekamp begon, waren er heel wat weddenschappen onder de toeschouwers afgesloten. Dat het betalen niet van harte ging, was goed aan de boze gezichten te zien!

„Wát een toestand!” zuchtte Winterfeld meewarig. „Hoe de mensen dáár nu toch vermaak in kunnen scheppen!” „Zeg Karel,” wendde hij zich dan tot zijn neef, „wordt er niets gedaan om deze ruwe vertoningen tegen te gaan? Kan zoiets niet verboden worden?”

„Maar oom!” klonk het onverwachte antwoord, „u hebt de *gezichten* van de mensen toch gezien? Spraken die geen duidelijke taal? De hartstocht voor het spel zit er bij de Toradja's zó diep in, dat een verbod niets zou helpen. 'k Weet zeker, dat ze dan in het geheim tòch hanengevechten zouden houden.

Nu gebeurt het met toestemming en onder toezicht van het Nederlands Bestuur en die toestemming wordt alleen bij gewichtige gelegenheden gegeven. Van jaar tot jaar vermindert het aantal van die gewichtige dingen — en dus ook het aantal toestemmingen!

Ik vind dat een wijze maatregel van de regering. Zonder

dat het verboden wordt, raakt het hanenvechten langzamerhand in onbruik. Misschien is de tijd al niet ver meer waarin deze onedele sport geheel tot het verleden zal behoren."

„Ik geloof dat uw neef gelijk heeft," merkte pa op. „Bovendien moeten we niet vergeten dat het Evangelie reeds de strijd met deze ruwe gewoonten heeft aangeboden. We weten uit onze eigen geschiedenis wel, dat onze voorouders óók veel met het dobbelspel op hadden. Naarmate het Christendom veld wint, verdwijnen de heidense gebruiken."

Al pratend had het gezelschap de kampong verlaten en de weg naar de school ingeslagen.

„Ziezo, we zijn er!" kondigde neef Karel even later aan. Winterfeld keek links en keek rechts, naar voren en naar achteren, maar zag niets dat op een schoolgebouw leek.

„Kin omhoog, oom!" ried Karel.

„Ah, sah! boven op die goenoeng? ¹⁾ Hoe komen jullie er toch bij om allemaal van die wolkenkrabbers te bouwen! Goed, dat ik hier niet op school heb gegaan!"

„Dan was u niet zo dik geworden, hè!" lachte pa.

„Nee, dan hadden ze mijn naam wel in de absentenlijst kunnen laten drukken!"

„O, o, pfff, fff!" zuchtte hij halverwegen. „Ga jij achter me lopen, Joop, dan kan je me zo nu en dan een duwtje geven!"

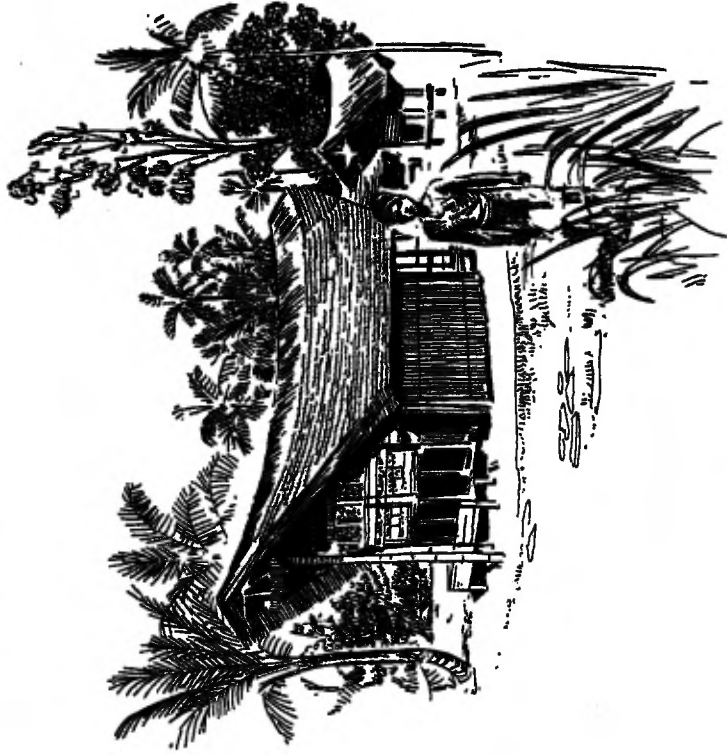
Nog een eindje. . . . nog een eindje. . . . 't Laatste gedeelte van het pad was tamelijk vlak; Winterfeld kwam weer op adem.

Beleefd buigend trad de goeroe ²⁾ op de bezoekers toe.

„De dames zijn nog in de school," antwoordde hij op een vraag van pa. En lachend voegde hij er aan toe, dat

¹⁾ heuvel.

²⁾ Inlands onderwijzer.

Ontmoeting met den Chr. Toradja.

van het onderwijs die ochtend niet veel terechtgekomen was. De kinderen hadden alleen maar oog gehad voor de beide blanke njonja's!

't Was ook zo'n ongewone gebeurtenis.

Nu, maar de kleine bruintjes hadden toch heel goed naar de Bijbelse vertelling geluisterd, deelde moeder even later mee toen de heren de school waren binnengetreten.

„Waar heeft de goeroe van verteld?” vroeg pa nieuwsgierig.

„Ja, 't ging over Petroes en Pauloes” . . . méér wist moeder er niet van!

„Nu, 't is fraai hoor!” schertste pa. „Als de kinderen er morgen ook zo veel van weten moet de goeroe het hun maar niet kwalijk nemen!”

Moeder glimlachte. Van het rekenonderwijs, dat half in 't Toradja's en half in het Maleis was gegeven, had zij helemaal niets begrepen! Uit het telkens omhooggaan van de bruine vingertjes meende zij echter wel te mogen afleiden, dat de kleinen goed „bij” waren.

Joop gaf z'n vriend een kameraadschappelijke por in de rug.

„Over repeterende breuken maken ze zich hier niet druk zeg, merk je wel?” fluisterde hij hem in 't oor.

„Nee, en over Natte His en Vader Ges ¹⁾ ook niet!” klonk het even zacht terug.

„Hè, wat zullen we nu krijgen? Gymnastiek?”

Op een wenk van den goeroe waren alle kinderen uit de banken gekomen. Binnen enkele seconden hadden zij zich netjes en ordelijk in twee gelederen opgesteld. De jongens zagen nu pas, dat iedere leerling een bamboefluit in de hand had.

Ter ere van de bezoekers zouden enige liederen ten beste worden gegeven. Je kon aan de gezichten zien dat ze 't wàt graag deden! Muziek en zang zijn bij de verschillen-

¹⁾ Natuurlijke Historie en Vaderlandse Geschiedenis.

de volksstammen in Indië zeer geliefd. Verstandige goeroe's weten daar handig partij van te trekken door het zangonderwijs zó aantrekkelijk te maken, dat de kinderen alleen dáárom al graag naar school gaan. De andere vakken nemen ze er dan, op de koop toe, maar bij! 't Gevolg is echter meestal dat ze al heel gauw ook die andere vakken aardig vinden, en — trouwe scholieren worden. De goeroe van Malimboeng kende zijn Pappenheimertjes opperbest. Eén wenk — en de dwarsfluiten werden voor de mond gebracht; de ogen richtten zich strak op den dirigent.

„Wilhelmoes!

Drie tellen vooraf, en dan — keurig gelijk, hoor! Daar gaat het:

Satoe, doea, tigà! . . .”

Driestemmig verklankten de tere fluittonen het aloude Wilhelmuslied. 't Klonk zuiver en schoon. De bezoekers luisterden met ingehouden adem.

Nadat ook nog enige andere Vaderlandse liederen waren gespeeld, verzocht moeder den goeroe de kinderen iets te laten zingen.

„Sekarang bernjanji! ¹⁾

Malam koedoes, malam senjap. ²⁾”

Plechtig, ontroerend-schoon zongen de kinderstemmen het lied van de stille nacht, waarin Davids Zoon werd geboren.

Het geluid plantte zich voort tot ver buiten de schoolwanden, zwakker en zachter wordend, tot het verstierf in het rauwe gekrijs van het feestvierend heidendom. . . .

---

¹⁾ nu zingen.

²⁾ Stille nacht, heilige nacht.

11. TE PAARD LANGS DE SADANRIVIER

„De dames gaan dus vandaag niet met ons mee?” vroeg neef Karel de volgende morgen. „Weet u 't zeker?” „Ja, heus!” verklaarde moeder nadrukkelijk. „We hebben gisteren een geheim afspraakje met mevrouw Veldman gemaakt....”

„.... om vandaag een bezoek aan het meisjesinternaat te brengen!” verklapte pa.

„.... En om te helpen bij het uitzoeken van een mooi stofje voor de japonnetjes!” zei Winterfeld langs z'n neus weg.

Mevrouw Vermeer keek verwonderd op. „Hoe weet ù dat?”

„Aha, 'k heb dus goed geraden!” lachte oom. „Och, als dames een apartje hebben, zijn er altijd jurkjes of hoedjes of manteltjes in het spel!”

„Nu, dan zeg ik verder maar niets,” besloot moeder. „In ieder geval gaan wij vandaag niet mee, de heren mogen dus alléén op stap....”

„Ha, prachtig! — eh, pardon, ik bedoel: jammer, jàmmèr!” herstelde neef Karel vlug.

„Dan stel ik voor dat wij vanochtend een heerlijk ritje naar Kajossing maken. Oom kan daar zijn hart ophalen aan de prachtige kofficeaanplant, allemaal echte, onvervalste Javakoffie; en wij....”

„Waar ligt dat ergens, Kajossing?” informeerde Winterfeld voorzichtig. „Zeker ook weer dicht bij de wolken? 'k Heb vandaag geen trek in acrobatische klimpartijen, hoor!”

„Nee, nee, u hoeft er geen stap voor te lopen; Kajossing is te paard gemakkelijk te bereiken.”

„Te paard? Hoe zeg je? Te — páárd? Maar ik ben geen huzaar! Wat denkt u ervan, mijnheer Laveur? Kunt ù paardrijden?”

Pa vertelde dat hij wel eens op een paard had gezeten, maar —

„Op een hobbelpaard, bedoelt u zeker?” schertste Winterfeld.

Neen, op een echt paard; maar — een goed ruiter durfde hij zich toch niet noemen.

Joop had Wim al een paar elleboogstoten gegeven. „Hoor je 't, zeg? wordt dat een fijn tochtje! Huup, huup! Vort, beest! We zullen 'm laten galopperen! Om 't hardst, Wim!”

Neef stelde zijn gasten gerust. Hij had een paar heel makke paarden op stal staan, die de vliegen op hun rug niet eens durfden wegslaan! De dieren waren het bergklimmen gewend; heus, 't was geen kunst om op een paardenrug te klimmen. . . .

„Heb je er soms één bij met steunzolen onder z'n voeten?” informeerde zijn oom. „Denk er aan, ik weeg nog altijd 104 kilo!”

Een kwartier later stonden er vijf gezadelde paarden bij de voorgalerij. Neef wees aan: „dit is de sterkste, neemt u die, oom! En mijnheer Laveur, u de schimmel. De twee kleinste zijn voor Joop en Wim. Oppas! ¹⁾ help jij de jongheeren even bij 't opstijgen?”

Joop zette de linkervoet in de stijgbeugel, de oppas gaf hem een zetje, hup, hij zat al. 't Zelfde ogenblik ('k denk dat Joop onbewust een rukje aan de teugel had gedaan) ging het dier er op een sukkeldrafje vandoor.

Dáár had Joopje niet op gerekend!

„Ho! Ho dan toch, beest!” riep hij angstig.

Gelukkig was de oppas het paard achterna gerend. Nog voor het aan 't eind van de tuin was gekomen had hij de teugel al weer gegrepen. 't Paard liet zich gewillig terug-

---

¹⁾ Inlands politieagent.

leiden, blijkbaar begrijpend dat het te hard „van stapel was gelopen!”

„Waar ging jij naar toe, Joop?” spotte Winterfeld.

„Werkte de rem niet goed?”

Karel legde hem uit dat je door een rukje aan de teugel het dier het teken van „rijden” gaf. Om het te laten stilstaan moest je de teugels gelijktijdig, zonder rukken, intrekken.

„Blijf nu maar rustig zitten, 't beestje zal heus geen kuren uithalen.”

Wim had inmiddels een paar keer vergeefs geprobeerd zijn rechterbeen over het zadel heen te krijgen. Hij wipte niet hoog genoeg op, zodat zijn been telkens weer terugleed.

Toch, 't moest! Hij zette de tanden op elkaar, liet zich zo diep mogelijk zakken, veerde omhóóg! Ja hoor, daar ging hij.

Zijn been vloog over het zadel — nu echter met zó'n vaart... dat Wim zijn evenwicht verloor en aan de andere kant weer op de grond terecht kwam!

„Nou, dàt lap je 'm!” bewonderde Winterfeld.

„Maar zeg eris, we doen geen haasje over! 'k Zal je even een handje helpen. Ajo, zet nog maar 'ns flink af, ik vang je aan de andere kant wel op.”

Nu lukte het beter. Wim zat ruiter te paard en keek triomfantelijk rond.

„Ziezo Joop, nu een galopje?”

Maar Joop moest er niets van hebben. Hij was al blij dat zijn ros zich rustig hield.

Winterfeld steeg 't laatst van allen op.

„Zeg, als jullie zien dat het arme beest te veel dóórbuigt, waarschuw me dan!” drong hij aan. „Wacht alsjeblieft niet tot je krak-krak hoort; dàn is het te laat!”

Karel verzekerde dat het dier ijzersterk was. 't Had nog wel zwaarder vrachtjes in z'n leven getorst.

„Ja ja, alles goed en wel, maar van gewapend beton is een koeda ¹⁾ nu eenmaal niet!”

„Ziezo, ik zit!”

„Nu, dan zitten we allemaal!” concludeerde Karel.

„Ik zal voorop rijden, jullie volgen maar. U zult zien, paardrijden is geen kunst, als je maar rustig blijft zitten.”

De ruitersstoet zette zich in beweging.

't Ging fijn, vonden de jongens. De dieren liepen gedwee achter elkaar aan, je kon de teugels slapjes laten hangen.

„Een galopje zou toch best kunnen,” opperde Wim voorzichtig.

„Neen, merci zeg!” protesteerde Winterfeld. „Dat dier onder mij heeft 't zo ook al benauwd genoeg. 'k Geloof dat ik z'n botten hoor kraken!”

Neef beweerde, dat het ooms zadel was dat zo piepte, 't paard zelf hoefde heus nog niet gesmeerd te worden! Een tijd lang werd zwijgend verder gereden. De ruiters genoten van de frisse bergkoelte, van het fraaie uitzicht op de omgeving en van het aangename ritje-te-paard. 't Was weer eens iets anders, na de vele autotochtjes, die ze nu al gemaakt hadden.

„We naderen de Sadan!” merkte Karel plotseling op.

„Hoort u hem?”

In de verte klonk een dof rommelend geluid, als van onweer op grote afstand.

Naarmate men verder reed werd het geluid sterker, dreigender. De paarden spitsten angstig de oren.

„Daar, bij die kromming in de weg, zijn we vlak bij de rivier!” wees Karel. „Maak u niet ongerust, het pad blijft even breed als het hier is, en de berm is met dicht struikgewas begroeid.”

„Zullen we niet liever even afstappen?” stelde pa voor.

„'k Wil er toch graag ook iets van zien!”

Daar was natuurlijk niets tegen.

¹⁾ paard.

Nadat allen waren afgestegen werd de tocht een eindweegs te voet voortgezet.

Door de openingen in het struikgewas kon men een blik werpen in de ijselijk diepe Sadankloof. Vierhonderd meter beneden het bergpad bruiste en kolkte de woeste stroom door de nauwe bedding, waarin grote rotsblokken hem de weg trachtten te versperren.

Zijstroompjes stortten klaterend langs de steile bergwanden omlaag. Bulderend en razend baande de stroom zich een weg door de kloven en spleten van de diepe afgrond. Dof-dreunende geluiden als van mokerslagen op een aambeeld klonken uit de onmetelijke diepte op en vervulden de lucht met een sombere galm. Dat was nu het machtige Lied der Bergen, de wilde strijdzang der natuur.

De mens, die dit hoort, voelt zich klein worden. Hoe wijs en sterk hij ook moge zijn, wat vermag hij tegenover deze majesteit!

Diep onder de indruk van het grootse schouwspel zetten de reizigers, nadat allen weer te paard waren gestegen, de tocht voort. Het pad leidde nu van de Sadan af. Van dalen was echter geen sprake, 't ging nog steeds hoger en hoger de bergen in.

„Hèb ik 't niet gezegd,” mompelde Winterfeld; „straks staan we weer voor zo'n Toradjase wolkenkrabber en dan is 't hijsen, hijsen, anders kom je d'r niet!”

Maar dat viel deze keer heus mee. 't Hijgen en hijsen werd ditmaal aan de pàarden overgelaten....

„Ha, eindelijk een huis!” wees pa in de verte. „'k Dacht al dat hier nergens mensen woonden.”

„Toch zijn we daarstraks twee kampongs gepasseerd!” vertelde neef. „U hebt ze niet kunnen zien, doordat ze hoog boven ons in het groen verscholen lagen. De Toradja's bouwen hun huis niet graag aan de publieke weg,

moet u weten. In vroeger jaren hebben de Boeginezen hier vaak strooptochten gehouden; wie in hun handen viel werd meegenomen en als slaaf verkocht. Dat is nu al lang geleden, maar de angst werkt blijkbaar nog steeds na.

Hier, in dit huis, woont Sotampoe, een jonge Christen-Toradja, die de school te Makale heeft doorlopen. Die is niet bang meer voor de Boeginezen. Een jaar of vier geleden heeft hij zich hier gevestigd, op een stuk grond dat aan zijn grootvader toebehoorde.

Er stonden toen nog een stuk of tien oude koffiebomen; het zaad van die bomen gebruikte hij voor een nieuwe aanplant, en nu — ha, daar komt hij juist aan."

„Tabeh, Sotampoe!"

„Tabeh, Toean! Toean-toean soeka lihat kebon kopi saja?"¹⁾

Winterfeld had zich al van zijn paard laten glijden. De anderen volgden zijn voorbeeld.

Nadat de paarden waren vastgebonden, geleidde Sotampoe het gezelschap langs een smal paadje naar zijn koffietuin.

„Tjonge, jonge, wat een prachtbomen!" prees Winterfeld.

„Joop, Wim, zien jullie nu het verschil tussen deze bomen en die van mijn onderneming? Die zijn veel forser; deze zijn slanker, fijner gebouwd om zo te zeggen. De bladeren zijn ook veel teerder en de kleur is zachter groen. Dit is nu echte Javakoffie, in 't hartje van Celebes nota bene. De beste koffie van de hele wereld!

Zègeris Sotampoe, waar heb je de bibit (het zaad) voor deze bomen vandaan gehaald? Ginds? Wat is ginds? Je wijst naar die hoge stammen voor je huis, dat lijken wel perebomen! Wat zeg je, zijn dat óók koffiebomen?"

---

¹⁾ Willen de heren mijn koffietuin zien?

„Ja, zowaar!” riep hij verbaasd uit, toen het gezelschap bij het huis was gekomen.

„Zó groot heb ik ze nog nooit gezien. Koffiebomen van vijf meter hoogte! Hoe oud zijn die wel?”

Sotampoe vertelde dat zijn grootvaders vader ze geplant had. Tachtig jaar stonden ze er zeker al. Volgens de familieoverlevering had een van hun voorouders doeloe-doeloe (héél vroeger) reeds koffiebomen geplant uit zaad dat de Portugies (Portugezen) op Celebes hadden ingevoerd!

„Wilt u nu ook mijn sawahs¹⁾ nog zien?” nodigde hij vriendelijk. „Die zijn aan de achterzijde van het huis.” De bezoekers waren een en al bewondering. De berghelling achter het huis was in een kunstig aangelegde trap herschapeu. Iedere „trede” was door een smal dijkje omgeven, zodat het bevoeiingswater niet kon wegstromen dan alleen door de daarvoor bestemde bamboekokers in de hoeken van de terrassen.

„Precies een watertrap!” merkte Joop op. „Hè, wat voeren die twee meisjes daar in de modder uit?”

„Die zijn bezig de rijst uit de kweekbedden over te planten,” lichte neef Karel in. „Zie je hoe gezwind dat gaat? De wortels van het rijsthalmpje worden zo maar losjes in de modder gedrukt. Na iedere zwaai van de rechterarm is er een plantje uitgezet.”

„En blijven die dan zo maar in het water staan?” vroeg Wim verwonderd.

„Ja, voorlopig, dat wil zeggen een paar weken, wel! Dan wordt de watertoevoer zodanig geregeld, dat de sawah geleidelijk droger komt te staan. Tegen de tijd dat de padi begint te rijpen is al het water weg.”

„Nu Sotampoe, 't ziet er keurig uit, hoor!” erkende Win-

---

¹⁾ natte rijstvelden.

terfeld. „Eh, wacht eens, ben je soms op Java geweest? Heb je dáár de kunst afgekeken?”

„Nooit, mijnheer! In Makale heb ik lezen en schrijven geleerd, en dit — er kwam een glans van dankbaarheid in Sotampoe's ogen — dit heeft mijn grootvader mij geleerd! Ik....”

Zijn stem stakte plotseling, de glans verdween uit zijn ogen. „Ik — vind het alleen zo vreselijk,”.... bracht hij er met moeite uit, „....dat mijn grootvader.... niets van *mij*.... heeft willen leren.

'k Had zo graag gewild.... dat hij ook.... Christen was geworden, maar daar wilde hij niets van weten,.... hij is.... als heiden gestorven. Ik ben te oud, ik begrijp die nieuwe dingen toch niet, zei hij steeds weer. Waarom.... zijn de blanke zendelingen.... ook niet vroeger gekomen?....”

„Wel, hoe vonden jullie het tochtje te paard, jongens?” vroeg mevrouw Laveur 's middags aan Joop en Wim.

„O, heerlijk, moeder! We zijn langs de Sadan gekomen en hebben het water héél diep onder onze voeten zien stromen. En lawaai, dat die rivier maakt! Daarna zijn we nog naar een koffietuin van een Toradja wezen kijken. Een aardige baas was dat wel, vond je ook niet, Wim?”

Wim knikte.

„'t Was een Christen-Toradja, mevrouw. Hij vertelde dat zijn grootvader niets van het Christendom had willen weten. En toen vroeg hij — zo iets vreemds....”

„Iets vreemds, Wim?”

„Ja, hij vroeg.... hij bedoelde.... hij klaagde....”

Wims ogen riepen de hulp van pa in.

„'k Geloof, dat ik wel weet waar Wim nu aan denkt,” zei pa.

„Hooft gij die stemme, roepend uit de verte,
Smekend om redding? 't Is een stem der smarte;
't Klinkt als een angstkreet, afgeperst aan 't harte;
Biddend en klagend.

Dàt was het, hè Wim?”

12. DOOR DE LUCHT NAAR BATAVIA

Zacht wiegelend gleeed de Rochussen door het diepblauwe water van de Java-zee.

Op het voordek stonden twee jongens, met de ellebogen op de railing van het schip geleund, dromerig te staren naar de weggolvende schuimmassa's. Op het middendek zat een viertal passagiers stil te genieten van het laatste uurtje rust aan boord. Aan de gezichtseinder tekende het naderende land zich af als een vaalbruine streep, waarin een witte lichtplek de ligging van een grote stad verried.

„Wat zijn die twee weken toch verbazend gauw omgegaan!” merkte Joop peinzend op.

„Ja, vooral de laatste,” vond Wim. „Vandaag voor een week waren we nog in het Toradjaland; Donderdag reden we naar Palopo, Vrijdag naar Singkang, Zaterdag naar Makasser....”

„Aardig was dat kerkje in het fort, hè!” herinnerde Joop zich opeens.

„Wat zei mijnheer Winterfeld ook weer? In 1667 is dit fort immers in handen van de Compagnie gevallen?”

„'k Geloof van wel; in ieder geval moet het in de tijd van Speelman zijn geweest. 't Leukste vond ik die antieke banken en stoelen.... als je je ogen dicht deed, zag je Coen en Maatsuyker en Speelman en meer van die beroemde heren er nog op zitten, en....”

„.... En als je nu je ogen wijd open doet, zie je Soerabaja liggen!” liet Joop er nuchter op volgen. „Zeg, heb jij je koffertje al gepakt? Ik nog niet. 'k Zal even de sleutel aan moeder gaan vragen.”

Een ruk aan z'n mouw hield hem tegen.

„Wacht eens even,” verzocht Wim. „Zie je niet, dat je moeder in druk gesprek is? Hè, waar zouden ze 't nu over hebben? Mijn moeder kijkt opeens zo verschrikt en mijn-

heer Winterfeld schudt zijn hoofd er bijna af. Je pa zit er om te lachen!"

„Nou, we hoeven niet alles af te luisteren, maar eh.... als we eens een beetje dichterbij gingen staan!" stelde Joop voor.

Wim viel hem direct bij. „'t Zijn vast geen geheimen, want je kunt mijnheer Winterfeld's stem boven alles uit horen."

„Heus, mevrouw, u behoeft er niet in 't minst tegen op te zien," hoorden ze Winterfeld zeggen. „Duizenden anderen doen het immers ook! Denk u eens in: in plaats van een hele dag in een stoffige, snikhete trein te zitten.... Wat zegt ù ervan, mijnheer Laveur?"

Wim kreeg een vriendschappelijke elleboogstoot te incasseren.

„Snap jij er wat van? Als mijnheer Winterfeld niet met de trein wil gaan, wat is hij dan van plan? Wil hij met de auto soms?"

„Of op de fiets?" grinnikte Wim. „Hoe ver ligt Batavia van Soerabaja?"

„Nou, zo wat negenhonderd kilometer!" meende Joop. „'k Zie den Baas al peddelen, zeg! Dan zijn we over drie maanden nog niet thuis! Nee, — 'k zou eerder denken, dat hij.... Hela, daar gaat me een licht op!" fluisterde hij plotseling opgewonden. „Mijnheer Winterfeld sprak in Makasser immers van een verrassing op de thuisreis. En toen zei pa.... Begrijp je 't, Wim? Hij heeft natuurlijk bedoeld dat we — met een vliegtuig naar Batavia zouden gaan!"

Van de aankomst te Soerabaja konden de jongens zich later bijna niets meer herinneren.

Ze waren in een taxi gestapt en naar een hotel gereden; 's middags hadden ze een rijtoertje door de stad gemaakt en 's avonds waren ze vroeg achter de klamboe verdwe-

nen — meer wisten ze er achteraf niet van te vertellen. Al hun gedachten waren van dat éne, grote feit vervuld geweest; morgen zouden ze gaan — vliegen!

't Was den heer Winterfeld ten langen leste gelukt de beide dames voor zijn plan te winnen. Pa was er sterk vóór geweest. Hij had in Holland reeds meermalen met de K.L.M. gereisd en vond het wel aardig nu ook eens een tochtje boven Java te kunnen maken. 's Nachts in hun dromen hadden Joop en Wim alle afstand-, duuren hoogterecords gebroken, maar toen ze de volgende morgen, heel in de vroegte, op het vliegveld kwamen en 'n vriendelijke meneer hen uitnodigde in de PK—AEG X te stappen, kwam er toch heel even een ráár gevoel in hen op!

Maar ja, wie in het schuitje zit, moet meevaren....! Winterfeld en pa deden of ze niets zagen van de vier bleekgezichten om hen heen.

„Ga nu maar rustig zitten,” zei Pa; „'t zijn heerlijk-zachte stoelen, vind je ook niet? Je zit hier fijn, hoor. Dadelijk zal je merken dat alles heel ,gewoontjes” is. Mijnheer Winterfeld zou eigenlijk al kunnen beginnen met afscheid van ons te nemen! Over anderhalf uur stapt hij in Semarang uit en een kwartiertje later zet het vliegtuig de reis voort. Wij hebben dan nog een uur of drie vliegen voor de boeg, net tijd genoeg om een dutje te doen; van praten komt onderweg niet veel! Hoor....”

Rrrr! Dzrrr! Brrr!

De drie motoren werden een voor een op gang gebracht. Mevrouw Vermeer keek angstig naar moeder.

Rrtt!... De vliegmaschine schoot naar voren; sneller, steeds sneller....

Moeder sloot even de ogen. Zouden ze dadelijk iets, een schokje of zo, voelen als het vliegtuig zich van de grond verhieft?

Een lichte druk op haar arm deed haar weer opkijken. Pa wees naar het raam.

„Hè!” Moeder schrok bijna. „Zijn we al. . . .?”

„We *oliegen*, Wim!” riep Joop.

De PK—AEG X was in die enkele seconden reeds meer dan honderd meter gestegen.

Nieuwsgierig en verbaasd keek moe door het zijraampje. Diep onder haar voeten, lag de wereld als een geweldig groot schilderij. Die blinkend-witte plekken waren de huizenblokken van Soerabaja, die wriemelende wit- en bontgekleurde stippen de mensen in de straten.

Verderop strekte zich een onafzienbaar groen veld uit, met zonlicht overgoten; dat was de vruchtbare laagvlakte van de Solorivier.

Kijk, daar lag weer een stad. Winterfeld krabbelde haastig de naam op een blocnote: Bodjonegoro.

Joop en Wim merkten nu meteen dat je in een vlieg-machine het beste *schrijftelijk* kunt praten. Met schreeuwen kan je je ook wel verstaanbaar maken, maar dat houdt je niet lang vol!

Grote, brokkelig-groene plekken gaven het landschap nu een geheel ander voorkomen.

„Is dat allemaal boerenkool?” schreef Joop op een stuk papier.

Winterfeld schaterde 't uit.

„Dat zijn de djatibossen van Rembang!” schreef hij terug.

Pa voegde er aan toe: „die het bekende *teakhout* leveren, waar men deuren enz. van maakt!”

„Fijn, hè Wim?” schreeuwde Joop zo hard mogelijk.

Hij kreeg geen antwoord. Alle kleur was plotseling uit Wims gezicht verdwenen en zijn hand hing slap over de armleuning van de stoel.

„Is er wat?” vroeg zijn moeder ongerust.

Wim glimlachte flauwtjes. Joop duwde hem potlood

en papier in de hand. „Schrijf maar op, zeg!”

„Er zijn.... een paar schroefjes.... in mijn maag.... losgegaan! Laat me maar....”

Winterfeld en pa knipoogden. Luchtziekte, begrepen ze. Niets aan te doen, rustig blijven zitten, misschien ging het vanzelf wel over. En anders!?. . . . Pa wees naar de papieren zakken, welke voor zeker doeleinde bestemd waren!

Gelukkig hoefde Wim er geen gebruik van te maken. Hij begon al bij te trekken; nog voor Semarang in zicht kwam, deed hij reeds ijverig mee aan de „conversatie”. 't Eerste wat hij schreef, was:

„Hartelijk bedankt voor alles en goede reis naar Tanah-tinggi, mijnheer!”

Winterfeld krabbelde er onder:

„Prettige reis naar Batavia! Jullie komen toch in de Kerstvacantie weer logeren op T. T.?”

Wim liet het antwoord aan Joop zien, Joop gaf het door aan Wims moeder, deze overhandigde het aan mevrouw Laveur en ten slotte belandde het bij pa.

„Onder één voorwaarde!” schreef pa er onder.

't Briefje maakte dezelfde reis van zo-even, maar nu in omgekeerde volgorde.

Na een paar seconden was het al weer terug, van een groot vraagteken voorzien.

„Als u vóór de vier-en-twintigste December de jongens in Batavia komt afhalen, mogen ze nà de zeven-en-twintigste met u mee!” maakte pa bekend.

Allen lachten en begrepen. 't Was een uitnodiging aan den heer Winterfeld om de Kerstdagen in Batavia te komen doorbrengen.

Het vliegtuig begon reeds te dalen.

Winterfeld peinsde en piekerde, maar wist zo gauw niet wat hij zou beslissen.

? ! ? ? ! ! ! tekende hij weifelend.

Even later stonden allen op het vliegveld van Semarang. Moeder verklaarde opgetogen dat het reisje door de lucht haar uitstekend was bevallen. Geen ogenblik had ze in angst gezeten. 't Ging alles zo heel gewoontjes....

„Nu, wat heb ik gezegd!” herinnerde pa haar. „En hoe vond u het, mevrouw Vermeer?”

Wims moeder straalde van genoegen. „Eerlijk gezegd,” bekende zij lachend, „heb ik vannacht bijna niet geslapen — van angst. Als ik geweten had dat het zó prettig zou zijn....!”

„En wat zeg jij er van, Wim?” vroeg Winterfeld nu. „Zijn de schroefjes weer aangedraaid?”

Ja hoor, Wim voelde zich kiplekker. Zoals hij nu was

En even later stonden allen op he vliegveld van Semarang.

meende hij best een tochtje om de wereld te kunnen maken!

„Nou, maar dan toch met een flink stelletje schroeven-draaiers bij je!” lachte Joop.

’t Kwartiertje was spoedig om. De piloot wenkte, dat het tijd was om in te stappen.

„We zijn helemaal vergeten, dat we nog iets moesten af-spreken met meneer Winterfeld,” bracht moeder in her-inning. „k Heb de betekenis van die vraag- en uitroep-tekenpuzzle niet kunnen vatten.”

„O, ik wel hoor,” verzekerde Pa. „Vrij vertaald stond er precies: Nee, ja, nee, nee, ja, ja, ja! ’t Laatste was dus: ja, ik kom!”

Winterfeld lachte geheimzinnig.

„Zó heb ik ’t eigenlijk niet bedoeld, hoor. Ik kan op ’t ogenblik nog geen stellige afspraak maken. In ieder ge-val zal ik u vóór Kerstmis wel even bericht sturen.”

„Mogen we dan weer alle tien komen?” vroeg Joop gretig.

„Ja, zeker!” beloofde Winterfeld gulweg. „Tenminste — als jullie allemaal flink vooruit bent gegaan op school. Zorg maar dat de rapporten gereed liggen als ik in Batavia kom, of neen — dat hoeft niet, ik zal zelf wel een onderzoek naar jullie vorderingen instellen!

Nou, tabeh hoor! Goede reis en behouden aankomst! Tot ziens!”

Het tweede deel van de reis verliep even vlot en even prettig als het eerste. Er raakte gelukkig niets los bij Wim, zodat hij opgewekt kon blijven meedoen aan de schriftelijke „gesprekken”.

Pa had de kaart van Java opgevouwen en lichtte de anderen telkens in omtrent de bezienswaardigheden welke gepasseerd werden.

„Die grote stad is Pekalongan, aan de Noordkust.

Die hoge berg links is de Slammat, een vulkaan. Volgens de legende zal hij eenmaal op een vreselijke manier tot uitbarsting komen en dan zal Java in twee delen worden gesplitst!....

„Wat zijn dat voor grote, witte gebouwen, midden in het land?” vroeg moeder.

„Suikerfabrieken, met bijbehorende woningen voor de employé's,” antwoordde pa. „We zijn nu boven de residentie Cheribon.

Dáár ligt de stad Cheribon; die grote weg gaat naar Bandoeng, in de Preanger. Wij blijven boven de Noordelijke kustvlakte.”

„Kijk,” wees moeder, „daar is de baai van Cheribon. Je kunt de vissers hun netten zien uitwerpen.”

De geweldige vlakte, welke vervolgens in zicht kwam, was met dichte wouden bedekt.

„Dáár een verkenningstocht houden, Wim!” schreef Joop.

„Nu zijn we boven het Oostelijk deel van de residentie Batavia,” deelde pa mee. „We naderen het doel van de reis, hoor. Nog een halfuurtje....”

„Is dat Priok soms?” vroeg mevrouw Vermeer na een poosje.

Pa knikte, en keek meteen op zijn horloge.

„Elf uur! We zijn nog geen vier en een half uur onderweg geweest. Met een auto zouden we minstens twaalf uur over die negenhonderd kilometer hebben gedaan!

Kijk, we zijn al boven Batavia. Dat is de Willemskerk en dat grote veld is het Koningsplein.”

Joops ogen zochten haastig naar de witte streep tussen het Koningsplein en de rivier, welke dwars door Batavia loopt. Dát moet de Citadelweg zijn, begreep hij. Daar staat ons huis.

Moeder krabbelde nog vlug wat op haar papiertje.

„Oost, West — thuis best!” las pa.

13. AMATS BRIEF

Drie maanden zijn voorbijgegaan sinds Joop Laveur en Wim Vermeer van hun uitstapje naar Celebes te Batavia terugkeerden.

Op een regenachtige middag in December zit Joop in z'n kamer.

Hij heeft zo juist een dik Aardrijkskundeboek uit zijn kast gehaald. Eens kijken, wàt moest hij ook weer leren voor Donderdag?.... Wacht, even het aantekenboekje raadplegen.... 't Was nogal een gemakkelijk stuk, meent hij zich te herinneren. O ja, daar staat het.

Aardrijkskunde: Celebes en de Molukken (met kaartjes).

Joop glundert. Van Celebes wéét hij al een en ander!

En kaartjes tekenen is altijd een prettig werkje, vooral als het hard regent! Dan zit je zo gezellig achter je schrijftafel en gaat het leren zoveel te gemakkelijker.

Tjonge, het giet! merkt hij nu opeens.

Van het schuin afhellende dak boven de zijgalerij valt het water in stromen neer; de cementen afvoergoten naast het huis zijn boordevol. Uit de tuin stijgt een mufte grondlucht op.

Joop schuift zijn stoel wat dichterbij het wijd-openstaande raam, want het is drukkend warm in de kamer. Echt Westmoesonweertje, mompelt hij bij zichzelf; aan verkenningstochten behoeven we voorlopig niet te denken. Of — er schiet hem plotseling iets te binnen — in de Kerstvacantie misschien?

Maar dan zou meneer Winterfeld toch immers eerst...?

Neen, er zou wel niets van komen, want de Baas had nog steeds niet geschreven. Wel jammer anders....

Joop denkt er ineens aan, hoe blij Theo en de andere jongens waren geweest toen Wim hun het grote nieuws vertelde: in de Kerstvacantie mogen we allemaal weer op Tanahtinggi komen logeren!....

Nu ja, niets aan te doen hè! Misschien had de Baas het erg druk. Toch wel vreemd, dat hij helemaal niets. . . .
„Maar kom, geen gepieker nu!” port hij zich zelf aan.
„’ Heb nog heel wat te doen. . . . Eens kijken. . . . o ja, die vijf lastige algebrasommen ook nog. Daar zou Wim me aan komen helpen! Nou, — als het zulk weer blijft. . . ! Laat ik maar vast beginnen met kaartjes tekenen. ’t Is pas halfvijf, ’t weer kan best nog opklaren. . . .”

„Jóóp!” klonk moeders stem even later uit de voorgalerij.

„Ja, moes!?”

„De post is gebracht! Er is een brief bij van. . . .”

Joop rende naar voren.

„Van wie, moes? O, ik zie het al. Van meneer Winterfeld! Wat schrijft hij, moes? Kòmt hij? Mogen wij weer. . . .?”

„Ja, ja, ja, kalm aan een beetje,” suste zijn moeder.

„Hij hoopt de twee-en-twintigste hier te komen; de drie-en-twintigste wil hij een grote vergadering beleggen, bij welke gelegenheid de Verkenner grondig door hem geëxamineerd zullen worden, en de zeven-en-twintigste mogen de geslaagden met hem mee naar Tanahtinggil! Amat komt ook, want mijnheer Winterfeld vreest, dat onze huisjongen het anders te druk zal hebben.”

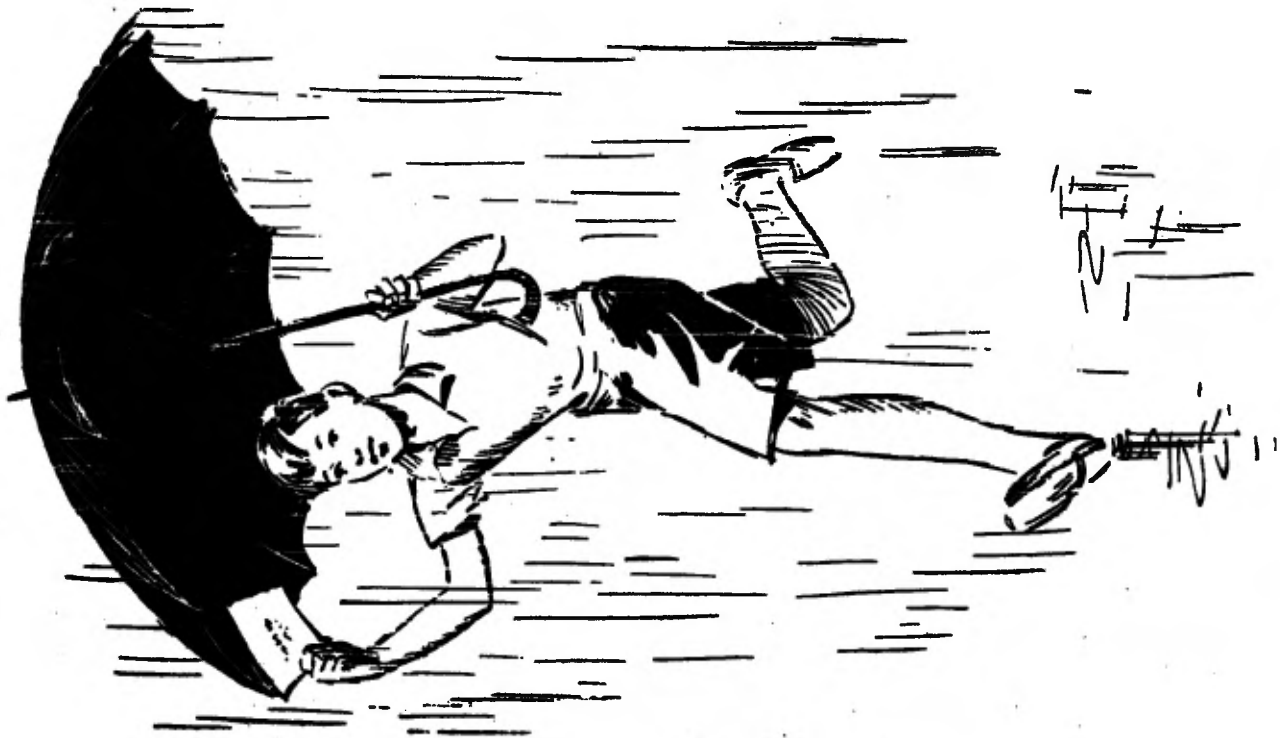
„Ha, prachtig! Mag ik het straks even aan Wim gaan zeggen, moes? Hij was van plan hier te komen, maar ’k denk dat hij voor de regen. . . . o, daar komt hij net aan! Kijk hem hollen onder zijn paraplu!

Hallo, Wim! Ben je toch gekomen? ’k Wou net. . . . ja, geef je parasol maar aan mij, ’k zal hem zo lang achter zetten.”

„Dag mevrouw!” groette Wim beleefd.

„Dag Wim! Ben je niet erg nat? ’t Is zùlk weer, hè!”

„Och, die paar druppels op mijn mouw. . . . dat is zo erg niet,” vond Wim. „’k Had met Joop afgesproken dat

ik zou komen. En bovendien — kijk u eens! Dit heeft de post me zo juist gebracht.”

Wim haalde een verkreukelde brief uit zijn zak.

„Van Amat!”

„Van Amat?” vroeg moeder verwonderd. „Wat heeft diè je te schrijven? Is 't goed nieuws? Of....”

„Ja mevrouw, héél goed nieuws!” zei Wim glimlachend.

„'k Wou het u ook graag laten lezen. Er staan wel een heleboel taalfouten in zijn brief, maar ja, dat is hem niet kwalijk te nemen.”

Mevrouw Laveur begreep nog maar steeds niet waarom Wim zo graag wilde dat zij Amats brief zou lezen. Als er niets van betekenis in stond, zou hij er haar zeker niet over gesproken hebben. Was 't dan zùlk gewichtig nieuws!....

Halfluid las ze 't volgende:

Geachten jongenheer,

Amat wil nu graag schrijven.

Weten de jongenheere nog van wij hebben gepraat bij de Boroboedoer?

Ik heb veel gelezen in de Bijbel van u hij mij die avond gegeven. Ja, ik vond wel het alles heel mooi maar heel veel ik kon niet begrijpen. Toen ga ik vragen aan goeroe van Zendingsschool te Ambarawa.

En hij mij veel verteld en voorgelezen. En ik telkens iets gevraagd. Waaròm Toehan Jezoes zoveel voor de mensen gedaan. Goeroe zegt: Hij ons zo liefhad, Hij niet wilde dat wij verloren gaan.

Toen ik weer vragen wat wij voor Hem kunnen doen. Goeroe zegt: in Jezoes geloven en doen wat Hij gezegd heeft. Lees maar in de Bijbel, zegt Goeroe, en bid of Hij Amat een nieuw hart wil geven.

Ik heb gevraagd of Goeroe wil bidden en hij dat gedaan.

Ik heb ook aan mijnheer Winterfeld gezegd. Hij vind goed ik iedere week Vrijdag naar Goeroe gaan om te leren.

Saimin (de staljongen) ook meegaat, maar chauffeur wil niet.

Nu ik graag lees in de Bijbel en zeg veel dank aan u en jongenheer Joop voor wat gezegd bij de Boroboedoer.

Amat nu denkt Toehan Jezoes hem toen laten weten Hij Amat niet vergeten.

Misschien ik mag met mijnheer mee naar Batavia als Kerstfeest en dan ook naar de kerk. Ik wil graag.

Verder ik hoop u en jongenheer Joop nog gezond en vele groeten van.

Amat.

Met stijgende belangstelling had moeder de brief gelezen.

„Wät hebben jullie Amat gezegd bij de Boroboedoer?” vroeg ze verwonderd.

Joop en Wim vertelden nu van het eigenaardige gesprek dat bij die eeuwenoude tempel was gevoerd. 't Was begonnen met een boze opmerking van Amat.... of nee, eigenlijk met Joops vraag of Amat dat bééld niet mooi vond.... en 's avonds had Wim hem zijn Bijbeltje gegeven.... en daar was Amat in gaan lezen....

„Wonderlijk,” merkte moeder peinzend op, toen de jongens eindelijk uitverteld waren.

„Wie had ooit kunnen denken, dat deze Mohammedaan .... bij een Boeddhistische tempel.... *Christus* zou ontmoeten....!”

Donderdag twee en twintig December arriveerde de heer Winterfeld te Batavia.

Joop en Wim moesten hun clubgenoten de boodschap overbrengen, dat allen Vrijdagsavonds om zes uur in de voorgalerij van Joops huis werden verwacht. Niemand mocht op het appèl ontbreken.

„De Baas wil ons examineren!” had Wim er met een knipoogje aan toegevoegd. „Wie slaagt, mag Dinsdag na Kerstmis met hem mee naar Tanahtinggi. Denk er om: elkaar helpen, hoor!” . . . .

’t Was een avond van uitbundige pret geworden.

Winterfeld probeerde telkens een boos gezicht te trekken, maar dat ging hem nu eenmaal niet gemakkelijk af. Pa zat bijwijlen te schudden van de lach.

Die Jan de Gors ook!

„Kan jij me ook zeggen, Jan, hoe de bewoners van Celebes heten?” luidde Winterfelds eerste vraag.

„Célebessen, mijnheer!” zei Jan met een onnozel gezicht.

„Nee, hoor nou es,” riep Nico spottend; „hij heeft de klok horen luiden maar hij weet niet waar Abram de mosterd haalt!”

Winterfeld trok een zeer bedenkelijk gezicht.

„Zeg jij het dan maar eens, Nico!”

„Op Celebes wonen verschillende volksstammen, mijnheer; Makassaren, Boeginezen en To, Tor, — kom eh....”

„. . . . readoors!” zei Dirk zachtjes voor.

„O ja, Toreadoors!” riep Nico stralend.

„Hm!” kuchte de Baas.

„Nu nog een vraag uit de Natuurlijke Historie. Vertel me eens iets van het leven der bijen, Nico.”

De Chinees telegrafeerde naar alle kanten om hulp.

„Er zijn eh, drie soorten van bijen, mijnheer, eh — aardbeien, moerbeien, en eh . . . .”

„. . . . Jacoba!” fluisterde Jan achter z’n hand.

„O ja, Jacoba van Beieren!”

De jongens proestten het uit. Nico merkte dat hij er geducht ingevlogen was. „Wacht maar, Jantje!” gromde

hij nijdig, „wie een kuil graaft voor een ander...”
„... valt met z'n neus in de boter, hè Nico!” plaagde Karel.

Joop moest een beschrijving van een dodenfeest bij de Toradja's geven en Wim mocht vertellen welke indruk Java, van uit de lucht gezien, op hem gemaakt had. Toen ze uitgepraat waren, maakte moeder bekend, dat zij voor de afwisseling nu eens een praktische mengingsom aan de orde wilde stellen.

„Als ik drie of vier c.M.⁸ van dit oranjegoedje in een glas schenk en Amat doet er een flinke scheut water bij, wat krijgen jullie dan?”

„Ha, fijn, ranja!” Diè som kenden ze allemaal.

„En als ik er dan nog een stuk cake bij leg!” vroeg pa lachend.

„Dan wordt het een reuze-tractatie!” riep Theo opgetogen.

Amat vond het wàt fijn, dat hij mocht helpen.

Erg handig was hij die avond echter niet. Misschien kwam het doordat Jan z'n glas te dicht bij Nico's hals hield, mogelijk had ook Karel er schuld aan door met z'n hoofd tegen de karaf te stoten, hoe dan ook — de voor Jan bestemde hoeveelheid water kwam precies in Nico's nek terecht!

„Help, ik verdrink!” gilte de Chinees.

Amat hief verschrikt de karaf hoog òp... in z'n ver bouwereerdheid merkte hij niet dat hij de hals naar benéden hield!

't Zelfde ogenblik plensde er een klein watervalletje op Karels hoofd....

Nou, toen had je de poppen aan 't dansen natuurlijk!

„Dàt lap jìj 'm, Nico!” „Man, hoe kòm je er bij! 'k Ben zelf zo nat als een spons!” „Nee, 't is Jan z'n schuld!” „Niet wáár, z'n eigen schuld!”

Moeder wist gelukkig met een extra stuk cake de vrede

spoedig te herstellen. Amat kreeg van zijn Baas een geduchte „uitbrander met een knipoogje” en de waarschuwing dat hij geen streken mocht uithalen.

„Ziezo, nu gaan we weer verder met het examen!” kondigde Winterfeld op barse toon aan....

't Werd halfnegen eer ieder een beurt had gehad.

„Wanneer maakt u de uitslag bekend, mijnheer?” vroeg Wim nieuwsgierig.

Winterfeld kuchte en humde op een vervaarlijke wijze.

„Weet je wat! Nu dadelijk maar. 'k Zal jullie maar niet lang in spanning laten zitten.

Over 't algemeen, eh, hm! heb ik een tamelijk goede indruk van jullie vorderingen gekregen, hm! Een paar vijfjes en zesjes.... enkele achten, hm!....”

„Hè, geen éne tien?” vroeg Nico verwonderd.

„Nu ja, 't gáát dus nogal. 'k Zal nu meteen maar op-
lezen wie geslaagd zijn. Afsproken dus: alleen *die*
gaan volgende week Dinsdag bij leven en welzijn met
mij mee; de anderen hebben 't aan zichzelf te wijten,
dat ze hun vacantie in Batavia moeten doorbrengen!

Nu dan, geslaagd zijn:

Theo, Frans, Joop, — Nico, Wim, Dirk, — Karel, Piet,
Gerrit en Jan.”

„O, maar dat zijn we allemáál!” klonk het opgelucht.

„Leve de Baas!” zette Theo in.

„Leve zó'n examiner!” voegde pa er aan toe.

Moeders oren konden gelukkig héél wat verdragen!....

14. KERSTKLOKKEN . . .

Glanzend en stralend verrees de zon uit de gouden en
purperen zee boven de Oosterkim.
Zo was eenmaal het Licht der Lichten in de stille, hei-
lige nacht uit 's werelds duistere wolken opgegaan.
De blijde Kerstmorgen was aangebroken.

Een zacht, welluidend geklingel van Kerstklokken wekte
Joop Laveur uit zijn slaap.
Hoor, — wat klonk dat mooi:
Kling, klang, — kling, klang, klang . . .

O, ho heerlijk, hoe begerlijk,
Is het Kerstfeest voor de ziel.
't Mensdom was verloren,
Jezus werd geboren.
Dat heel d'aard voor Jezus kniel.

In blijde stemming knielde Joop voor zijn morgengebed.
Een beetje gehaast kledde hij zich aan.
Mijnheer Winterfeld was zeker al op, veronderstelde hij.
Gisteravond had hij hem de gramfoon naar de achter-
galerij zien brengen; natuurlijk was *hij* het geweest die
zoeven het carillonspel had laten weerklinken.
Zouden pa en moe er ook wakker van geworden zijn?
De deuren en ramen van hun kamer stonden reeds wijd
open.
Hé, waar waren ze nu? Al in de tuin? Vlug liep hij naar
de achterzijde van het huis.
„Goedemorgen, Joop!” riep moeder hem opgewekt toe.
„We zijn hier nog maar pas, hoor. We hebben even ge-
luisterd naar de Kerstklokken, die Amat voor ons heeft
laten luiden! Je hebt het zeker ook wel gehoord?”

„O, deed Amat dat?” vroeg Joop verwonderd. „En meneer....”

Moe wees glimlachend naar de achtergalerij.

„Meneer Winterfeld vond, dat er orgelmuziek bij hoorde. Hij heeft zo juist al een vers gespeeld. Vond je niet dat het mooi klonk tussen het klokkenspel door?

Wat zou er nu komen? O, dat is een lief versje:

Kerstklokken klinken, kerstklokken melden
Wat d' Englen vertelden
In Efrata's velden:
Kindeke teer, Kindeke rein,
Gij zult de Redder van zondaren zijn.”

Moeder en Joop zongen beiden mee.

„Wil je misschien met ons meegaan naar de kerk, Amat?” vroeg pa na het ontbijt.

„Ja, meneer, als u goedvindt, graag!”

„Waarom wil je dat graag, Amat?” vroeg pa weer, en zijn stem klonk nu héél ernstig.

„Omdat, mijnheer, ik weet nu dat in de kerk van Jezus verteld, Hij op aarde gekomen voor zondaren om hen te redden. Ik ben ook een zondaar, ik weet Toehan Jezus ook voor mij geboren en aan kruis gehangen en daarom ik graag Jezus liefheb!”....

Geroerd drukte pa zijn bruinen broeder de hand....

Wat zal er veel zijn omgegaan in het hart van den eenvoudigen Javaan, toen hij voor 't eerst van zijn leven het kerkgebouw der Christenen betrad.

Jarenlang had hij heilbegerig naar de woorden uit de Koran geluisterd, maar zijn hart was koud en leeg gebleven.

En nu — nu klonk hem de rijke vertroosting in het oor:

„Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn Enig-
geboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in
Hem gelooft, niet verderve maar het eeuwige leven
hebbe....”

Amats ogen glansden.

Dàt begreep hij!

Gelukkige Amat!

INHOUD

	Blz.
1. De verkenners van Jan Pietersz. Coen	7
2. De club in angst	21
3. Uit logeren - en een koffiepraatje	31
4. De verovering van Klein-Ceylon	45
5. Het bezoek a. d. „Prinses Juliana”	57
6. Een heuse tijgerjacht	69
7. Het gesprek met Amat bij de Boroboedoer	84
8. Naar het land der Toradja's	94
9. Waar de blindste heid'nen wonen	107
10. Dodenfeesten, hanengevechten en — schoolliederen	118
11. Te paard langs de Sadanrivier ..	128
12. Door de lucht naar Batavia	137
13. Amats brief	145
14. Kerstklokken	153